

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSLERİ BAĞLAMINDA
LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İSLAM DÜŞÜNCESİNDEKİ YORUM
FARKLILIKLARINA VE EĞİTİMİNE BAKIŞLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yeliz ALTUNTAŞ

Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mahmut ZENGİN

OCAK 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSLERİ BAĞLAMINDA
LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İSLAM DÜŞÜNCESİNDEKİ YORUM
FARKLILIKLARINA VE EĞİTİMİNE BAKIŞLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yeliz ALTUNTAŞ

Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri

“Bu tez 11/01/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Abdulvahit İMAMOĞLU	Başarılı	
Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ	Başarılı	
Doç. Dr. Mahmut ZENGİN	Başarılı	

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Yeliz ALTUNTAŞ
Öğrenci Numarası	:	y126010001
Enstitü Anabilim Dalı	:	Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı	:	Din Eğitimi
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSLERİ BAĞLAMINDA LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İSLAM DÜŞÜNÇESİNDEKİ YORUM FARKLILIKLARINA VE EĞİTİMİNE BAKIŞLARI
Benzerlik Oranı	:	%12

SAU SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

14.01.2019
Yeliz ALTUNTAŞ

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

14.01.2019
Yeliz ALTUNTAŞ

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç.Dr. Mahmut ZENGİN

Tarih: 08.02.2019

İmza:

KABUL EDİLMİŞTİR

REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Tezimizde ele aldığımız İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları konusu Ortaöğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı ve ders kitaplarından yola çıkarak araştırmaya başlanmış sonrasında ise; geçmişten günümüze DKAB öğretim programları incelenerek konu ile ilgili süreç takip edilerek programlara ne gibi katkıların sağlanabileceği ile ilgili çalışmalara devam edilmiştir.

Tezin bütün aşamalarında, çalışmamı sahiplenerek takip eden ve tamamlamamı sağlayan danışman hocam Doç. Dr. Mahmut ZENGİN'e teşekkür eder saygılarımı sunarım. Bu alanı seçmemde etkili olan hocam Prof. Dr. Recep KAYMAKCAN'a, her zaman beni teşvik eden ve cesaretlendiren kıymetli hocam Prof. Dr. Ramazan BİÇER'e çok teşekkür ederim. Yüksek lisans sürecinde her daim desteğini hissettiren ve hiçbir yardımını esirgemeyen değerli eşime ve son olarak hayatım boyunca maddi manevi desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen, her zaman yanımda olduklarını bildiğim kıymetli anne babama teşekkür ederim.

Yeliz ALTUNTAŞ

14/01/2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ÇOĞULCULUK VE DİN EĞİTİMİ	9
1.1. Din Eğitiminde Uygulanan Modeller.....	13
1.1.1. Doktriner/Confessional (Belli Bir İnanca Dayalı) Din Öğretimi	14
1.1.2. Non-Confessional (Belli Bir İnanca Dayalı Olmayan) Din Öğretimi	15
1.2. Geçmişten Günümüze DKAB Öğretim Programlarında Çoğulculuk Ve Diğer Dinlerin Öğretimi.....	19
BÖLÜM 2: DKAB DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA İSLAM İÇİ YORUMLAR	22
2.1. 1924-1946 Yılları Arasında Geliştirilen Din Öğretimi Programlarında İslam İçi Yorumlar	22
2.2. 1948-1982 Yılları Arasında Geliştirilen Din Öğretimi Programlarında İslam İçi Yorumlar	23
2.3. 1982 Temel Eğitim ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında İslam İçi Yorumlar	24
2.4. 2000 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında İslam İçi Yorumlar	25
2.5. 2006 ve 2010 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında İslam İçi Yorumlar	26
2.6. 2005 ve 2010 Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında İslam İçi Yorumlar	28

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR	37
3.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri	37
3.2. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları Konusundaki Kavramlarla İlgili Görüşleri.....	41
3.3. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları İle İlgili Görüşleri.....	65
3.3.1. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarının Öğretimine Yönelik Bakışları	65
3.3.2. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Farklılıkların Öğretiminin Bireysel ve Toplumsal İlişkilere Yansımalarına Yönelik Bakışları.....	83
3.3.3. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları Konusunda Öğretim Programı ve Ders Kitaplarının Yeterliliğine Yönelik Bakışları	98
3.3.4. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarına Teolojik Açıdan Bakışı	123
3.3.5. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları Konusunda Öğretmenlerin Yeterliliğine Yönelik Bakışı	158
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	167
KAYNAKÇA.....	174
EKLER.....	179
ÖZGEÇMİŞ.....	184

KISALTMALAR

- AB** : Avrupa Birliği
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
DKAB : Din Kùltùrù ve Ahlak Bilgisi
TBMM : Tùrkiye Bùyük Millet Meclisi
Vd. : Ve Diğer

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Öğrencilerin cinsiyet ve sınıflara göre dağılımı	37
Tablo 2: Öğrencilerin öğrenim gördüğü okul türüne göre dağılımı	38
Tablo 3: Öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna göre dağılımı.....	38
Tablo 4: Öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumları.....	39
Tablo 5: Öğrencilerin anne ve babalarının meslek durumları	39
Tablo 6: Öğrencilerin anne ve babalarının dindarlık durumları.....	39
Tablo 7: Ailelerinin öğrencilerin dini bilgi almalarını isteme durumu.....	40
Tablo 8: Öğrencilerin okulda seçmeli din dersi alma durumları	40
Tablo 9: Öğrencilerin okul dışında dini bilgi alma durumları	40
Tablo 10: Öğrencilerin DKAB dersindeki başarı durumları	41
Tablo 11: “Size Göre İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları En Çok Niçin Öğretilmelidir?” Sorusunun Analizi.....	41
Tablo 12: “Size Göre İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları En Çok Niçin Öğretilmelidir?” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi.....	42
Tablo 13: “Size Göre İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları En Çok Niçin Öğretilmelidir?” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi ...	43
Tablo 14: “Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” Sorusunun Analizi	43
Tablo 15: “İtikadi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	44
Tablo 16: “İtikadi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” Sorusunun Okul Türü Açısından Analizi.....	45
Tablo 17: “Fikhi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	47
Tablo 18: “Din Kültürü Derslerinde Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar İle İlgili En Çok Merak Ettiğiniz Konu Nedir? Sorusunun Analizi.....	51
Tablo 19: “Din Kültürü Derslerinde Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar İle İlgili En Çok Merak Ettiğiniz Konu Nedir? Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	52
Tablo 20: “Size Göre Tasavvuf Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Analizi	55

Tablo 21: “Size Göre Tasavvuf Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	56
Tablo 22: “Size Göre Tasavvuf Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	56
Tablo 23: “Size Göre Mezhep Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Analizi	58
Tablo 24: “Size Göre Mezhep Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	59
Tablo 25: “Size Göre Mezhep Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	60
Tablo 26: “Size Göre Tarikat Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Analizi.....	62
Tablo 27: “Size Göre Tarikat Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi.....	63
Tablo 28: “Size Göre Tarikat Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	63
Tablo 29:“Din Kültürü derslerinde Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlara yer verilmelidir” Sorusuna Dair Bulgular	65
Tablo 30: “Din Kültürü derslerinde Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlara yer verilmelidir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	66
Tablo 31: “Din Kültürü derslerinde İtikadi Mezhepler/Fıkhi Mezhepler/Tasavvufi Yorumlar öğretilmelidir” Sorusuna Dair Bulgular	68
Tablo 32:“Din Kültürü derslerinde Fıkhi Mezhepler öğretilmelidir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	70
Tablo 33:“Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir” Sorusuna Dair Bulgular	74
Tablo 34: “Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	75
Tablo 35:“Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	76

Tablo 36: “İnsanların kendi mezhebi dışındaki diğer mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olur” Sorusuna Dair Bulgular	78
Tablo 37: “İnsanların kendi mezhebi dışındaki diğer mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olur” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	79
Tablo 38: “Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar” Sorusuna Dair Bulgular.....	83
Tablo 39: “Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi.....	84
Tablo 40: “Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	85
Tablo 41: “Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar” Sorusuna Dair Bulgular	87
Tablo 42: “Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	88
Tablo 43: “Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” Sorusuna Dair Bulgular	91
Tablo 44: “Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi.....	92
Tablo 45: “Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	92
Tablo 46: “İslam düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular	95
Tablo 47: “İslam düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi.....	95
Tablo 48: “Din Kültürü kitabında İtikadi/Fıkhi Mezhepler ve Tasavvufi yorumlar ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusuna Dair Bulgular	98

Tablo 49: “Din Kültürü kitabında İtikadi Mezhepler ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	99
Tablo 50: “Din Kültürü kitabında İtikadi Mezhepler ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	100
Tablo 51: “Din Kültürü kitabında Fıkhi Mezhepler ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	102
Tablo 52: “Din Kültürü kitabında Tasavvufi Yorumlar ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	105
Tablo 53: “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusuna Dair Bulgular	108
Tablo 54: “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	109
Tablo 55: “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	110
Tablo 56: “Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir” Sorusuna Dair Bulgular	112
Tablo 57: “Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi.....	113
Tablo 58: “Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	113
Tablo 59: “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili bilgilere yer verilmelidir” Sorusuna Dair Bulgular	117
Tablo 60: “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili bilgilere yer verilmelidir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	117
Tablo 61: “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi vardır” Sorusuna Dair Bulgular	120
Tablo 62: “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi vardır” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi.....	121
Tablo 63: “Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi/ Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular	123

Tablo 64: “Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	124
Tablo 65: “Mutlak anlamda tek bir doğru Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	128
Tablo 66: “Her Müslümanın bir İtikadi/Fıkhi Mezhebe veya Tasavvufi Yorumuna mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular	130
Tablo 67: “Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	131
Tablo 68: “Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	132
Tablo 69: “Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	137
Tablo 70: “Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	138
Tablo 71: “Her Müslümanın bir Tasavvufi Yorumuna mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	141
Tablo 72: “Her Müslümanın bir Tasavvufi Yorumuna mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi	142
Tablo 73: “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi Mezhebi/Fıkhi Mezhebi/Tasavvufi Yorumu değiştirebileceğini düşünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular	144
Tablo 74: “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	145
Tablo 75: “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Fıkhi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	148
Tablo 76: “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Tasavvufi Yorumu değiştirebileceğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi	150

Tablo 77: “Bir kişi herhangi bir mezhep veya Tasavvufi yorumu benimsemek zorunda değildir” Sorusuna Dair Bulgular	152
Tablo 78: “Bir kişi herhangi bir mezhep veya Tasavvufi yorumu benimsemek zorunda değildir” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açışından Analizi.....	153
Tablo 79: “İřlam dūřuncesindeki yorum farklılıklarının oluřmasında coęrafi řartlar ve kūltürel yapının etkili olduęunu dūřünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular	154
Tablo 80: “İřlam dūřuncesindeki yorum farklılıklarının oluřmasında coęrafi řartlar ve kūltürel yapının etkili olduęunu dūřünüyorum” Sorusunun Okul Türü Deęiřkeni Açıřından Analizi.....	155
Tablo 81: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduęunu dūřünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular	158
Tablo 82: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu dūřünüyorum” Sorusunun Sınıf Deęiřkeni Açışından Analizi.....	159
Tablo 83: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu dūřünüyorum” Sorusunun Okul Türü Deęiřkeni Açışından Analizi.....	159
Tablo 84: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin tarafsız olduęunu dūřünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular	162
Tablo 85: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin tarafsız olduğunu dūřünüyorum” Sorusunun Okul Türü Deęiřkeni Açışından Analizi.....	16

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	X	Doktora	
Tezin Başlığı: Din Kültürü Dersleri Bağlamında Lise Öğrencilerinin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarına Ve Eğitimine Bakışları			
Tezin Yazarı: Yeliz ALTUNTAŞ		Danışman: Doç. Dr. Mahmut ZENGİN	
Kabul Tarihi: 14.01.2019		Sayfa Sayısı: xi (ön kısım)+ 184 (tez)	
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri			
<p>Birçok alanda insanların yaşam biçimlerini şekillendiren din ve inançların öğretimi konusu günümüzde büyük bir önem görmektedir. Bir çok farklı inanç ve düşüncedeki insanın bir arada yaşadığı bir dönemde bireylerin hem kendi din ve inançlarını öğrenmesi hem de farklı din ve inançları tanıyarak diğerlerini anlamaya çalışması büyük bir öneme sahiptir. Bu kapsamda günümüzde okullarda çoğulcu din eğitiminin bir gereği olarak, çoğunluk dışındaki diğer dinlerin ve bir din içerisindeki farklı yorumların öğretiminin önemine yönelik uygulamalar ve çalışmalar giderek artmaktadır.</p> <p>Çoğulcu düşünce yapısının bir gereği olarak Türkiye’de özellikle 2000 yılından sonra öğretim programlarında hem diğer dinlerin hem de bir din içerisindeki çoğulculuk bağlamında itikadi, fıkhi ve tasavvufi yorumların öğretimine daha çoğulcu perspektifle yer vermeye başlanmıştır. Bu bağlamda ilköğretim ve ortaöğretimde DKAB öğretim programlarında ve ders kitaplarında bazı sınıf seviyelerinde bu konulara yer vermeye başlanmıştır.</p> <p>Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarına ve bunların öğretimine yönelik düşüncelerini tespit etmek ve program geliştirme çalışmalarına katkı sağlamaktır. Bu çerçevede Sakarya ili merkez ilçelerinden seçilen on farklı lisede 956 öğrenciye anket uygulanmış ve sonuçları SPSS programında analiz edilerek değerlendirilmiştir.</p>			
Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, din kültürü ve ahlak bilgisi, çoğulcu din öğretimi, mezhep, tarikat			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree Ph.D.	☒	☐
Title of Thesis: Views of High School Students On the Diversities of Islamic Thought and Their Teaching In the Context of Religious Culture and Ethics Knowledge Courses		
Author of Thesis: Yeliz ALTUNTAŞ Supervisor: Doç. Dr. Mahmut ZENGİN		
Accepted Date: 14.01.2019		Number of Pages: xi (pre text)+ 184 (main body)
Department: Philosophy and Theology		
<p>The issue of teaching the religions and beliefs that have shaped the lifestyles of people in several aspects of life has a great importance today. In a period where people with several different beliefs and opinions live together, it is crucial for individuals to not only learn about their religions and beliefs but also try to understand others by knowing about different religions and beliefs. In this context, as a requirement of the pluralist religious education in Turkey, the implementations and works towards the importance of teaching different interpretations in the dominant religion and the teaching of other religions has become prominent.</p> <p>As a result of the pluralist philosophy, Turkey has included the teaching of faith-related, creation-related and sufistic interpretations of Islam more inclusively especially after the year 2000 in its curricula. In this context, the authorities started to include these topics on some class levels in the curricula of the courses of Religious Culture and Knowledge of Morality and their textbooks.</p> <p>The purpose of this study is to determine the views of high school students on the interpretation differences in the Islamic culture and provide a contribution to curriculum development work. Within this scope of the study questionnaires were applied to 956 students enrolled at different high schools selected from the central districts of the province of Sakarya in Turkey, and the results of the analyses were interpreted by using the SPSS package software</p>		
Keywords: Religious education, religious culture and knowledge of morality, pluralistic religious education, sects, cults		

GİRİŞ

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (DKAB), eğitim sistemimizde ilkokul 4. sınıftan lise son sınıfına kadar okutulan derslerden birisidir. Bu ders kapsamında öğrencilere, İslam dininin temel ilkelerini tanıtmak ve onlara olayların dini açıdan nasıl yorumlandığı konusunda bilgi vermek önemli bir boyuttur (MEB, 2010b: 8). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi bu yönüyle toplumda bireylerin sağlıklı bir din anlayışı geliştirebilmeleri açısından son derece önemli ve kritik bir işleve sahiptir. DKAB ders programlarında İslam'ın inanç, ibadet, ahlak ve kültür boyutları yanında, Hz. Peygamber ve onun hayatındaki güzel örnekler öğrencilere tanıtılmaktadır. Ayrıca farklı din ve inançlar hakkında bilgi verilmek suretiyle öğrencilerin bu din ve inançlar hakkında bilgi sahibi olmaları, saygı ve hoşgörü kültürünün gelişmesi, nefret ve ayrımcılık oluşturacak önyargıların ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır (MEB, 2010b: 15). Farklı din ve inançlar hakkında bilgiler yanında özellikle 2005 yılından sonraki programlarda din içindeki çeşitli anlayış ve yorum farklılıklarına yer verilmek suretiyle, dindeki bu anlayış ve yorum farklılıklarının birer zenginlik olduğu belirtilmekte, bu konuda da yanlış bilgi ve anlamaların oluşmaması hedeflenmektedir (MEB, 2010b: 10).

Gelişen dünya ve küreselleşme sonucunda birçok ülke bünyesinde farklı kültür ve inançları barındırmaya başlamıştır. Okullarda din derslerine ilginin artmasıyla beraber, okul programı içerisinde din dersinin varlığı daha fazla kabul görmekte ve din dersine okullarında yer veren ülke sayısı çoğalmaktadır. Toplumsal olarak birçok kültür ve inancın birlikte yaşamaya başlamasına paralel olarak, okul programları içerisinde din derslerinin geleneksel bir dini kapsayan ve onu benimsetmeyi hedefleyen yaklaşımdan ziyade çoğulcu bir niteliğe sahip olmasının ihtiyaçlara cevap vereceği ve kabul göreceğine yönelik olumlu bir bakış bulunmaktadır. Derste içerik olarak bir ülkedeki çoğunluk dışında diğer dinlere onları dışlamadan verilmesi ve bir din içerisindeki farklı yorumların zenginlik kabul edilerek eğitimsel bir şekilde öğretilmesi savunulmaktadır (Kaymakcan, 2007b: 187).

Geleneksel çoğulculukta okullarda din eğitiminde çoğunluk dışındaki dinlerin de öğretim programı içerisinde yer almasıyla çoğulculuğun sağlandığı düşünülürken; modern çoğulculuk buna ek olarak; din eğitiminde bir din içerisindeki farklılıkları da dikkate almayı öngörmüştür (Kaymakcan, 2007b: 189).

Türkiye’de öğretim programları ile ilgili gelişmelere bakıldığında 2000-2001 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlayan programların en önemli özelliği; yeni yöntem arayışları sonucunda ortaya çıkan önerilerin uygulamaya geçirilmesinde ilk adım niteliğinde olmasıdır (Altaş, 2002: 164). Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2000’li yıllardan itibaren din öğretiminde yeni yöntem arayışları kapsamında “Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları” adlı uluslararası bir sempozyum düzenlemiştir (Kutlu, 2002: 302).

2007 ilköğretim ve 2010 ortaöğretim DKAB programlarında İslam içerisindeki çoğulculuğa kısmen yer verildiği ve ilk defa bu derste içselleştirilmesi öngörülen değerlerin zikredildiği ve öğretime konu edildiği görülmektedir. Bu bağlamda Ortaöğretim DKAB dersi öğretim programında fıkhi ve itikadi mezheplerin yanında Aleviliğin öğretime konu edilmesi bir din içerisindeki çoğulculuk anlayışı ile bağlantılıdır. Yeni programlarda temel alınan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı da çoğulcu bir din eğitimi yaklaşımına pedagojik olarak daha fazla imkan sağlamaktadır (MEB, 2010b: 7).

2010 Ortaöğretim DKAB Öğretim programında; mezhepler üstü yaklaşım esas alınarak, dini ve mezhepsel farklılıkların ayrılık olarak görülmemesi, aksine saygı ve hoşgörü ile karşılanarak birer zenginlik olarak görülmesini sağlamak amaçlanmıştır (MEB, 2010b: 10). Bununla birlikte Osmanoğlu’na göre; bu konuda iki farklı değerlendirme bulunmaktadır: Din dersi programları üzerine yapılan akademik çalışmalarda, din derslerinin Sünni İslam ağırlıklı bir ders olmadığı, İslam’ın özünü yansıtan, bununla birlikte İslam içi görüşlerin de görmezden gelinmediği ifade edilirken; bunun aksini savunan -sivil toplum kuruluşları ve Alevi toplum örgütleri- kesim ise; din derslerinde inanç, ibadet vb. boyutlarda İslami söylemlerin Sünni bir bakışla kurgulandığı ve Aleviliğin de bu bakış açısıyla yansıtıldığını savunmaktadır (Osmanoğlu, 2014: 262).

2010 Ortaöğretim DKAB Öğretim Programında din algısıyla ilgili temel argümanlarından biri mezheplerin tamamen insani oluşumlar olduğu ve hiçbir mezhebin dinle özdeşleştirilemeyeceği vurgusudur. İslam’la ilgili bilgilerde Kur’an merkezli, mezhepler üstü bir yaklaşımın benimsendiği, kök değerlerin öne çıkarıldığı ifade edilerek toplumdaki farklı dini anlayışların dinin özü ile ilgili olmayıp sosyal olgu olduğu belirtilmektedir (MEB, 2010b: 5).

Bu çalışmada, öncelikle çoğulculuk ve din eğitimi ilişkisi üzerinde durulmakta, DKAB öğretim programlarında İslam düşüncesindeki yorumların öğretimine ne şekilde yer verildiği incelenmekte, ayrıca öğrencilerin İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarına ve bunların öğretimine yönelik bakışlarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusunu, İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının Ortaöğretim DKAB programlarında ne şekilde yer aldığı, öğrencilerin bu yorum farklılıklarına ve bunların öğretimine bakışlarının ne olduğu oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırma konusu aşağıdaki sorular çerçevesinde incelenmektedir:

1. İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları 2010 Ortaöğretim DKAB öğretim programına nasıl yansımıştır?
2. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarıyla ilgili bilgileri yeterli midir?
3. Ortaöğretim öğrencilerinin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarına bakış açısı nasıldır? Öğrencilerin farklı mezhebe mensup birisiyle ilişkilerini olumlu ya da olumsuz yönde etkiler mi?
4. İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarının Öğretimi, öğrencilerin kendi mezheplerini daha iyi ve derinden anlamasına katkı sağlar mı?
5. Öğrencilerin, İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarını öğrenmesi onların daha hoşgörülü olmasına katkı sağlar mı?
6. İslam düşüncesindeki yorumların öğretimi bağlamında öğrencilerin kitap ve öğretmenler hakkındaki görüşleri nelerdir?
7. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarına bakış açısını sosyal, coğrafi, ekonomik vd. değişkenler etkilemiş midir?

Araştırmanın Amacı

Hz. Muhammed'in vefatından sonra çeşitli sebeplerle dinin anlaşılması ve yorumlanması konusunda din içerisinde bazı yorum farklılıkları ortaya çıkmıştır. Bu yorum farklılıklarının ortaya çıkmasında insan faktörü, coğrafi konum ve gelişen

şartların etkili olduğu bilinmektedir. İslam düşünce geleneğinde bu yorum farklılıkları zamanla ekolleşmiş, itikadi ve fıkhi yorum farklılıkları mezhep, tasavvufi yorum farklılıkları ise tarikat olarak anılmaya başlanmıştır. İslam içerisindeki bu yorum farklılıkları aslında birer zenginlik olmasına rağmen kimi zaman toplumsal ve dini çatışmalara da sebep olmuştur. Din eğitimi ve öğretimi kapsamında son yıllarda bu yorum farklılıkları ile ilgili programlarda bir takım içerik düzenlemeleri yapılması, bu sorunların daha pedagojik ve sağlıklı bir zeminde çözülebilmesi adına önemli gelişmeler olarak değerlendirilmektedir.

İlköğretim ve Ortaöğretim programlarında İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarına yer verilmiş ve bunların birer zenginlik olduğu bir amaç olarak belirlenmiş ve öğrencilere öğretilmesi hedeflenmiştir. İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının programlarda yer alış biçimi, öğrencilerin bu yorum farklılıklarına ve öğretilmesine bakışları son derece önemlidir.

Araştırmanın Önemi

Bu konuda öğrencilerin doğru veya yanlış bildikleri hususların tespit edilmesi, hem öğrencilerin bu konudaki ilgi ve ihtiyaçlarının tespiti hem de program geliştirme çalışmalarında bu verilerden istifade edilebilmesi açısından önemli ve faydalıdır. İlgili alan literatüründe konu ile ilgili yeterli düzeyde araştırmanın yapılmamış olması da bu konuya yönelik bir çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu çalışma ile İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının hem program boyutuyla hem de öğrencilerin bakış açısıyla analiz edilmesi amaçlanmıştır.

İlgili Literatür

Din eğitimi ve öğretiminde çoğulculuk ile ilgili çalışmalara baktığımızda; DKAB derslerinin dini farklılıklara bakışını ele alan çalışmaları teorik ve saha çalışması olmak üzere iki farklı açıdan inceleyebiliriz. Teorik çalışmalar genel anlamda alanla ilgili literatürün tarandığı ve var olan durumla ilgili bilgi veren tebliğ, makale ve tezlerden oluşmaktadır. Recep Kaymakcan'ın Türkiye'de din derslerindeki çoğulculuğu tartıştığı "Türkiye'de din eğitiminde çoğulculuk üzere" başlıklı bildirisi (Kaymakcan, 2006) ile Türkiye'de Din Eğitiminde Çoğulculuk ve Yapılandırmacılık: Yeni Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programı Bağlamında Bir Değerlendirme" başlıklı makaleleri

(Kaymakcan, 2007) zikredilebilir. Yine din eğitimi ve çoğulculuk ilişkisini ele alan tezler arasında İbrahim Aşlamacı'nın "Çoğulculuk ve Din Eğitimi" isimli yüksek lisans tezi (Aşlamacı, 2008) ile konuyu daha çok dini çoğulculuk bağlamında ele alan Kızıltan'ın "Dini Çoğulculuk ve Din Eğitimi" başlıklı yüksek lisans tezi (Kızıltan, 2007) zikredilebilir. Bütün bu eserlerin en önemli özelliği; çoğulculuk kavramı ile din eğitimi arasındaki ilişkiyi teorik boyutuyla tartışmaları, bu bağlamda modern din eğitimi yaklaşımlarını değerlendirmeleri ve Türkiye'de İslam'a ters düşmeyecek şekilde bir din eğitimi modelinin geliştirilmesi gerektiğini tartışmalarıdır.

Konuyu saha çalışmasıyla ve teorik anlamda ele alan diğer çalışmalara baktığımızda; bu çalışmalar bizzat DKAB öğretim programlarını ve ders kitaplarını inceleyerek yapılan çalışmalardır. Bu kapsamda yapılan çalışmaların DKAB derslerinde diğer dinlerin öğretimi ve İslam düşüncesindeki yorumların, özellikle de Alevilik konusunun nasıl ele alındığı üzerine yapıldığı görülmektedir. Bu çerçevede diğer dinlerin öğretimine yönelik olarak Kaymakcan'ın DKAB derslerinde Hıristiyanlık konusunu ele aldığı çalışması (Kaymakcan, 1999); Zübeyir Bulut'un "Dinsel Çoğulculuk ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Diğer Dinlerin Öğretimi" adlı çalışması (Bulut, 2010); Cemal Tosun'un "Cumhuriyet Dönemi Din Dersi Öğretim Programlarında Diğer Dinler" adlı çalışması (Tosun, 2010); Hatice Gündüz'ün "İlköğretim Din Dersi Kitaplarında Diğer Dinlerin Öğretimi" adlı çalışması (Gündüz, 2008); Zeynep Baykara'nın "Okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Diğer Dinlerin Öğretimi" adlı yüksek lisans tezi ve (Baykara, 2009); Mahmut Nadir Okumuş'un "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programlarında Farklı Din ve İnançların Öğretimi" adlı yüksek lisans tezini (Okumuş, 2013) örnek verebiliriz. Cemil Osmanoğlu'nun "Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programında ve Ders Kitaplarında Çoğulculuk" adlı doktora tezi (Osmanoğlu, 2014) ve Ahmet Yemenici'nin "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Diğer Dinlere ve Din Mensuplarına İlişkin Yaklaşımları" (Yemenici, 2012) adlı çalışması ise; DKAB öğretim programlarını ve ders kitaplarını incelemek suretiyle yapılan çalışmalara örnek olarak verilebilir.

Ders kitaplarında diğer dinler hakkında verilen bilgileri değerlendiren çalışmalara daha detaylı baktığımızda; program ve ders kitaplarının çoğulculuk bağlamında nasıl bir değişim gösterdiğini 1992 ve 2005 ortaöğretim programını karşılaştırarak değerlendiren

Bulut; yenilenen programda diğler dinler hakkında yeterli bilgiye yer verilirken; programdaki kazanımlarda ifade edilen saygı ve hoşgörü anlayışına yeterince yer verilmediğini belirtmiştir (Bulut, 2010, s.77). Bununla birlikte DKAB ders kitapları ve öğretim programlarında diğler dinlerin nasıl sunulduğuna dair konuyu ele alan çalışmalarda; DKAB derslerinin 2000’li yılların başından itibaren bir değışim sürecine girdiğini, diğler dinlerin öğretimi konusunun nicelik ve nitelik bakımından iyileştirildiğı vurgulanmıştır. Gündüz’ün çalışmasında 2000 yılından sonra öğretim programı ve ders kitaplarında diğler dinlerle ilgili olarak çoğulcu ve kapsayıcı yaklaşıma geçildiğı tespitinde bulunulmuştur (Gündüz, 2008, s.181).

DKAB derslerini İslam düşüncesindeki yorum farklılıkları açısından inceleyen çalışmalar, mezhepsel boyuttan ziyade büyük ölçüde Alevilik ekseninde yürütülmüştür. Bu bağlamda Tosun’un “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Alevilik” (Tosun, 2005); Öztaşkın’ın “Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik” başlıklı çalışması (Öztaşkın, 2012); Çekin’in “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Tasavvuf Öğretimi” adlı çalışması (Çekin, 2012) ve Bora’nın “Çoğulculuk Açısından Alevilere Göre Din Eğitimi ve Öğretimi” (Bora, 2009) başlıklı yüksek lisans tezi örnek verilebilir. Bu konuda dinler, inançlar ve yorumları en kapsamlı şekilde ele alan Mahmut Zengin’in “Cumhuriyet Dönemi Din Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dinler, İnançlar ve İslam Düşüncesinde Yorumlar” adlı kitabı da örnek bir çalışmadır.

Tüm bu çalışmalar incelendiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri hakkında yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun teorik boyutlu çalışmalar olduğu, az sayıda olan saha araştırmalarında ise özellikle diğler dinlerin öğretimine yönelik araştırma yapıldığı anlaşılmaktadır. İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarını modern çoğulculuk ve geleneksek çoğulculuk bağlamında birlikte ele alarak yapılan alan araştırmasına rastlanmamıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada bir gurubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan nicel çalışmalardan tarama yöntemi kullanılmıştır (Büyükoztürk, Çakmak,

Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015: 14). Saha çalışmasında ise; seçilen örneklem gurubundan bilgi toplamak için nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Anket, bir konuyla ilgili olarak çeşitli kimselerin bilgi, tutum ve ilgilerini betimlemek amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015: 124).Ortaöğretim öğrencilerinden tesadüfi yönteme göre seçilen sınıfların olgusal durumlarını belirlemek amacıyla oluşturulan kişisel bilgi formu ve İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarına bakış açılarını belirlemeye yönelik hazırlanmış anket soruları uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2015-2016 öğretim yılında Sakarya ili merkez ilçelerindeki farklı lise türlerinde örgün eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmamızın örneklemini merkez ilçelerde yer alan farklı okul türlerinde öğretim gören 956 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

Okul türlerinin Sakarya'daki sayıları dikkate alınarak okullar belirlenmiştir. Böylece 2 Ticaret Meslek Lisesi, 1 Güzel Sanatlar Lisesi, 1 Sağlık Meslek Lisesi, 1 Sosyal Bilimler Lisesi, 1 Endüstri Meslek Lisesi, 3 Anadolu Lisesi ve 1 Fen Lisesi olmak üzere toplam 10 okul araştırmanın örneklem okulları olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırma sırasında öncelikle konu ile ilgili geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra konu ile alakalı olarak tarihi süreç içerisindeki din dersleri ve bunların öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bunların yanı sıra konu ile ilgili olarak kitaplar, makale ve bilimsel çalışmalardan faydalanılmıştır. Gerçekleştirilen tarama sonucunda elde edilen verilerin temini sağlanmıştır. Bütün bunlardan sonra konu ile ilgili anket soruları hazırlanmıştır.

Veri Toplama Süreci ve Analizi

Araştırmada anketler 2015-2016 eğitim öğretim yılı Ekim ve Kasım aylarında uygulanmıştır. Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındıktan sonra belirlenen okulların yönetimleri ile iletişime geçilerek uygulama öncesi bilgilendirme yapılmış ve uygun gün ve saat için randevu alınmıştır. Anket formları bizzat okullara

gidilerek öğrencilere ders saatlerinde ve sınıflarda yüz yüze uygulanmıştır. Anket uygulama öncesinde öğrencilere araştırma hakkında gerekli açıklama yapılmış, bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılacağı bu sebeple isim yazılmaması istenmiştir

Ankete Sakarya Anadolu Lisesi, Figen Sakallı Anadolu Lisesi, Cevat Ayhan Fen Lisesi, Cemil Meriç Sosyal Bilimler Lisesi, Dr. Tansu Çiller Mesleki ve Teknik Lisesi, Farabi Mesleki Ve Teknik Lisesi, Sakarya Güzel Sanatlar Lisesi, 75. Yıl Cumhuriyet Mesleki ve Teknik Lisesi, Fatih Mesleki ve Teknik Lisesi, Adapazarı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, İMKB Mehmet Akif Ersoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Adapazarı Hacı Zehra Akkoç Kız Anadolu Lisesi öğrencilerinden 659 Kız ve 521 Erkek olmak üzere toplam 1180 kişi katılmıştır. Uygulanan anketlerden 224 tanesi eksik veri girildiği için geçerli sayılmayarak araştırmaya dahil edilmemiştir. Anketler uygulandıktan sonra anket soru ve cevapları bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesi SPSS 16.00 programında yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde yüzde hesaplamaları kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, sınıf seviyesi, okul türü, yaş, aile ekonomik durumu, anne-baba öğretim durumu, anne-baba mesleği, ikamet edilen yerleşim yeri, anne-baba dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi alma istek durumu, seçmeli ders alma durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB başarı durumuna göre sorulara verdikleri cevaplar açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığı ki-kare testi ile çözümlenmiş ve anlamlı olanlar ilgili tabloların altında sunulmuştur. Araştırmanın daha anlaşılır olması ve çok sayıda tabloya yer vermemek adına anket maddelerinin yüzdeleri tablolarında gösterilmiştir. Değişkenlerle anlamlı farklılık olanlar metin olarak verilmiştir. Bununla birlikte araştırmamız açısından önemli olduğunu düşündüğümüz okul türü ve sınıf değişkenleri ile maddeler arasındaki ilişkiler tablo olarak verilmiştir. Ayrıca bütün sorularda maddelerin tüm değişkenlerle ilişkisine yer verilmemiş, yalnızca anlamlı farklılaşmanın görüldüğü değişkenlere yer verilmiştir. Anket maddeleriyle ilgili değerlendirme yapılırken; Kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ile Kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçenekleri ikili olarak birlikte değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM 1:ÇOĞULCULUK VE DİN EĞİTİMİ

Fıtratındaki inanma duygusunun bir gereği olan din ve insanları etkileme gücüne sahip bulunan eğitim kavramlarının işbirliğinden doğan din eğitimi, bireysel ve toplumsal yaşantı açısından önemli bir ihtiyaçtır. İnsanlar doğuştan gelen bu ihtiyacı karşılamak için her devirde mutlaka bir dine inanmışlardır. İnanışları dinin esaslarını hem kendileri öğrenmek istemiş hem de başkalarına öğretmek istemişlerdir. Bunu da eğitim yolu ile sürdürmüşlerdir. Böylece inanılan dini öğrenip başkalarına da öğretme ihtiyacı din eğitimi doğurmuştur (Yılmaz ve Kılavuz, 2009: 125).

Din eğitiminin bireysel ve sosyal pek çok amacı vardır. Bu amaçlar içerisinde öncelikli amacı ise, bireyin ruh, beden, duygu, zihin ve heyecan dinamizmini bozmadan, onu kendi iç dünyasında tutarlı, sorumluluklarının bilincinde ve başarılı bir genç olarak topluma kazandırmaktır (Ayhan, 1985: 251).

Din eğitimi yetişmekte olan nesli bilgilendirmeyi, dini ihtiyaçlara, sorulara, beklentilere doğru cevap vermeyi; bireylere hurafe ve batıl inançlardan uzak bir din anlayışı kazandırmayı hedeflemektedir. Din eğitiminin bireysel amaçları öğrencilerin, sosyal amaçları ise toplumun ihtiyaçları ile ilgilidir. Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının din eğitimi açısından önemi, bireyin insani ihtiyaçlarının karşılanmasında din duygusunun etkili olduğundan kaynaklanmaktadır. Çünkü din duygusu sağlıklı bir şekilde gelişmediği zaman birey hayatı anlamlandırmada sıkıntı çekmektedir (Yılmaz ve Kılavuz, 2009: 125). Toplumun sosyal ihtiyaçlarının din eğitimi açısından önemi ise; dinin bireyler ve toplumlar arası ilişkilerde olumsuzlukları tetikleyen bir etken olmaması, bu alana hakim bir köprü olmasıdır.

Günümüzde bir taraftan gelişen dünyada ortaya çıkan dini ve ahlaki sorunlara çözüm arayışları, bir taraftan da tüm dünya ülkelerinin gittikçe daha da çok kültürlü ve çok dinli bir yapıyla karşılaşması, birçok ülkede dine olan ilginin artmasına ve din eğitime doğru bir yönelişe neden olmuştur. Dinler farklı din ve kültürlere mensup bireyler ve toplumlar arasında diyalog oluşturacak birleştirici bir köprü görevi görmektedir. 11 Eylül olayında bu durum somut olarak görülmüştür. Burada önemli olan, dinlerin öğretileri kadar onların öğretim biçimidir. Dini öğretiler, barış ve huzur ortamında yaşamanın birer aracı olabileceği kadar, düşmanlığın ve ayrışmanın da aracı olabilir. Bu

noktada en büyük görev ve sorumluluk eğitim ortamlarına düşmektedir (Köylü ve Turan, 2012: 106).

Bu konuda Beyza Bilgin; genel eğitimin içerisinde din eğitiminin mutlaka yer alması gerektiğini savunmakta ve görüşlerini şu üç temel amaca dayandırmaktadır: İnsani amaç; insan fıtrati gereği hayatı yorumlama ve yaşantısına bir anlam kazandırma amacındadır. Fıtrattaki bu ihtiyacın karşılanabilmesi için, İslam'ın hayatla ilgili yorumları bu dine inananlara öğretilmek zorundadır. Böylece insanlar dinden öğrendikleri yorumları diğer alanlarda öğrendikleriyle karşılaştırarak kendilerine bir yol çizme imkanı sağlayacaklardır. Kültürel amaç ise; sahip olduğumuz kültürümüzü büyük ölçüde etkileyen İslam dinini yetişmekte olan nesle tanıtmaktır. Edebiyatımızda, musikimizde, mimarimizde ve dilimizde dinle ilgili motiflerin birçok izi bulunmaktadır. Bütün bunları anlamak için İslam dinini bilmek gerekir. Toplumsal amaca baktığımızda da, davranışlarımızla sorumlu olduğumuz ve yaşantı tarzını tanımak durumunda olduğumuz toplumsal çevreye İslam ahlakı yoluyla yaklaşabilmektir. İçerisinde yaşanılan toplumun davranışlarına yön veren inançları tanımak ve onları dikkate almak önemlidir (Bilgin, 1988: 68-69).

Çoğulcu din eğitimi en genel anlamıyla çoğulluğa duyarlı din eğitimi olarak tanımlayabilir. Çoğulluğa duyarlı olmak demek; din eğitimi faaliyetlerinde toplumun tüm kesimlerinin dikkate alınması, farklı düşüncelerin önemsenmesi, onları eğitim ve öğretim sürecine dahil ederek okul ve sınıf ortamına taşımaktır. Bu duyarlılığın günümüzde bütün din eğitimi faaliyetlerinde uygulanması beklenmekle beraber şekil ve uygulamanın değiştiği görülmektedir (Velasco, 2007, Aktaran; Osmanoğlu, 2014: 74-75).

Dinsel çoğulculuğun olduğu ülkelerde eğitim ve din konusunda üç olası tepki görülmektedir. İlk olarak devlet din eğitimi vermeyi tamamen bırakır ve eğitim sistemi tamamen laik olur. Böyle bir durumda din eğitimi, çocukların aileleri ya da dini cemaatler tarafından verilir. İkinci olası tepki, dini öğrenmenin çoğulculuğu olarak tanımlanır. Bunun anlamı din eğitiminin toplumdaki birçok dinin ihtiyacına göre tekrar verilmesidir. Üçüncü olası tepki ise, din eğitiminin dindaş öğretmenlerce değil de dindaş olmayan öğretmenlerce verilmesidir. (Cobb,1988: 148, Aktaran; Kızıltan, 2007:90).

Çoğulculuk kelimesi, çeşitli eğilimlerin ve düşüncelerin yönetimde etkisini kabul eden siyasi yöntemdir. Toplum yaşamında birbirine eşit ve birbirine indirgenmeyen birden çok ilkenin ve alanın gerçeklik biçiminin var olmasını savunan görüştür (<http://www.tdk.gov.tr>, 2017). Kelimenin İngilizce karşılığı plüralizmdir ve nicelik ya da sayı olarak birden çok olma durumuyla ilişkili olarak, iki ya da daha fazla gurubun, otorite kaynağının ve ilkenin bir arada olduğu durum ya da sistem anlamına gelmektedir. Terim anlamıyla çoğulculuk ise; farklı etnik, dinsel ya da toplumsal gurupların üyelerinin korunarak, onların ortak bir anlayış etrafında kendi geleneksel kültür ya da özel ilgilerini geliştirebildikleri toplumsal yapı veya devleti ifade etmektedir (Osmanoğlu, 2014: 43). Osmanoğlu'ndan aktarımla araştırma konumuzda alakalı bazı çoğulculuk çeşitleri şu şekilde sıralanabilir:

a)Politik Çoğulculuk

b)Kültürel Çoğulculuk

c)Dini Çoğulculuk

Politik çoğulculuk, tek bir devlet içinde dinlerin, etnik gurupların veya diğer fonksiyonel birimlerin çokluğuyla öne çıkan siyasi durumu ya da böyle bir durumun siyasi açıdan iyi ve arzu edilir bir şey olduğunu savunan öğretilerdir (Cevizci, 2000, Aktaran; Bora, 2009: 35).

Çoğulcu demokrasilerde, yönetim ve organizasyon süreçlerinde insan haklarına duyarlılık, hukukun üstünlüğü, sosyokültürel çeşitliliğin korunması ve güvence altına alınması, çoğunluğun iradesini sınırlayan kurum ve güvencelerin tesis edilmesi gibi ifadelerin öne çıktığı görülmektedir. Buradan hareketle politik çoğulculuk, toplum içinde yer alan ve her hangi bir hiyerarşik düzene tabi olmayan birimlerin kendilerine özgü kimlik ve menfaatlerini koruma ve yeniden üretmelerinin temsili sistemi olarak anlaşılabilir (Özbudun, 2013: 60, Aktaran Osmanoğlu, 2011: 44-46).

Kültürel çoğulculuk; kültürel bakımdan birden çok ve farklı unsuru barındırma anlamına gelen çok kültürlü kelimesi bir bölge, ülke, şehir ya da yaşam alanı içindeki kültürel çeşitliliği ifade eden betimsel bir kavramdır. Kültürel çoğulculuk ya da başka bir tabirle çokkültürlülük, toplumsal çeşitliliğin belli biçimlerinin yani kolektif kimliklerin kamu alanına siyasi araçlar kullanılarak yansıtılmasını esas alan bir değerler

ve uygulamalar bütününe ifade etmektedir (Çelik, 2008: 324). Kültürel çoğulculuk, kültürel kökeni ne olursa olsun farklı kültürel geleneklerin eşitlik esasına dayanılarak bir arada yaşamalarında herhangi bir sorunun olmadığını ifade eder (Aşlamacı, 2008: 9).

Günümüzde birbirinden çok farklı kültüre sahip çok sayıda öğrenci aynı okulda, aynı sınıfta eğitim görmektedir. Bu öğrenciler okul sonrasında da iş hayatlarında ya da sosyal hayatın çeşitli alanlarında birlikte iş yapmak, problem çözmek ve birbirleriyle etkileşim halinde olmak durumundadırlar. Azınlıkta kalan sosyo-kültürel grupların kimliklerini kaybetmeden baskın kültüre ya da çoğunluğun söz sahibi olduğu süreçlere nasıl katılacağı önemli bir konudur. Böylesine karmaşık bir döngüyü farklılıkları yok etmeden barış, saygı ve hoşgörü zemininde yönetmek yeni ve çoğulcu bir eğitim politikası ile mümkündür. Şu halde çoğulcu din eğitiminin temellerinden biri olarak kültürel çoğulculuk, kültürel çeşitliliğe değer veren bir politik ve insani tavır olarak anlaşılır (Avrupa Konseyi, 2008: 26).

Dini çoğulculuğa göre; mutlak ve ilahi bir hakikat vardır ve dinler bu “mutlak”a ulaşan ve onu eşit derecede temsil eden farklı yollardır. Bu farklı yolların hangisi takip edilirse edilsin sonuçta kurtuluşa ulaşılır. Buna göre dini çoğulculuk düşüncesinde, dinler insanları kurtuluşa erdirmede eşit seviyedir. Bu düşünceye paralel olarak dini çoğulculukta, birden fazla dinin doğru olduğu savunulmaktadır (Bora, 2009: 42).

Dini çoğulculuk günümüzde o kadar hayatımızın bir parçasıdır ki, hiç kimse farklı inançları hesaba katarak onların karşısında olmak istememektedir. Çok kültürlü birer toplum olan Avrupa ve Amerika’da, insanların bir dini başka bir dine karşı savunmaları oldukça gereksiz karşılanır. Yaygın kanaate göre dini çoğulculuğu reddetmek toleranssızlık olarak görülmektedir. Özellikle liberal düşünce mensupları, çok kültürlü toplumlarda tüm dinlere aynı ve eşit bir şekilde davranılması gerektiğini savunurlar (Köylü, 2001: 33).

Dini çoğulculuğun farklı biçimleri de bulunmaktadır. Kavramın ilk ve en temel kullanımını dini hoşgörü bağlamında anlam kazanmaktadır. Bu kullanımda farklı din ya da mezhep taraftarlarının birlikte uyum içinde yaşadıkları toplumlara gönderme yapılır. İslam’ın ilk yıllarında gayr-i Müslimlerin Müslümanlarla hoşgörü içerisinde yaşamlarını sürdürmesi, Müslümanların ötekilerle bir arada barış içerisinde yaşamlarının ana dayanağı olmuştur.

İslam tarihinin ilk dönemleri dini çoğulculuğun bir örneğidir. Hz. Muhammed'in Ehl-i kitaba karşı tutumunun oldukça adil bir yaklaşım içerdiği Medine Sözleşmesi'ne bakılarak söylenebilir. Medine Sözleşmesi ile Müslümanlar güvenilir, rahat bir ortama kavuşurken o dönem Medine'de yaşayan Yahudi ve Müşrikler arasında eskiden beri devam eden kan davası da bitmiştir.

Dini çoğulculuk, gerçeğin yalnızca bir dinde olduğu ve diğerlerinin tümüyle batıl ve değersiz olduğunu savunan dışlayıcı bakışın zıddını ifade etmektedir. Bu anlayış var olan tüm dinleri hakikat bakımından derecelendirmeye tabi tutarak genelde inanılan dini en üst konuma yerleştirir (Osmanoğlu, 2011: 50-51).

Dini çoğulculuktaki bakışın aksine sadece tek bir dinin doğru olduğunu kabul eden anlayışa dini dışlayıcılık adı verilmektedir. Dini dışlayıcılığın savunucularına göre sadece tek bir din doğru, diğer bütün dinler yanlıştır. Tanrı tarafından kabul edilmek ve kurtuluşa ermek bu tek dine bağlıdır. Bunun için bu yaklaşımın savunucuları diğer dinlerin taraftarlarıyla karşı karşıya gelip onları dinsel geleneklerinden vazgeçirerek, kendi dini geleneğine döndürmeye çalışmak gerektiğini düşünürler (Bora, 2009: 42).

Dini dışlayıcılığı biraz daha yumuşatan düşüncenin ifade edildiği kavram ise dini kapsayıcılık (inklusivizm)'tir. Bu kavram, dinsel anlamda belirli bir din ya da inanç sisteminin kurtarıcı hakikat ya da nihai gerçeğin en doğru kabul edilmesiyle birlikte, bu hakikati gerçekleştirebildiği oranda diğer dinler veya inanç sistemlerinin de insanın kurtuluşu açısından olumlu bir yere sahip olabileceği düşüncesidir (Yemenici, 2012: 34).

Bu yaklaşıma göre kurtuluş diğer dinler aracılığıyla da mümkündür, ancak Tanrı'ya ulaştırılan asıl yol tek bir dinden geçer. Kapsayıcılık kişinin bir taraftan kendi değerlerine bağlı kalırken diğer taraftan da diğer geleneklerin taraftarlarına karşı olumlu bir tavır takınılması amacıyla geliştirilmiş bir modeldir (Bora, 2009: 54).

1.1. Din Eğitiminde Uygulanan Modeller

Din öğretimi alanında geliştirilen öğretim programlarının en temel özelliği, her ülkenin ihtiyaçları çerçevesinde oluşturmalarıdır. Son yıllarda ülkelerin kendi özel şartlarının yanı sıra küreselleşme ve çoğulcu toplum anlayışları da program geliştirme çalışmalarını etkilemektedir. Devlet okullarında verilen din eğitimi, belirli bir dini öğretmeyi esas

almak ya da almamak şeklinde temel iki yaklaşım göstermektedir (Arslan, 2005: 202). Bu başlık altında Türkiye’de ve dünyada en yaygın olarak kullanılan din eğitimi modellerinden bazıları üzerinde durulacaktır.

1.1.1.Doktriner/Confessional (Belli Bir İnanca Dayalı) Din Öğretimi

Doktriner din öğretimi, genellikle tek bir mezhebin veya bir dinin çeşitli mezheplerinin ağırlıklı olarak işlendiği program yaklaşımıdır. Bu yaklaşım en eski program yaklaşımlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu din öğretiminin tarihi başlangıcı ise, dinin devlet üzerindeki etkisinin yoğun olduğu dönemlere uzanmaktadır. Günümüzde İran’da Şii mezhebine, Almanya’da Katolik ve Protestan mezhebine, Yunanistan’da Ortodoks mezhebine göre yapılan din öğretimi, bu yaklaşımın bir sonucudur. Bu tarz bir din öğretimi genellikle her din ya da mezhep mensupları için ayrı sınıflar oluşturur ve ders o din ya da mezhebe mensup öğretmenler tarafından verilir. Dersin temel amacı, öğrencilerin tercih edilen din veya mezhebi sevmeleri, öğrenmeleri ve inanmalarıdır (Çapcıoğlu, 2006: 15-29).

Doktriner din öğretimi iki şekilde uygulanabilmektedir: tek dinli model dediğimiz, tek bir dinin kabul edilip eğitim sistemine yansıtılmasıdır. Diğeri ise; paralel tek dinli model denilen; öğrencilerin sadece tek bir dini öğrenmeleri esas alınan fakat; okul sistemi olarak bir çok dini ihtiva eden fakat her öğrencinin yalnızca bunlardan birini aldığı yöntemdir. Almanya ve Nijerya bu yaklaşımın en önemli örneklerindedir. Nijerya’da okullarda biri Müslüman ve diğeri Hristiyanlar için olmak üzere iki ayrı din eğitimi programı vardır. Almanya ise; çift mezhepli yapısına uygun olarak her ikisinin de ayrı ayrı eğitimini verebildiği bu modelin en önemli savunucusudur (Arslan, 2005: 203-205).

Doktriner din öğretimi, öğretmenin alıcı konumundaki gençlere öğretmek istediği dini inançlar temeline dayanır. Yani tek kelimeyle iyi Hristiyanlar (veya iyi Katolikler, iyi Protestanlar vb.) ya da iyi Müslümanlar, iyi Museviler vb. yetiştirmeyi amaçlar. Bu şekilde öğrencilerin inandıkları mezhep ya da dine göre din eğitimi almasının amacı, çocukların mensubu oldukları dinleri hakkında daha esaslı bilgi sahibi olmasıdır. Ayrıca bu konu, ailelerin kendi inanç ve gelenekleri hakkında çocuklarına yeterli bilgiyi verecek düzeyde olmamasından dolayı da büyük önem kazanmaktadır (Yemenici, 2012: 69-70).

1.1.2. Non-Confessional (Belli Bir İnanca Dayalı Olmayan) Din Öğretimi

a) Dinler Arası Din Öğretimi

Dünya üzerindeki birçok toplum, bazı etkenlerle beraber farklı inanç ve kültürlerin bir arada yaşamasıyla çoğulcu toplum haline gelmiştir. Dinler arası din öğretimi ise; mezhep merkezli din öğretiminin bu noktada çoğulcu toplumun ihtiyaçlarına cevap veremediği düşüncesiyle ortaya atılmış bir din dersi önerisidir. Bu anlayışta mezhep merkezli din dersi yaklaşımı terk edilmemiştir. Farklı mezhep ve dinlere mensup insanların bir arada yaşadığı toplumda, öğrencilerin bu farklılıklarla birlikte yaşamayı öğrenmeleri hedeflenmektedir. Bu çerçevede programlar ve kitaplar birlikte yaşamayı engelleyecek içerikten arındırılmaya çalışılır (Yürük, 2011: 39).

Dinler arası din öğretimi, toplumların çok kültürlü bir hale dönüşmesi sonucu ortaya çıkan bir kavramdır. İngiltere örneğinde olduğu gibi yoğun bir şekilde göç alınmasıyla çok kültürlü bir yapıya sahip olan ülkelerde, verilecek din öğretiminin nasıl olması gerektiği konusundaki tartışmalar neticesinde öne sürülmüş bir yaklaşımdır.

Dinler arası din öğretimi modelinin temelinde, aynı ülkede yaşayan farklı dinlere mensup öğrencilerin okullarda, ayrı din dersleri görerek dinsel yönden birbirlerine yabancılaşmalarını önlemek için, aynı derste, dinlerdeki ortak konuları birlikte işleyerek birbirlerini anlamalarına yardımcı olmak amacı yatmaktadır (Öncel, 2013: 26).

b) Mezhepler Üstü Din Öğretimi

Mezhepler üstü din öğretimi, aynı dine mensup öğrencilerin din içerisindeki farklılıklar noktasında ayırım yapmadan aynı öğrenme ortamında dini birlikte öğrenmeleri anlayışına dayanır. Din dersinin amaç ve içeriği, mensup olunan dinin temel kaynakları merkeze alınarak derse katılan bütün öğrencileri kapsayacak şekilde belirlenmeye çalışılır. Din içerisindeki farklılıklara dayalı anlayış, yorum ve uygulamalar öğretime konu edilmez (Yürük, 2011: 40).

Mezhepler üstü din öğretiminin faydası; insanların farklı yorum ve uygulamaların aynı kaynaktan çıkmış farklı anlayışlar olduğunu, birbirlerinin alternatifi olarak değil, birer zenginlik olduğunun farkında olmalarını sağlamasıdır. Türkiye’de Din Kültürü ve

Ahlak Bilgisi Dersinde mezhepler üstü nitelik ön plana çıkmaktadır (Tosun, 2011: 132-133).

Mezhepler üstü din öğretimi yaklaşımı ilk kez İngiltere’de ortaya konulmuş ve birçok batılı ülke tarafından da kullanılmaya başlanmıştır. Yaklaşım, belirli bir dini öğretmeyi, ona inanan kazandırmayı ya da sevdirmeyi amaçlamaz. Tüm dinler hakkında bilgi verir. Zaten bu yaklaşımın ortaya çıkmasındaki sebep çok kültürlü toplumlarda var olan farklılık meselesine çözüm bulmaktır. Bu yaklaşıma göre öğrenciler önce kendi din ve inançlarını öğrenmeli daha sonra okulda verilen din dersleri ile diğer dinler hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bu yapılırken dikkat edilmesi gereken nokta ise; din ve inançların ortak noktaları ön plana çıkarılırken, farklılıklara saygı ve hoşgörü ile bakılmalıdır (Kaymakcan, 2007b: 62).

Bilgin; (1988: 83) mezhepler üstü din öğretiminin iki şekilde anlaşılıp uygulandığını belirtmektedir: Çoğulcu model ve birleştirici model. Çoğulcu model anlayışına göre, din dersi toplumun bir aynası olmalıdır. Yani bu ders her mezhebi olduğu gibi, her türlü dini, ahlak anlayışını, dünya görüşünü de öğretim konusu yapmalıdır. Birleştirici modele göre ise; derste sınıftaki farklı inançlara mensup öğrencilerin bütünü, tarafsız bir şekilde dinin özü ve ortak ilkeler yer almalı, farklılıklara ve mezheplerle ilgili ayrıntılara yer verilmemelidir.

c) Mezhepler Arası Din Öğretimi

Mezhepler arası din öğretimi anlayışı, mezheplere göre ve mezhepler üstü din eğitimi anlayışının bazı açılardan yetersizliklerinin fark edilmeye başlanmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Özellikle mezhepler üstü veya mezheplere bağlı olmayan din öğretimi anlayışlarının, mezhepleri görmezlikten gelme şeklinde yorumlanması ile mezhebe bağlı din öğretiminin diğer mezhepleri dışlaması, bu yeni kavramı ve anlayışı ortaya çıkarmıştır (Yıldız, 2009: 444).

Bilgin’in (1999: 2) mezhepler ve dinler arası eğitimle ilgili önerisi; alt sınıfların programları, mezhepler ve dinler ile ilgili ayrıntıya girilmeden, bütün dinlerin ve kültürlerin üzerinde birleştiği inanış ve davranış kuralları olarak, öğrencilerin bütününe cevap verecek şekilde düzenlenebilir. İleri sınıflarda ise, yine her mezhepten ve dinden öğrenci bir arada ders görmeye devam eder, fakat bu defa mezhepler ve dinler tanıtılıp

inceleme konusu yaptırılarak, onların, hakikati doğru olarak tanımlayıp yorumlayarak yaşamak istemekten doğan, dindarlık farklılıkları olduğu tanımlayıp yorumlayarak yaşamak istemekten doğan, dindarlık farklılıkları olduğu vurgulanır. Böylece dindarların, dinlerin ve mezheplerin aynı hedefe farklı yollardan ulaşmaya çalışmakta birleştikleri fark ettirilerek, farklılıklara karşı saygı davranışı geliştirmeleri istenebilir.

Bir dinin farklı mezheplerinin bir arada yaşadığı ülkelerde mezhepler üstü din öğretimi, bu farklılıkları yok saydığı için yetersiz görülmektedir.

d) Fenomonolojik Din Öğretimi

Fenomonolojik din dersi ile kastedilen, mezheplere ve hatta dinlere bağımlı olmayan din dersidir. Fenomen, olay, olgu demektir. Fenomonoloji olaylara ve olgulara kuramlardan ve ön kabullerden bağımsız yaklaşma yöntemidir. Bu anlamda fenomonolojik din öğretimi, farklı dinlere bağlı insanların bir arada yaşaması olgusunun yarattığı ihtiyaçları karşılama ihtiyacı ile ortaya konulmuş bir çalışmadır. Farklılıklar yargılanmadan anlaşılmaya ve anlatılmaya çalışılır ve bunların hepsinin yan yana, barış içinde nasıl yaşayacağı öğretim konusu yapılır. Fenomonolojik din dersine bütün öğrenciler birlikte girerler, mezheplerin ve dinlerin hepsi ayrı ayrı öğretim konusu yapılır, her öğrenci kendi dininin işlenmesine etkin katkıda bulunur.

Türkiye’de din eğitimi çalışmalarında çok önemli bir yere sahip olan Beyza Bilgin fenomonolojik din öğretimi ile ilgili şunları söylemektedir:

“Araştırmalar göstermektedir ki, tek mezhepli veya tek dinli din dersi, genel olarak öğrencilere sıkıcı gelmektedir. Öğrenciler temas halinde yaşadıkları diğer insanların hayat ve hakikat hakkında nasıl düşünüp neye inandıklarını, kendi düşünce ve inançları ile mukayese edebilmeyi istemektedir. İşte asıl bu sebepten din dersi için yeni bir yöntem olan fenomonolojik din dersi denenmektedir. Fenomonolojik din öğretimi, her din mensubu için, kendi din ve kültürünün bilincine varma açısından bir imkandır. Ayrıca böyle bir imkan mezhep ayrılıkları sebebiyle karşılıklı içe kapanmayı önlemeye, müminlerin aralarındaki yanlış anlamaları ve peşin fikirleri ortadan kaldırmaya çalışmaktadır” (Bilgin, 1999: 3-4).

Fenomonolojik din eğitimi yaklaşımına karşılıklı empati kurulamayacağı düşünülerek eleştiriler de yöneltilmektedir. Ayrıca her dinin mensubunun ister istemez kendi dinini

ideal din olarak görmesi, gerçekleri göremeyebilmesi, tüm dinlerin her yönüyle öğretilmesine yetecek kadar zaman olmadığı için ders sırasında suni öğrenmelerin oluşacağı da fenomenolojik din eğitimi yaklaşımına yöneltilen eleştirilerdendir (Kaymakcan, 2004: 93).

e) Yorumlayıcı Din Öğretimi

Yorumlayıcı din öğretimi modeli dinsel eğitime bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu model, dini öğrenme modelinin aksine, dindaş olmayan öğretmenler tarafından verilir. Bu tarz din eğitiminde, karşılaştırmalı dinler tarihi veya din çalışmaları gerçekleştirilir. Bu modelin amacı bireyi bir dinin inanırı yapmak değil; bireye dinler hakkında bilgi vermektir. Bu modelde tek bir dine üstünlük tanınmanın aksine herhangi bir dinin esaslarını içermeyen bir din eğitimi verilmeye çalışılır (Kızılabdullah ve Yürük: 2009: 129).

Yorumlayıcı yaklaşım, fenomenolojik yaklaşıma yapılan eleştirileri dikkate alarak yeni açılımlar getirmektedir. Yorumlayıcı yaklaşım; temelde fenomenolojik yaklaşımı onaylamakla beraber; bu yaklaşıma yapılan eleştirileri ve din eğitimi alanındaki gelişmeleri de dikkate alarak Warwick Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde Robert Jackson'ın başkanlığında desteklenen araştırmalar sonucunda geliştirilmiştir (Kaymakcan, 2004: 96).

Yorumlayıcı din eğitimi yaklaşımı, öğrencilerin düşünceleri yoluyla iletişim kurmalarını sağlarken; dinler arasında var olan ortak yönlerin fark edilmesini ve böylece dinler arasında olması istenen diyalog ve hoşgörü ortamının oluşmasını sağlar. Aynı zamanda bu yaklaşım, bireylerin sadece mensubu olmadıkları diğer dinler konusunda değil, kendi inançları ve dinleri hakkında da diğer fertlerle iletişime geçerek, kendi dinin de zihninde tekrar daha doğru bir şekilde yer almasını sağlayacaktır. Bu yaklaşım da öğretmenlere çok önemli bir görev düşmektedir. Öğrencilerin düşüncelerini özgürce açıklayabildikleri bir öğretim ortamı oluşturmak bu görevlerin en önemlisidir (Kaymakcan, 2004: 103).

Yorumlayıcı yaklaşım, şimdiye kadar din eğitimi literatüründe çok az dikkat çekmiş olan, dinlerin ve kültürlerin doğasına dair konu ve sorunları ele almaya çalışmaktadır (Jackson, 2005: 184).

1.2. Geçmişten Günümüze DKAB Öğretim Programlarında Çoğulculuk Ve Diğer Dinlerin Öğretimi

Gelişen dünya ile birlikte toplumlar birçok farklı kültürü bünyesinde barındırmakta ve buna bağlı olarak onların kültürlerinden etkilenmektedir. Birlikte saygı ve hoşgörü içinde yaşamının bir gereği olarak, farklı inanç, kültür ve düşünceye mensup kişilere ihtiyaçlarını karşılayacakları bir yol ve yöntem sunulmalıdır. İşte bütün bu küreselleşme ve gelişmelere paralel olarak çoğulculuk kavramı din eğitiminde de bir ihtiyaç haline gelmiştir. Araştırmamızın devamında Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programları çoğulculuk kavramı ve çoğulcu din eğitimi açısından değerlendirilecektir.

Bu başlıkta 1924-1946 arasını kapsayan tek partili dönem, çok partili dönem sonrası 1948-1982 arası dönem ve son olarak ta din dersinin zorunlu olduğu ve günümüze kadar devam eden 1982-2018 arası dönem perspektifinde 2010 ortaöğretim DKAB öğretim programında diğer dinlerin öğretimi ve çoğulculuk konusu değerlendirilecektir.

Din eğitiminin niteliğine yönelik yapılan araştırmalar 11 Eylül'den sonra daha da önem kazanmıştır. Dünya genelinde okullarda din derslerine ilgi artmış, okul programı içerisinde din dersinin varlığı daha fazla kabul görmüş ve din derslerine okullarda yer veren ülke sayısı çoğalmıştır. Ancak okul programı içerisinde din derslerinin geleneksel bir dini kapsayan ve onu benimsetmeyi açık ve örtük bir şekilde hedefleyen bir yaklaşımdan ziyade çoğulcu bir niteliğe sahip olması kabul görmektedir. Derste içerik olarak bir ülkedeki çoğunluk dışında diğer dinlere onları ötekileştirmeden yer verilmesi ve bir din içerisindeki farklı yorumların zenginlik olarak kabul edilerek öğretilmesi savunulmaktadır (Kaymakcan, 2007b: 180).

1924 Lise birinci devre (ortaokul) din dersleri müfredat Programında din ve inançların öğretimine yönelik herhangi bir içerik bulunmamaktadır. Bununla beraber 1926 ilkokul din dersleri kapsamında okutulan din dersi programları ve ders kitapları arasında tam bir uyum bulunmamaktadır. Programda diğer dinler ve mezheplerle ilgili doğrudan bir başlık bulunmuyorken; ders kitaplarında bu konuyla ilgili bazı başlıklar bulunmaktadır (Zengin, 2017: 57-65).

1948 İlkokul din dersi müfredat programında diğer dinlerin öğretimine yönelik doğrudan bir konu söz konusu olmamakla beraber; 1956 Ortaokullar için Din Dersleri Öğretim programı incelendiğinde İslam dini ile ilgili konular geniş bir yer tutmasına rağmen ilk defa İslam dışındaki dinlere “Zamanımızda yeryüzündeki dinler ve İslam’ın bunlar arasındaki yeri” şeklinde müstakil bir başlık ayrıldığı görülmektedir (MEB, 1956: 152).

1967 lise din dersleri öğretim programında ise “Dinler Tarihine toplu bir bakış” konusu kapsamında İslam dışındaki diğer dinlere yönelik bir içerik yer almaktadır (MEB, 1967:373). 1976 Lise Din dersleri müfredat programını diğer dinlerin öğretimi açısından incelediğimizde 1967 programına göre daha ayrıntılı olduğu söylenebilir. 1967 Lise programında diğer dinlerin adı zikredilmezken 1976 Lise programında diğer dinlerin adı açıkça zikredilmiştir (MEB, 1976: 339).

Günümüz dünyasında bir ülkede din dersinin niteliğini belirlemede çoğunluğun dini dışında diğer dinlere din derslerinde yer verilip verilmemesi temel belirleyicilerden biri olarak kabul edilmektedir. Din eğitiminde çoğulculuk, devlet okullarında din derslerinde birden fazla dinin öğretilmesini öngörmektedir. Bu açıdan bakıldığında daha öncesinde diğer dinlere dolaylı olarak yer verilirken; 1982’de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin İlk ve Ortaöğretim kurumlarında zorunlu olarak okutulmaya başlanmasından sonra hazırlanan DKAB programlarında diğer dinlere doğrudan yer vermeye başlanmıştır. Farklı dinlere yer verilmesi dersin anayasal amacına da uygun olmakla beraber dersin isim ve amacı da bunu gerektirmektedir (Bulut, 2010: 73).

1982 Temel Eğitim Din ve Ahlak Bilgisi programında 6. 7. ve 8. sınıflar düzeyinde diğer dinler ile ilgili çeşitli konular yer almaktadır. 6. sınıfta din olgusu ve diğer dinler hakkında kısa bilgi verilmesi öngörülmekte, ayrıca Musevilik, Hıristiyanlık ve İslam dini konuları müstakil başlıklar olarak belirtilmektedir (MEB, 1982: 157).

Din dersinin adının “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” olması, bir din ya da mezhebi doktriner bir şekilde öğretmeyi amaçlamayan bir ders olmayı amaçladığını göstermektedir. Bu ders ismine uygun olarak bir kültür dersi şeklinde olmalıdır. Fakat 2000 yılındaki İlköğretim DKAB programındaki değişiklik öncesine kadar büyük ölçüde ilmihal merkezli bir anlayışın hakim olduğu din derslerinde, halkın büyük çoğunluğunun Müslüman olması ve geleneksel din eğitiminin etkisi gibi sebeplere bağlı

olarak bazı konuların ve uygulamaların din öğretimine göre yapıldığı da bir gerçektir (Kaymakcan, 2006: 25-28).

Çoğulcu din dersi yönünde ilk adım 2000 yılında değiştirilen İlköğretim programında atılmıştır. Bu modelde, geleneksel din ve İslam anlayışları eleştirel olarak değerlendirilmeye tabi tutulmakta ve İslam öğretiminde ilmihal merkezli yaklaşım yerine Kur'an merkezli bir İslam anlayışı esas alınmaktadır (Doğan ve Altaş, 2004: 25).

Daha önceki programlarda Kuran ve hadis kaynaklı bir bilgilendirme söz konusuysen ilk defa 2000 İlköğretim DKAB programında diğer dinlerin kaynaklarına da vurgu yapılmıştır. Bu nedenle programın diğer dinlerle diyalog içinde o dinlere ait bilgileri İslam perspektifinden değil de kendi kaynaklarından sunmaya yönelik daha nesnel ve objektif bir yaklaşımın önemsendiği belirtilmektedir (MEB, 2000: 9).

Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında DKAB dahil bütün müfredatları yenilemiştir. Yeni DKAB programlarında diğer dinlerin sunumunda çoğulculuk yönünde, bilimsel ve ötekini yargılamadan anlamaya çalışan bir değişim gözlemlenmektedir. İslam içerisindeki çoğulculuğa kısmen yer verildiği ve ilk defa bu derste içselleştirilmesi öngörülen değerlerin zikredildiği ve öğretime konu edildiği görülmektedir (MEB, 2005: 12-13).

2005 Ortaöğretim DKAB Öğretim programında diğer dinlerin ele alınış biçimlerine baktığımızda, İslam haricindeki dünya dinlerine, inanç biçimlerine yer verilerek, çoğulculuk anlayışına duyarlılık gösterilmiştir. Öğretim programında din bilimsel yaklaşım başlığı altında adı verilen bölümde İslam ve diğer dinler hakkında bilgi aktarılırken bilimsel ve araştırmaya dayalı bilgilerin ön planda tutulduğu, batıl ve hurafeye dayalı yanlış bilgilerden uzak durulduğu belirtilmiştir (MEB, 2005: 16).

2010 Ortaöğretim DKAB Öğretim programında ise, diğer dinler hakkında bilgilere genel düzeyde yer verilmesinin sebebi, öğrencilerin inanç ve kültür dünyalarına genişlik kazandırmak ve başka dinden olanlara karşı daha hoşgörülü ve anlayışlı davranışlarda bulunmalarını sağlamak olarak açıklanmıştır. Programda diğer dinlerle ilgili bilgilere genel olarak "Din, Kültür ve Medeniyet" öğrenme alanında yer verilmiştir (MEB, 2010b: 10-11).

BÖLÜM 2: DKAB DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA İSLAM İÇİ YORUMLAR

Bu başlıkta 1924-1946 arasını kapsayan tek partili dönem, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu olmasından önce isteğe bağlı olarak uygulandığı ve çok partili dönem sonrası 1948-1982 arası dönem son olarak ta din dersinin zorunlu olduğu ve günümüze kadar devam eden 1982-2018 arası ortaöğretim DKAB öğretim programlarında İslam içi yorumlar konusu incelenecektir. Son kısımda ise; uygulamadaki son programa göre yazılan ders kitaplarında İslam Düşüncesindeki Yorum farklılıkları konusu ile ilgili ne tür bir içeriğe yer verildiği ayrıca değerlendirilecektir.

Eski şekliyle “Din Bilgisi” ve “Ahlak Dersleri” yeni şekliyle “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersi geçmişten günümüze gelinceye kadar en tartışmalı ders olmuştur. Okullarda din derslerine hiç yer vermemekten, seçmeli ders olarak yer verilmesine, ayrı ayrı okutulmasına ve zorunlu ders haline getirilmesine kadar farklı seçenekler denenmiştir (Doğan, 1999: 230). Bu seçenekler doğrultusunda DKAB öğretim programlarında gerek programın yapısı ve muhtevası gerek İslam içi yorumlara bakışı açısından tarihsel süreci inceleyeceğiz.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri çoğulculuk bağlamında incelendiğinde bu konudaki çoğulculuk iki farklı açıdan karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki İslam dini içerisindeki mezhepsel çoğulculuk, diğeri ise İslam dini içerisindeki çoğulculuk olarak tanımlanan Alevilik konusudur. Bu konu ortaöğretim DKAB öğretim programında “İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları” başlığı altında Tasavvufi yorumlarla birlikte ele alınmışsa da biz çalışmamızda önce mezhepsel çoğulculuğu sonrasında tasavvufi yorumlar ve bir tartışma konusu olarak Alevilik üzerinde duracağız.

2.1. 1924-1946 Yılları Arasında Geliştirilen Din Öğretimi Programlarında İslam İçi Yorumlar

1923 yılında kurulan ve ulusal bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti; Osmanlı Devleti’nden devraldığı, içerisinde her biri farklı zihniyetleri temsil eden medreseler, mektepler ve yabancı okulların bulunduğu eğitim sistemini devam ettirmeme kararı almıştır. Bunun için 3 Mart 1924’te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile öğretim birleştirilerek mektep ve medrese ayırımına son verilmek istenmiştir (Öcal, 2011: 82).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkmadan önce ilkokulların programlarında Kuran-ı Kerim, Malumat-ı Diniyye, Ahlak; orta ve lise seviyeli okulların programlarında Kuran-ı Kerim, Siyer, Malumat-ı Diniyye, Akaid, Fıkıh ve Arapça gibi dersler var iken, Cumhuriyet döneminde bu dersler okul programlarından çıkarılmıştır. En sona bırakılan Malumat-ı Diniyye yani Din Bilgisi dersi ise; 1924'te Liselerin, 1927'de Ortaokulların, 1929 ile 1931 yılları arasında ise İlkokullar ile Öğretmen Okullarının programlarından çıkarılmıştır. Yalnızca Köy okullarının 3.sınıfında Perşembe günleri yarım saat olarak 1939'a kadar devam edebilmiştir. Bu tarihten itibaren Köy ilkokullarının programından da Din Bilgisi dersleri çıkarılmıştır (Öcal, 2008: 407).

1924 yılı İlk Mekteplerin Müfredat Programında yer alan Kur'an-ı Kerim ve Din Dersleri'nde ve Lise Birinci Devre Müfredat Programında yer alan "Din Dersleri'nde İslam içi yorumların öğretime ilişkin doğrudan bir amaç ve konu yoktur. 1926 yılı İlk Mekteplerin Müfredat Programındaki din dersi (3, 4 ve 5. sınıflarda birer saat) ile 1927, 1931 ve 1938 yıllarında yayımlanan Köy mektepleri programlarındaki din derslerinde de İslam içi yorumların öğretimi konu edilmemiştir (Tosun, 2010: 657).

Bununla yanında okutulan kitaplar ve öğretim programları arasında başlıklar konusunda tam bir uyum olmadığı görülmektedir. Örneğin; öğretim programında doğrudan bir başlık olmamasına rağmen mezheplerin nasıl ortaya çıktığına, itikadi ve fıkhi mezheplere dair ders kitaplarında oldukça geniş sayılabilecek bir içerik sunulmuştur (Zengin, 2017: 65).

2.2. 1948-1982 Yılları Arasında Geliştirilen Din Öğretimi Programlarında İslam İçi Yorumlar

1948 yılında kabul edilen (Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Heyeti, 25.11.1948 Tarihli ve 232 Sayılı Karar) ve önemli bir değişiklik olmadan 1968'e kadar gelen İlkokul Din Dersleri programında İslam içi yorumlara ilişkin doğrudan bir konu tespit edilememektedir. Bununla birlikte İslam ile ilgili konular içerisinde sınırlı düzeyde bazı bilgilerin verildiği görülmektedir. Bu bilgiler daha çok İslam dininin bakış açısını yansıtmaktadır. 1948 ilkokul din dersleri öğretim programında mezheplere yönelik bir içerik yer almamıştır (MEB, 1949: 154).

1956 Ortaokul din dersleri öğretim programı kapsamında mezheplerle ilgili bir ünite veya konuya yer verilmemiştir. Buna rağmen ders kitaplarında mezhepler hakkında bazı bilgiler verilmiştir. bu kapsamda “Zamanımızda yeryüzündeki diğer dinler ve İslam’ın bunlar arasındaki yeri” ünitesi içerisinde bir alt başlık olarak “İslam Dininde Mezhepler” konusunda sünni dört hak mezhep vurgusu dikkat çekmektedir (Zengin, 2017: 84).

Cumhuriyet döneminde 1924 yılından 1967 yılına kadar lise düzeyinde din derslerine yer verilmemiştir. 1967 lise din dersi öğretim programında ise; İslam düşüncesindeki yorum farklılıkları konusunda doğrudan bir bilgiye yer verilmemiştir. Yalnızca Türklerin tarih boyunca İslam dinine yaptığı hizmetler kapsamında Ebu Hanife, Maturidi, Mevlana, Nakşibendi gibi İslam düşüncesinde farklı yorumların ortaya çıkmasında etkili olan şahsiyetlerden bahsedilmiştir (MEB, 1967: 373).

1926’den itibaren ilkokul din dersi öğretim programları her ne kadar İslam dini merkeze alınarak yapılmış olsa da diğer din ve inançlara karşı hoşgörülü ve saygılı bakış açısı, 1948 ve ardından 1968 öğretim programında da geliştirilerek sürdürülmüştür. 1968 öğretim programında da İslam dışındaki diğer dinler ve yorum farklılıklarıyla ilgili doğrudan bir bilgiye yer verilmemiş olmasına rağmen; “başkalarının duygularına, inançlarına saygı göstermek” şeklinde hoşgörüyeye dayalı bir bakış açısına yer verilmiştir (MEB, 1968: 110).

1976 Ortaokul Din Bilgisi öğretim programında da İslam düşüncesindeki yorumlar bağlamında “İslam dininin yayılmasında ve korunmasında Türklerin hizmetleri” konusunda bazı şahsiyetlere yer verilmesi dışında bir içerik bulunmamaktadır (MEB, 1976: 342).

1976 Lise Din Bilgisi öğretim programında da İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarına dair doğrudan bir konuya yer verilmemiştir (MEB, 1976).

2.3. 1982 Temel Eğitim ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında İslam İçi Yorumlar

Türkiye’de Din Bilgisi dersinin 1982’den itibaren okullarda zorunlu dersler arasında okutulmaya başlanmasının ardından adının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi olarak değiştirilmesinin sebebi, bu dersin mezheplerden birini dayatmayacak, aksine

mezheplerin hepsine temel olacak, genel bir İslam din ve ahlak kültürü vermeyi garanti etmiş olmasıdır (Bilgin, 1999: 2).

1982 Temel Eğitim Din ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programında 6, 7 ve 8. sınıf ders amaçları arasındaki; “Başkasının inancına, düşüncesine, canına, malına ve diğer haklarına saygı gösteren bir hoşgörü kazanmak.” ifadesi dini çoğulculuk açısından önemlidir (MEB, 1982: 157). 1982 temel eğitim programında diğer dinlerin öğretimi konusu ele alınmaya başlayarak çoğulculuk anlayışının önü açılmıştır.

Temel eğitim 6. 7. ve 8. Sınıf konuları içerisinde doğrudan İslam düşüncesindeki yorum farklılıkları konusunda doğrudan bir içerik tespit edilmemiş olmakla beraber; “Türkler ve Müslümanlık” konulu ünitelerde İslam düşüncesindeki farklı yorumların oluşmasında etkili olan şahsiyetler hakkında bilgi verilmiştir. 1982 Temel Eğitim Din ve Ahlak Bilgisi programına bir bütün olarak bakıldığında ise yine İslam merkezli bir yaklaşım, diğer din ve inançlara karşı hoşgörülü bir tavır benimsendiği görülmektedir (MEB, 1982: 160).

1982 Ortaöğretim Din ve Ahlak Bilgisi programında da İslam düşüncesinde yorumlara dair herhangi bir konu yer almamaktadır. Programda diğer dinler ve inançlara yer verilmesine rağmen özellikle mezhepler konusuna girilmemesi dikkat çekmektedir. Bununla beraber ilk defa İslam düşüncesinde yorumlardan tasavvuf konusuna ayrı bir başlık ayrıldığı görülmektedir (MEB, 1982: 160).

2.4. 2000 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında İslam İçi Yorumlar

DKAB programları 2000 yılında eğitim ve din bilimleri alanındaki gelişmeler doğrultusunda yeniden geliştirilmiştir. Bu değişikliklerle ünite ve konu dizgesi ağırlıklı müfredat yaklaşımından “hedef ve sorun merkezli” esnek çerçeve program yaklaşımına geçilmiştir. Programın hazırlanmasında öğrenciyi, toplumu, kültürü ve evrenseli nazarı dikkate alan sorun ve hedef merkezli yaklaşım çerçevesinde göz önünde bulundurulmuştur. Türk Milli Eğitiminin amaçları ile İlköğretim okullarının amaçları ise duruma göre yönlendirici, sınırlayıcı veya bütünleyici olarak işlev görmüştür (Tosun, 2010: 662).

2000 yılı İlköğretim DKAB programının girişinde, programın geliştirilmesi aşamasında ele alınan ilkeler arasında İslam içi yorumlarla ilgili olarak şunlar bulunmaktadır:

“Mezheplerin dinin anlaşılma biçimi olarak anlaşılması”,

“Dinin hükümlerinin çağlara göre yorumlanarak evrenselliğinin fark edilmesi”,

“Dinsel anlayış ve uygulama farklılıklarının birer zenginlik olarak fark ettirilecektir.”

8. sınıf özel amaçlar arasında İslam içi yorumların öğretimine yönelik şunlar tespit edilmektedir: “Din anlayışındaki farklılıkların birer zenginlik olduğunu fark eder”, “Mezheplerin dinin anlaşılma biçimleri olduğunu kavrar” (MEB, 2000: 77).

1982 İlköğretim DKAB programından farklı olarak, 2000 yılı İlköğretim DKAB programında İslam İçeri yorumlar konusunda 8. sınıflara “Mezhepler, Tarikatlar ve Cemaatler” başlıklı bir konu konulmuştur. Din Anlayışı başlığı altında İslam içi yorumlar konusu anlatılırken “Mezhep” kavramı üzerinde durulmuştur. 2000 yılı öncesi programlarda İslam içi yorumlara yer verilmezken ilk kez bu programda yer verilmeye başlanmıştır. Programda daha çok yorum farklılıklarının ortaya çıkma nedenleri, ortak yönleri, tarikat, mezhep ve cemaat kavramları üzerinde durulmuştur. Yorum farklılıklarının çeşitlerinden bahsedilmemiştir (MEB, 2000: 88).

2.5. 2006 ve 2010 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında İslam İçeri Yorumlar

Bu iki program yapısal unsurları ve bu unsurlarda İslam içi yorumların öğretimine yer verişleri bakımından birbirlerini benzemektedir. 2010 İlköğretim DKAB öğretim programı, 2006 ilköğretim DKAB öğretim programının bazı değişiklikler yapılarak yenilenmiş halidir. Bu sebeple aynı başlık altında ele alınmış, farklılıklar vurgulanmıştır. Güncel program olduğu için 2010 İlköğretim DKAB programından hareket edilmiştir

Her iki programın girişinde insana, düşünceye, hürriyete, ahlaki olana ve kültürel mirasa saygı din öğretiminde temel yaklaşım esasları olarak sunulmuştur.

İlköğretim programının genel amaçlarında şunlar yer almaktadır:

“7. “İslam dinini ve diğer dinleri ana kaynakları ile birlikte tanımaları gerektiğini kavrayabilmeleri”,

14. ”Toplumdaki farklı dini anlayış ve yaşayışların sosyal bir olgu olduğunu tanıyabilmeleri”,

15. ”Başkalarının inanç ve yaşayışlarına hoşgörü ile yaklaşabilmeleri”

27. ”Diğer dinleri temel özellikleriyle tanıyarak mensuplarına hoşgörüyle yaklaşabilmeleri” (MEB, 2006: 11-12).

2006 yılında hazırlanan ve uygulamaya konulan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8.sınıflar) Öğretim Programı 30.12.2010 tarihinde alınan kararla değiştirilmiş ve 2011-2012 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Programın temel aldığı yaklaşım bir önceki programla aynı olarak giriş bölümünde şu şekilde ifade edilmiştir:

“İlköğretim programlarının yenilenmesi çalışmalarıyla birlikte Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı yeniden geliştirilmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriğinin belirlenmesinde “dinin temel bilgi kaynakları dikkate alınarak İslam’ın kök değerleri çerçevesinde mezhepler üstü (herhangi bir mezhebi esas almayan, mezhebi tartışmalara girmeyen) ve dinler açılımlı” anlayış olarak ifade edilecek bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu programla; öğrencilerin din ve ahlak hakkında sağlıklı bilgi sahibi olmaları, temel becerilerini geliştirebilmeleri ve böylece Milli Eğitim’in Genel Amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunulması hedeflenmektedir (MEB, 2010a, 37).

2000 yılı DKAB öğretim programından daha çok yorum farklılıklarının ortaya çıkma nedenleri, ortak yönleri, tarikat, mezhep ve cemaat kavramları üzerinde durulurken; 2006 DKAB öğretim programında İslam dini içerisindeki yorum farklılıklarının çeşitleri üzerinde de durulmuştur. Fakat bu programda da tarikat, mezhep ve cemaat kavramlarına isim olarak açık bir şekilde yer verilmemiştir (MEB, 2006: 62).

7. sınıfın ünite ve konularında bazı değişiklikler dikkat çekmektedir. 2006 İlköğretim DKAB programında adı “Ramazan ayı ve oruç ibadeti” olan ünite adı 2010 İlköğretim DKAB programında “Oruç İbadeti” olarak değiştirilmiş ve bu üniteye “Muharrem

orucu” konusu da eklenmiştir. Bunun yanında 2006 İlköğretim DKAB programında 8. Sınıfta yer alan “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesi de 7. Sınıf programına eklenmiştir. Ünite de “Din ve din anlayışı”, “Din anlayışındaki yorum farklılıklarının sebepleri”, “İslam düşüncesinde yorum biçimleri; inançla ilgili yorumlar, fıkıhla ilgili yorumlar, tasavvufi yorumlar”, “Din anlayışındaki farklılıklar niçin zenginliktir?” ve “Dinde zorlama yoktur” konuları yer almaktadır. 8. Sınıfın programı ise her iki programda da aynıdır (MEB, 2010a: 56).

2006 DKAB öğretim programında İslam dini içindeki yorum farklılıklarının çıkış nedeni ve çeşitleri üzerinde durulmuştur. Bu anlamda 2005 ortaöğretim DKAB programında yer alan “İslam Düşüncesinde Yorumlar” konusu, ortaokul düzeyinde ilk defa 2006 İlköğretim programına da konularak bir devamlılığın sağlandığı görülmektedir.

2010 İlköğretim DKAB öğretim programında 2006’dan farklı olarak tasavvufi yorumlar alt başlıklar halinde detaylandırılarak verilmiştir. Diğer bir dikkat çeken gelişme ise, Alevi vatandaşların bazılarının hukuki süreçlere başvurması sonrasındaki gelişmeler neticesinde Alevilik-Bektaşilik ile ilgili içeriğe geniş yer verilmesidir. Bu ünite de daha önce altı olan kazanım sayısı sekize çıkarılmış, ayrıca açıklamalar bölümünde Alevilik-Bektaşiliğin öğretimine yönelik bazı hususlara değinilmiştir (Zengin, 2017: 147-152).

2.6. 2005 ve 2010 Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında İslam İçi Yorumlar

Bu iki program yapısal unsurları ve bu unsurlarda İslam içi yorumların öğretimine yer verişleri bakımından birbirlerini benzemektedir. 2010 Ortaöğretim DKAB Öğretim Programı, 2005 Ortaöğretim DKAB Öğretim Programının bazı kazanımlar eklenerek yenilenmiş halidir. Bu sebeple aynı başlık altında ele alınmış, farklılıklar vurgulanmıştır. Güncel program olduğu için 2010 Ortaöğretim DKAB Öğretim Programından hareket edilmiştir.

Ortaöğretim Yeniden Yapılandırılmasına ilişkin Talim ve Terbiye Kurulunun 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararı ile ortaöğretim 3 yıldan 4 yıla çıkarılmıştır. Bununla beraber 2005 Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında 12.sınıf içeriğinde yer alan “Yaşayan Dinler ve Benzer Özellikleri” ile

“İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar” ünitelerinin bir kısmı ve bunlar dışındaki ünitenin 1992 ve öncesindeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Ortaöğretim Programında bulunmadığı yani tüm ünitelerin programlara yeni ilave edildiği söylenebilir (Yürük, 2011: 170).

Program geliştirme sürecinde, gerek İslam gerekse diğer dinler hakkında bilimsel ve araştırmaya dayalı bilgi ön planda tutulmuş, batıl ve hurafeye dayalı yanlış bilgilerden uzak durulmuştur. İslam’la ilgili bilgilerde; Kur’an merkezli, birleştirici ve mezhepler üstü bir yaklaşım benimsenerek İslam kaynaklı bütün dinsel oluşumları kuşatacak kök değerler öne çıkarılmış; inanç, ibadet ve ahlak alanlarıyla ilgili bu değerlerin, Kur’an’la ve Hz. Peygamber’in çabalarıyla oluşturulmuş ve bütün Müslümanları birleştiren ortak paydalar olmasına özen gösterilmiştir. Amaç, yorumlardan birisini telkin edip diğerini dönüştürmek değil; sadece bireylerin, dini kültür ve ahlaki değerler hakkında doğru bilgilenmelerini sağlamaktır. Bununla birlikte, dinin anlaşılma biçimleri olarak tanımlanan mezhepler ve dini oluşumlar, yok sayılmamış; kültürel zenginlik ve farklı düşünce ekolleri olarak görülmüştür. İlk aşamada dinin ortak paydaları, daha sonraki aşamada ise tarih boyunca ortaya çıkan farklı yorumlar hakkında, dini-kültürel boyutuyla tasvir edici bir tarzda bilgi verilmesi hedeflenmiş ve bu amaçla bazı ünite ve okuma parçaları konulmuştur. Programda diğer dinlere de yer verilerek dinler arası açılımlı bir ders niteliği kazandırılmıştır. Bu yaklaşıma uygun olan, bütün dini ve ahlaki değerler, öğretime konu edilmiş ancak din eğitiminde kullanılan yaklaşımlardan birisi olan doktrin merkezli ya da mezhep merkezli bir din öğretimine dönüşmemesine büyük özen gösterilmiştir (MEB, 2010b: 10).

9, 10 ve 11. sınıfların ünite ve konularında bir önceki programla (2005 Ortaöğretim DKAB) arada bir fark yoktur. Tüm ünite ve konular aynıdır. Ancak bir önceki programda 12. Sınıfın ikinci ünitesi olan “Dinlerde İbadet” ünitesi son programda yer almamıştır. Bunun yanında bir önceki programda “İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar” ünitesinde yer alan “Alevilik-Bektaşilik Düşüncesi” konusu yeni programda kendisine yer bulmuş ve konu “Cem ve cem evi, cemin yapılışı, semah, musahiplik, dua ve gülbenkler, muharrem ayı ve aşure” başlıkları ile genişletilmiş ve “Nusayrilik” de tasavvufi yorumlar ünitesi içerisinde ilk kez programda yer bulmuştur.

Öğrenme alanı; aynı konunun ardışık eğitim basamaklarında genişletilerek verilmesini amaçlayan sınıf seviyelerine göre değişiklik ve aşamalılık gösteren ilgili konuların bir arada verildiği bir yapıdır. 2005 ve 2010 Ortaöğretim DKAB programlarında sistematik olarak ilk kez “inanç”, “ibadet”, Hz. Muhammed”, “vahiy ve akıl”, “ahlak ve değerler”, ”din ve laiklik”, “din, kültür ve medeniyet” olmak üzere toplam yedi öğrenme alanı bulunmaktadır. Ayrıca bu öğrenme alanlarında ünite başlıklarına yer verilmiştir (MEB, 2010b: 64).

Öğrenciler, vahiy ve akıl öğrenme alanında 9. sınıf düzeyinde Kur’an-ı Kerim’in İslam dininin temel kaynağı olduğunu, Kur’an’ın tarihini, Kur’an’la ilgili kavramları, Kur’an’ın belli başlı konuları ve kültürümüzde Kur’an’ın yeri ve önemini; 10. sınıf düzeyinde Kur’an’ın temel amaçlarını, Kur’an’ı okumanın önemi ve Kur’an’ı yorumlamanın temel ilkelerini; 11. sınıfta İslam düşüncesinde yorum farklılıklarının sebepleri, İslam düşüncesinde siyasi-itikadi yorumları, İslam düşüncesinde ameli-fikhi yorumları ve İslam düşüncesinde yorumları birleştiren unsurları; 12. sınıfta, tasavvufi düşüncenin gelişimini, tasavvufi düşüncede Tanrı-varlık ilişkisini, tasavvuf düşüncesinin ahlaki boyutu, kültürümüzde etkin olan tasavvufi yorumları ile birlikte yaşama ve hoşgörü kültürünü öğrenirler (MEB, 2010b: 17).

İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları konusu ile ilgili olarak 11. sınıfta vahiy ve akıl öğrenme alanında “İslam Düşüncesinde Yorumlar” başlığında bir ünite bulunmaktadır. 12. sınıfta ise yine vahiy ve akıl öğrenme alanında “İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar” başlığında bir ünite bulunmaktadır (MEB, 2010: 18).

Diğer dinler ve İslam içi yorumlar konusunun öğretim programlarındaki durumlarına toplu bir şekilde bakacak olursak aşağıdaki şekilde guruplandırabiliriz:

PROGRAMLAR	DİĞER DİNLER	İSLAM İÇİ YORUMLAR
1924 Lise Birinci Devre Programı	Diğer dinler konusuyla ilgili doğrudan herhangi bir içerik bulunmamaktadır.	İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarıyla ilgili doğrudan herhangi bir içerik bulunmamaktadır
1926 İlkokul Programı	Diğer dinler konusuyla ilgili doğrudan herhangi bir içerik bulunmamaktadır	İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarıyla ilgili doğrudan herhangi bir içerik bulunmamaktadır
1948 Din Dersi İlkokul Müfredat Programı	Diğer dinlerle ilgili doğrudan bir içerik bulunmamaktadır. Bununla birlikte kutsal kitaplar, peygamberlerin görevleri gibi başlıklar altında diğer dinlerin öğretimi bağlamında bazı konulara değinilmektedir.	İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarıyla ilgili doğrudan herhangi bir içerik bulunmamaktadır
1956 Ortaokul Din Dersi Öğretim Programı	İlk defa İslam dışındaki dinlere "Zamanımızda yeryüzündeki dinler ve İslam'ın bunlar arasındaki yeri" şeklinde müstakil bir başlık ayrılmıştır	Türklerin İslam dinine hizmetleri konusunda İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye atıf yapılmaktadır.
1967 Lise Din Dersi Öğretim Programı	"Dinler Tarihine toplu bir bakış" konusu kapsamında İslam dışındaki diğer dinlere yönelik bir içerik yer almaktadır..	Türklerin tarih boyunca İslam dinine yaptığı hizmetler kapsamında Ebu Hanife, Maturidi, Mevlana, Nakşibendi gibi İslam düşüncesinde farklı yorumların ortaya çıkmasında etkili olan şahsiyetlerden bahsedilmiştir
1976 Lise Din Dersleri Müfredat Programı	1967 Programına göre daha ayrıntılı yer verilmiştir. Zamanımızda yeryüzündeki dinler ve İslam'ın bunlar arasındaki yeri şeklinde ifade edilen konu Yahudilik, Hristiyanlık, Müslümanlık olarak açık bir şekilde ifade edilmiştir	"İslam dininin yayılmasında ve korunmasında Türklerin hizmetleri" konusunda bazı şahsiyetlere yer verilmesi dışında bir içerik bulunmamaktadır
1982 Temel Eğitim ve Ortaöğretim DKAB Öğretim Programları	Diğer dinler konusuna ilk kez doğrudan yer vermeye başlanmıştır. 6,7 ve 8. Sınıf düzeylerinde Musevilik, Hristiyanlık ve İslam dini hakkında kısa bilgiler verilmiştir.	İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarıyla ilgili doğrudan bir amaç ve konu yoktur. Türkler ve Müslümanlık konulu ünitelerde İslam düşüncesindeki farklı yorumların oluşmasında etkili olan şahsiyetler hakkında bilgi verilmektedir.
2000 İlköğretim DKAB Öğretim Programı	Çoğulcu din dersi yönünde ilk adım 2000 yılında değiştirilen ilköğretim programında atılmıştır. İlk defa 2000 programında diğer dinlerin kaynaklarına da vurgu yapılmıştır.	2000 yılı öncesi programlarda İslam içi yorumlara yer verilmezken ilk kez bu programda yer vermeye başlanmıştır.
2006 ve 2010 İlköğretim DKAB Öğretim Programı	2006 programında dini semboller olarak cami, kilise, teşbih, seccade üzerinde durulmuştur. Diğer dinlerin kaynaklarına vurgu yapılmıştır. 2010 programında ise bazı konu ve kazanımlarla ilgili düzenleme yapılmıştır. Fakat vizyon, temel alan yaklaşım, genel amaçlar ve ilkeler açısından 2006 programı ile bire bir aynıdır.	2006 İlköğretim DKAB programında da İslam'ın yayılmasına etki eden şahısların öğretimine devam edilmiştir. Ayrıca İslam dini içerisindeki yorum farklılıklarının çıkış nedeni ve çeşitleri üzerinde durulmuştur. 2010 programında 2006'dan farklı olarak tasavvufi yorumlar alt başlıklar halinde detaylandırılarak verilmiştir. Ayrıca 2010 programında Alevilik-Bektaşılık konusuyla ilgili daha geniş bir içeriğe yer verilmiştir.
2005 ve 2010 Ortaöğretim DKAB Öğretim Programı	İslam içerisindeki çoğulculuğa kısmen yer verildiği ve ilk defa bu derste içselleştirilmesi öngörülen değerlerin zikredildiği ve öğretime konu edildiği görülmektedir. Program düzeyinde açık bir şekilde ilk defa 2005 programında çeşitli inanma biçimleri zikredilmiştir. Alevilik konusu ilk defa 2005 DKAB Öğretim programında konulara dahil olmuştur. 2010 programında ise bazı konu ve kazanımlarla ilgili düzenleme yapılmıştır. Fakat vizyon, temel alan yaklaşım, genel amaçlar ve ilkeler açısından 2006 programı ile bire bir aynıdır.	2005 ortaöğretim DKAB programında İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının ortaya çıkış nedenleri ve ortak yönleri bağlamında ayrıntılı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Ayrıca yorum farklılıkları itikadi ve fıkhi yorumlar olarak ikiye ayrılmıştır. 2010 DKAB Ortaöğretim programında 2005 programı ile içerik ve kazanımlar aynıdır. Sadece "İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının sebepleri" ile "İslam düşüncesindeki yorumları birleştiren unsurlar" konularının alt başlıkları çıkarılmış ve sadeleştirilmiştir.

**Güncel Ortaöğretim DKAB Ders Kitaplarında İslam Düşüncesindeki
Yorum Farklılıkları Konusu**

11. sınıf Öğrenme Alanı: Vahiy ve Akıl Ünite: İslam Düşüncesinde Yorumlar	
Konular	Kazanımlar
<p>1. İslâm Düşüncesinde Yorum Farklılıklarının Sebepleri</p> <p>1.1. İnsanın Yapısından Kaynaklanan Sebepler</p> <p>1.2. Sosyal Sebepler</p> <p>1.3. Kültürel Sebepler</p> <p>1.4. Coğrafi Sebepler</p> <p>1.5. Siyasî Sebepler</p> <p>1.6. Dinî Metinlerden Kaynaklanan Sebepler</p> <p>2. İslâm Düşüncesinde Siyasî-İtikâdî Yorumlar</p> <p>2.1. Haricilik</p> <p>2.2. Şîilik</p> <p>2.3. Mu'tezile</p> <p>2.4. Maturîdilik</p> <p>2.5. Eş'ârilik</p> <p>3. İslâm Düşüncesinde Amelî-Fıkhi Yorumlar</p> <p>3.1. Caferilik</p> <p>3.2. Hanefilik</p> <p>3.3. Malikilik</p> <p>3.4. Şafilik</p> <p>3.5. Hanbelilik</p> <p>4. İslâm Düşüncesindeki Yorumları Birleştiren Unsurlar</p> <p>4.1. Tevhit</p> <p>4.2. Nübüvvet</p> <p>4.3. Kur'an</p> <p>4.4. Ahiret</p>	<p>1-İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının nedenlerini sorgular.</p> <p>2-İslam'ın dinamik bir din olduğunu, her zaman ve mekanda yeniden anlaşılması ve usulüne göre yorumlanması gerektiğini fark eder.</p> <p>3-Dinin yanlış anlaşılmasının ortaya çıkaracağı sorunları kestirir.</p> <p>4-Haricilik, Şia, Mutezile, Maturidilik ve Eşariliğin inançla ilgili yorumlar olduğunu kavrar.</p> <p>5-Hanefilik, Malikilik, Şafilik, Hanbelilik ve Caferiliğin amelî-fıkhi yorumlar olduğunu kavrar.</p> <p>6-İnançla ve fıkıhla ilgili oluşumların dini düşüncede zenginlik ve dinde çoğulculuk olduğunun bilincine varır.</p> <p>7-İslam düşüncesindeki yorumların ortak ve değişmez ilkelerini kavrar.</p> <p>8-İslam düşüncesinde ortaya çıkan mezhebi yorumların İslam'la özdeşleştirilemeyeceğini kavrar.</p>

Kazanımların ifadeleri temele alınan eğitimsel ve dinbilimsel yaklaşıma uygundur. Öncelikle verilecek beceriler olarak eleştirel düşünme, problem çözme, sosyal katılım, değişim ve sürekliliği algılama, Kur'an-ı Kerim mealini kullanabilme sayılmaktadır. 11. sınıf düzeyine uygundur. Öncelikle verilecek değerler ise; saygı, hoşgörü ve bilimselliktir. Etkinlik örneği olarak “İslam ve İslam Anlayışları”, “Fetih Suresi 10. ayeti anlayıp yorumlama” ve “Dini Anlama Çabaları” önerilmektedir.

Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 11.sınıf Ders Kitabı

11. sınıf “Vahiy ve Akıl” öğrenme alanı “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesi “İslam Düşüncesinde Yorum Farklılıklarının Sebepleri, İslam Düşüncesinde Siyasi-İtikadi Yorumlar, İslam Düşüncesinde Ameli-Fıkhi Yorumlar, İslam Düşüncesinde Yorumları Birleştiren Unsurlar” başlıklarından oluşmaktadır.

Peygamberimizin vefatından sonra İslamiyet’in çok geniş coğrafi bölgelerde yayılması ve birbirinden farklı din ve kültüre sahip yüz binlerce insan tarafından benimsenmesi sonucu Müslümanlar yeni toplumsal sorunlarla karşılaşmış ve bunları çözme çabasına girmiştir. Bunun sonucunda da Kur’an ve Sünneti anlama ve yorumlama çabası neticesinde birbirinden farklı din anlayışları ortaya çıktı. İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının ortaya çıkışında; insan yapısından kaynaklanan sebepler, sosyal, kültürel, coğrafi ve siyasi gibi sebepler etkili olmuştur (Yılmaz, 2016: 63).

Bu ünitenin ikinci başlığı olan “İslam Düşüncesinde Siyasi-İtikadi Yorumlar” konusunda beş itikadi yorumun (Haricilik, Şia, Mu’tezile, Maturudilik, Eş’arilik) nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı, bu yorumların belli başlı görüşleri ve kimin görüşleri etrafında şekillendiğini anlatmıştır.

Ünitenin üçüncü başlığı olan “İslam Düşüncesinde Ameli-Fıkhi Yorumlar” konusunda fıkıh kavramı şu şekilde “sözlükte bir şeyi bilmek, iyice anlamak, bellemek, en ince ayrıntısına kadar kavramak anlamına gelir. Dini bir terim olarak ise kişinin kendi lehine ve aleyhine olan hususları bilmesi olarak tanımlanır (Yılmaz, 2016: 73). Ayrıca İslam mezhepleri olarak da geçen beş mezhebi (Hanefilik, Şafilik, Malikilik, Hanbelilik, Caferilik) nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı, bu yorumların belli başlı görüşleri ve kimin görüşleri etrafında şekillendiğini anlatmıştır.

Ünitenin son başlığı olan “İslam Düşüncesinde Yorumları Birleştiren Unsurlar” konusunda, İslam düşüncesindeki yorumların ortak ve değişmez ilkeleri belirtilmiştir. Bütün İslami mezheplerin üzerinde birleştiği bazı temel hususlar ise şu şekilde sıralanmıştır: Tevhit, nübüvvet, Kur’an ve ahiret (Yılmaz, 2016: 78).

Ünite bir bütün olarak değerlendirildiğinde İslam düşüncesindeki yorum farklılığı konusunun teorik olarak yeterince öğretildiği anlaşılmaktadır. Ancak diğer mezheplere karşı hoşgörülü, saygılı olma anlayışının işlenmediği görülmektedir. Kazanımlar

içerisinde yer alsa da ünite açıklamalarında yorum farklılıklarının zenginlik olduğuna dair bir başlık ve açıklama bulunmamaktadır. Konunun öğretimi mezheplerin ortaya çıkışında tarihsel süreç, mezheplerin tanıtımı ve ortaya çıkış sebepleri şeklinde devam etmekte; mezheplerin çoğulculuk açısından değerlendirilmesine yer verilmemektedir.

12. sınıf Öğrenme Alanı: Vahiy ve Akıl Ünite: İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar	
Konular	Kazanımlar
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tasavvufi Düşüncenin Oluşumu 2. Tasavvufi Düşüncede Allah-Varlık İlişkisi 3. Tasavvufi Düşüncenin Ahlaki Boyutu 4. Kültürümüzde Etkin Olan Tasavvufi Yorumlar <ol style="list-style-type: none"> 4.1.Yesevilik 4.2.Kadirilik 4.3.Nakşibendilik 4.4.Mevlevilik 4.5.Alevilik-Bektaşilik <ol style="list-style-type: none"> 4.5.1.Cem ve Cem Evi 4.5.2.Cemin Yapılışı 4.5.3.Semah 4.5.4.Musahiplik 4.5.5.Dua ve Gülbenkler 4.5.6.Muharrem Ayı ve Aşure 5. Nusayrilik 6. Birlikte Yaşama ve Hoşgörü Kültürü Okuma Metni: Dört Kapı Kırk Makam 	<ol style="list-style-type: none"> 1.İslam düşüncesinde çeşitli tasavvufi yorumların ortaya çıkış nedenlerini açıklar. 2.Allah-varlık ilişkisini yaratan-yaratılan ilişkisi çerçevesinde açıklar. 3.Tasavvufi düşüncede ahlakın yerini ve önemini kavrar. 4.Yesevilik, Mevlevilik, Nakşibendilik, Kadirilik ve Alevilik-Bektaşiliğin tasavvufi bir oluşum olduğunu fark eder. 5.Cem'in yapılışını ve çeşitlerini tanıır. 6.Semah, musahiplik ve gülbenk kavramlarını açıklar. 7.Muharrem ayı ve aşurenin toplumumuzdaki önemini fark eder. 8.Nusayriliği tanıır. 9.Birlikte yaşama ve hoşgörü bilincini kazanır ve bununla ilgili tasavvuf anlayışından örnekler verir. 10.İslam düşüncesindeki farklı yorumların dinde zenginlik ve çoğulculuk olduğunu kavrar.

12. sınıf vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların ifadeleri temele alınan eğitimsel ve din bilimsel yaklaşıma uygundur. Programın açıklamalar kısmında ise; dini yorumların çağlara ve ortama göre dinin anlaşılma biçimlerini ortaya koyan birer zenginlik olduğu, birlik beraberliği sağladığı ve bu nedenle farklı inanç ve dini yorumlara saygı duyulması, birlikte yaşama ve hoşgörü kültürünü geliştirmemiz gerektiği vurgulanmıştır.

Alevi-Bektaşilik işlenirken, Hacı Bektaşî Veli'nin Bektaşiliğin oluşumu ve Aleviliğin gelişimindeki rolüne değinilmiştir. Cem ve cem evleri ile detaylı olarak bilgi verilmiş, Alevilik konusuna diğer oluşumlardan daha ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 12. sınıf Ders Kitabı

12. sınıf “Vahiy ve Akıl” öğrenme alanı “İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar” ünitesi “Tasavvufi Düşüncenin Oluşumu”, “Tasavvufi Düşüncede Allah-Varlık İlişkisi”, “Tasavvufi Düşüncenin Ahlaki Boyutu”, “Kültürümüzde Etkin Olan Tasavvufi Yorumlar”, “Nusayrilik” başlıklarından oluşmaktadır.

Ders kitabında Tasavvuf kavramı üzerinde durulmuş ve Tasavvuf kavramı, insanı, Allah'ı sevmek ve davranışlarında Allah'ın hoşnutluğunu amaç edinmeye yönlendiren akım olarak görülmektedir. Tasavvufun asıl kaynağı Kur'an ve Sünnet olarak kabul edilmiştir (Demirtaş, 2017: 54).

Ders kitabında, Tasavvuf kavramının günümüze kadar gelmiş olmasında sahabelerin etkisinden bahsedilmiştir. Silsile halinde günümüze kadar Tasavvuf düşüncesinin ulaşmasını sağlayan sahabeler peygamberimizden, sonrasında dört halife ve aşere-i mübeşşereden sonraki halkalarla günümüze kadar geliş şekli kısaca anlatılmıştır. Bununla beraber ZinnunMısri ve BeyazıdBistami gibi dönemin ünlü sufilerinin, yönetim ve siyasetteki adaletsizliklerin sonucu olarak bazı Müslümanların kendilerini toplumdaki soyutlayarak ibadete yöneldiklerinden bahsedilmiştir.

12. yüzyılda tasavvuf kavramının daha disiplinli bir kuruma dönüşmesiyle tarikat ismini aldığı; Selçuklular ve Osmanlılar zamanında ise Mevleviliğin yanı sıra Anadolu'da Bayramiye, Celvetiyye gibi tasavvuf ekolleri oluştuğundan bahsedilmiştir.

Bu ünitenin ikinci başlığında; tasavvuftaki varlık konusu üzerinde durulmuştur. Tasavvufun “vahdet ve birlik” anlayışını hayatın her safhasına yayma anlayışından bahsedilmiştir. Ünitenin üçüncü başlığında Tasavvufi düşüncenin ahlaki boyutundan bahsedilmiştir. Ahlakın temsilcisi olarak Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed örnek gösterilmiştir. Bütün kötü huyların ve çirkin davranışların kaynağı olarak ise nefis gösterilmiştir (Demirtaş, 2017: 50-58).

Bu ünitenin dördüncü başlığı olan “Kültürümüzde Etkin Olan Tasavvufi Yorumlar” konusunda bazı tasavvufi yorumların (Yesevilik, Kadirilik, Nakşibendilik, Mevlevilik vd.) nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı, bu yorumların belli başlı görüşleri ve kimin görüşleri etrafında şekillendiğini anlatılmıştır. Alevilik-Bektaşilik düşüncesi konusuna geniş bir şekilde yer verilerek öğretileri detaylarıyla açıklanmıştır. Ünitenin son başlığı olan “Nusayrilik” konusunda ise; bu düşüncenin Alevilik düşüncesine bağlı olduğu belirtilmiştir (Demirtaş, 2017: 59-72).

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR

Bu araştırmada Ortaöğretim DKAB Öğretim Programında ve ders kitaplarında yer alan İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları konusunda, lise öğrencilerinin görüşleri, bilgileri ve bu konunun eğitimine bakış açıları tespit edilmiştir. Bu kısımda elde edilen veriler sunulmuş ve bunlara dayalı bazı yorumlar yapılmıştır.

3.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Öğrencilerin yetiştikleri sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik ortamın belirlenmesi için çeşitli değişkenler kullanılabilir. Bu araştırmada öğrencilerin sosyo-demografik profillerinin betimlenmesi amacıyla, araştırmada aile gelir durumları, anne-baba eğitim düzeyleri, anne-baba mesleki durumları ve anne-baba dindarlık durumları gibi bazı konularla ilgili sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleriyle ilgili araştırmada elde edilen veriler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1: Öğrencilerin cinsiyet ve sınıflara göre dağılımı

	Sınıf	9. sınıf		10. sınıf		11. sınıf		12. sınıf		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Cinsiyet	Kız	146	15,3	140	14,6	152	15,9	122	11,7	550	57,5
	Erkek	130	13,6	94	9,8	94	9,8	88	9,2	406	42,5
	Toplam	276	28,9	234	24,5	246	25,7	200	20,9	956	100

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan 956 öğrencinin % 57,5'ini kız ve % 42,5'ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 28,9'u 9. sınıflardan, % 24,5'i 10.sınıflardan, % 25,7'si 11.sınıflardan, % 20,9'u da 12.sınıflardandır. Bu verilere göre öğrencilerin sınıflara dağılımı birbirine yakındır.

Tablo 2: Öğrencilerin öğrenim gördüğü okul türüne göre dağılımı

Okul Türü	<i>f</i>	%
Anadolu Lisesi	308	32,2
Fen Lisesi	90	9,4
Sosyal Bilimler Lisesi	85	8,9
Sağlık Meslek Lisesi	115	12
Endüstri Meslek Lisesi	84	8,8
Ticaret Meslek Lisesi	203	21,2
Güzel Sanatlar Lisesi	71	7,4
Toplam	956	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul türüne göre dağılımları incelendiğinde % 32,2 Anadolu Lisesi öğrencisi, % 9,4 Fen Lisesi öğrencisi, % 8,9 Sosyal Bilimler Lisesi öğrencisi, % 12 Sağlık Meslek Lisesi öğrencisi, % 8,8 Endüstri Meslek Lisesi öğrencisi, % 21,2 Ticaret Meslek Lisesi öğrencisi ve % 7,4 Güzel Sanatlar Lisesi öğrencisidir.

Oran olarak her bir okul türünün birbirinden farklı olma sebebi; okullardaki sınıf öğrenci sayısı kontenjanı ve Sakarya İlindeki okul türünün sayısı ile alakalıdır. Özellikle Fen Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi sınıf kontenjanları diğerlerine göre az olduğu için oran düşük çıkmıştır.

Tablo 3: Öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna göre dağılımı

Aile Gelir Durumu	<i>f</i>	%
Yüksek	59	6,2
Orta	868	90,8
Düşük	29	3
Toplam	956	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 6,2'si ailelerinin gelir durumlarını yüksek, % 90,8'i orta ve % 3'ü düşük olarak belirtmişlerdir. Öğrencilerin kendi öznel algılarına dayalı bu veriye göre, ailelerin büyük çoğunluğunu orta gelir düzeyi oluşturmaktadır.

Tablo 4: Öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumları

	İlkokula gitmemiş		İlkokul		Ortaokul		Lise		Lisans		Lisansüstü	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Baba	8	0,8	231	24,2	200	20,9	292	30,5	187	19,6	38	4
Anne	28	2,9	394	41,2	201	21	225	23,5	91	9,5	17	1,8

Tablo 4'teki bilgilere göre öğrencilerin babalarının % 30,5 lise, % 24,2 ilkokul, % 20,9 ortaokul, % 19,6 lisans, % 4 lisansüstü mezunu iken, annelerinin % 41,2'si ilkokul, % 23,5'si lise, % 21'i ortaokul, % 9,5'i lisans, % 1,8'i lisansüstü mezunudur. Öğrenci ebeveynlerinin ilkokula gitmemiş olanlarının oranı oldukça düşüktür. Bu veriler doğrultusunda babaların öğrenim durumlarının annelere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Öğrencilerin anne ve babalarının meslek durumları

	Memur		İşçi		Çiftçi		Öğretmen		Serbest Meslek		İşsiz/Ev hanımı		Diğer	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Baba	114	11,9	224	23,4	50	5,2	39	4,1	234	24,5	10	1	285	29,8
Anne	37	3,9	59	6,2	4	0,4	34	3,6	33	3,5	715	74,8	74	7,7

Öğrencilerin babalarının meslek durumları incelendiğinde % 11,9'u memur, % 23,4'ü işçi, % 5,2'si çiftçi, % 4,1'i öğretmen, % 24,5'i serbest meslek, % 1'i işsiz olarak belirtilmiştir. % 29,8 diğer seçeneğinde öğrenciler emekli, esnaf ve mobilyacılık gibi meslekleri ifade etmişlerdir. Öğrencilerin annelerinin büyük çoğunluğunun ise ev hanımı olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Öğrencilerin anne ve babalarının dindarlık durumları

	Çok dindar		Dindar		Az dindar		Dindar değil	
	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Baba	139	14,5	630	65,9	155	16,2	32	3,3
Anne	222	23,2	620	64,9	89	9,3	25	2,6

Anne ve babaların dindarlık durumları ile ilgili Tablo 6'daki veriler, öğrencilerin kendi öznel algılamalarına göre elde edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin % 14,5'i babalarını

çok dindar, % 65,9'u dindar, % 16,2'si az dindar ve % 3,3'ü ise dindar değil şeklinde tanımlamıştır. Öğrencilerin % 23,2'si annelerini çok dindar, % 64,9'u dindar, % 9,3'ü az dindar ve % 2,6'sı ise dindar değil şeklinde ifade etmişlerdir. Buna göre öğrencilerin üçte ikisinin anne ve babalarını dindar olarak algıladıkları görülmektedir.

Tablo 7: Ailelerinin öğrencilerin dini bilgi almalarını isteme durumu

Ailelerin öğrencilerin dini bilgi almalarını isteme durumu	<i>f</i>	%
Evet ister	827	86,5
Hayır istemez	25	2,6
Bilmiyorum	104	10,9
Toplam	956	100,0

Tablo 7'ye göre öğrencilerin büyük çoğunluğu, ailelerinin dini bilgi almalarına olumlu baktıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 8: Öğrencilerin okulda seçmeli din dersi alma durumları

Öğrencilerin seçmeli din dersi alma durumları	<i>f</i>	%
Evet aldım	686	71,8
Hayır almadım	270	28,2
Toplam	956	100,0

Tablo 8'de öğrencilerin % 71,8'i Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi haricinde seçmeli din dersi aldığını, % 28,2'lik kısmı ise almadığını belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin yaklaşık 4/3'ü seçmeli din dersi almıştır.

Tablo 9: Öğrencilerin okul dışında dini bilgi alma durumları

Öğrencilerin okul dışında dini bilgi alma durumları	<i>f</i>	%
Evet	865	90,5
Hayır	91	9,5
Toplam	956	100,0

Öğrencilerin % 90,5'i daha önce ailede veya camide dini bilgi aldıklarını, % 9,5'i ise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi dışında dini bilgi almadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 10: Öğrencilerin DKAB dersindeki başarı durumları

Öğrencilerin DKAB dersindeki Başarı durumu	<i>f</i>	%
Çok iyi	442	46,2
İyi	398	41,6
Orta	101	10,6
Zayıf	15	1,6
Toplam	956	100,0

Tablo 10'a göre öğrencilerin % 46,2'si Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersindeki başarısını çok iyi, % 41,6'sı iyi, % 10,6'sı orta, % 1,6'sı ise zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Bu bilgilere göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun DKAB derslerinde başarılı oldukları söylenebilir.

3.2. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları Konusundaki Kavramlarla İlgili Görüşleri

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde İslam düşüncesinde yorumlar kapsamında itikadi-siyasi, ameli-fıkhi ve tasavvufi yorumların öğretimi yapılmaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere bu yorumlardan itikadi ve fıkhi olanlar İslam literatüründe daha çok mezhep kavramı, tasavvufi yorumlar ise tarikat kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Bu kapsamda hazırlanan bazı sorularla lise öğrencilerinin İslam düşüncesindeki yorumlara ve kavramlara yönelik düşünceleri incelenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen ve tek seçenek işaretlemeleri istenen “*Size göre İslam düşüncesindeki yorum farklılıkları en çok niçin öğretilmelidir?*” sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11: “Size Göre İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları En Çok Niçin Öğretilmelidir?” Sorusunun Analizi

	Genel kültürümüzü artırır, bakış açımızı genişletir.		İslam dinindeki düşünce zenginliğini anlamamızı sağlar.		Farklı mezhep ve tasavvufi yorumları benimseyenleri daha iyi anlamamızı ve hoşgörülü olmamızı sağlar.		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Size Göre İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları En Çok Niçin Öğretilmelidir?	170	17,8	371	38,8	415	43,4	956	100

Tablo 11’deki verilere göre öğrencilerin % 17,8’i “Genel kültürümüzü arttırır, bakış açımızı genişletir” derken, % 38,8’i “İslam dinindeki düşünce zenginliğini anlamamızı sağlar”, % 43,4’ü ise “farklı mezhep ve tasavvufi yorumları benimseyenleri daha iyi anlamamızı ve hoşgörülü olmamızı sağlar” yanıtını vermiştir. Elde edilen bu verilere göre öğrencilerin çoğunluğu, İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının farklı mezhep ve tasavvufi yorumları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamıza katkı sağlayacağını düşünmektedir.

Öğrencilerin “Size göre İslam düşüncesindeki yorum farklılıkları en çok niçin öğretilmelidir?” sorusuna verdikleri yanıtlar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde yanıtların cinsiyet, sınıf ve okul türü değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından, kız öğrencilerin yarısından fazlası (% 63,9) İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının hoşgörülü olmaya katkı sağladığını düşünürken, erkek öğrencilerin çoğunluğu (% 51,8) İslam dinindeki düşünce zenginliğini anlamaya yardımcı olacağını düşünmektedir. Kız ve erkek öğrenciler bu konuda aynı görüşte değildir. Kız öğrenciler hoşgörülü olmayı tercih ederken erkek öğrenciler yorum farklılıklarını zenginlik olarak görmektedir ($p=,001<,05$).

Tablo 12: “Size Göre İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları En Çok Niçin Öğretilmelidir?” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Size Göre İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları En Çok Niçin Öğretilmelidir?	Genel kültürümüzü arttırır, bakış açımızı genişletir.		İslam dinindeki düşünce zenginliğini anlamamızı sağlar.		Farklı mezhep ve tasavvufi yorumları benimseyenleri daha iyi anlamamızı ve hoşgörülü olmamızı sağlar.		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
9. Sınıf	47	17	120	43,5	109	39,5	276	100
10. Sınıf	32	13,7	110	47	92	39,3	234	100
11. Sınıf	44	17,9	76	30,9	126	51,2	246	100
12. Sınıf	47	23,5	65	32,5	88	44	200	100

Sınıf değişkenine göre 9. sınıfların % 43,5’i, 10. sınıfların % 47’si ve 12. sınıfların % 32,5’i yorum farklılıkları için İslam dinindeki düşünce zenginliğini anlamayı sağlarderken; 11. sınıfların % 51,2’si ise farklı mezhep ve tasavvufi yorumları

benimseyenleri daha iyi anlamamızı ve hoşgörülü olmamızı sağlar yanıtını vermiştir ($p=,001<,05$).

Tablo 13: “Size Göre İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları En Çok Niçin Öğretilmelidir?” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Size Göre İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları En Çok Niçin Öğretilmelidir?	Genel kültürümüzü arttırır, bakış açımızı genişletir.		İslam dinindeki düşünce zenginliğini anlamamızı sağlar.		Farklı mezhep ve tasavvufi yorumları benimseyenleri daha iyi anlamamızı ve hoşgörülü olmamızı sağlar.		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Anadolu Lisesi	46	14,9	106	34,4	156	50,6	308	100
Fen Lisesi	14	15,6	28	31,1	48	53,3	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	26	30,6	21	24,7	38	44,7	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	15	13	52	45,2	48	41,7	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	19	22,6	40	47,6	25	29,8	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	37	18,2	99	48,8	67	33	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	13	18,3	25	35,2	33	46,5	71	100

Okul türü değişkenine göre, Anadolu Lisesi öğrencilerinin % 50,6’sı, Fen Lisesi öğrencilerinin % 53,3’ü ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin % 46,5’i farklı mezhep ve tasavvufi yorumları benimseyenleri daha iyi anlamamızı ve hoşgörülü olmamızı sağlayacağını düşünürken; Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin % 30,6’sı ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin % 22,6’sı genel kültürümüzü arttırır, bakış açımızı genişletir, Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin % 45,2’si ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin % 48,8’i ise İslam dinindeki düşünce zenginliğini anlamamızı sağlayacağını düşünmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 14: “Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” Sorusunun Analizi

	İtikadi Mezhepler		Fıkhi Mezhepler		Tasavvufi Yorumlar	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Yeterli	164	17,2	311	32,5	184	19,2
Kısmen Yeterli	342	35,8	447	46,8	429	44,9
Yetersiz	450	47,1	198	20,7	343	35,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar hakkındaki bilgilerinin yeterli olup olmadığına dair verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde “İtikadi Mezhepler” konusunda öğrencilerin % 17,2’si yeterli, % 35,8’i kısmen yeterli ve % 47,1’i yetersiz cevabını vermiştir. “Fıkhi Mezhepler” konusunda öğrencilerin % 32,5’i yeterli, % 46,8’i kısmen yeterli ve % 20,7’si yetersiz cevabını vermiştir. “Tasavvufi Mezhepler” konusunda ise; öğrencilerin % 19,2’si yeterli, % 44,9’u kısmen yeterli ve % 35,9’u yetersiz cevabını vermiştir. Bu verilere göre öğrencilerin az bir kısmı bilgilerini yeterli bulmaktadır.

Öğrencilerin “İtikadi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde yanıtların cinsiyet, sınıf seviyesi, okul türü, aile ekonomik durum, baba öğrenim durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve seçmeli ders alma durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin yarısından fazlası (% 54,4) İtikadi Mezhepler hakkındaki bilgilerini yetersiz bulurken, erkek öğrencilerin % 37,2’si bilgilerini yetersiz bulmaktadır. Yine kız öğrenciler % 34,2 ve erkek öğrenciler % 37,9 oranında kısmen yeterli yanıtını işaretlemişlerdir. Buna göre kız öğrencilerin çoğunluğu bilgilerini yetersiz bulurken, erkek öğrencilerin çoğunluğu bilgilerini kısmen yeterli bulmaktadır ($p=,000<,05$).

Tablo 15: “İtikadi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

İtikadi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?	Yeterli		Kısmen Yeterli		Yetersiz	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
9. sınıf	46	16,7	98	35,5	132	47,8
10. sınıf	42	17,9	89	38	103	44
11. sınıf	33	13,4	73	29,7	140	56,9
12. sınıf	43	21,5	82	41	75	37,5

Sınıf değişkeni açısından 9.sınıf öğrencilerinin % 47,8’i, 10.sınıf öğrencilerinin % 44’ü, 11.sınıf öğrencilerinin %56,9’u ve 12.sınıfların % 37,5’i bilgilerini yetersiz bulmaktadır. Bilgilerini kısmen yeterli bulan öğrencilerin oranı ise; 9.sınıflar % 35,5, 10.sınıflar % 38, 11.sınıflar % 29,7 ve 12.sınıflar % 41 oranındadır. Buna göre sınıf

seviyeleri arasında 9. 10. ve 11.sınıf öğrencileri bilgilerini yetersiz bulurken, 12.sınıf öğrencilerinin bilgilerini kısmen yeterli bulduğu görülmektedir ($p=,006<,05$).

Tablo 16: “İtikadi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” Sorusunun Okul Türü Açısından Analizi

İtikadi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?	Yeterli		Kısmen Yeterli		Yetersiz	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Anadolu Lisesi	69	22,4	107	34,7	132	42,9
Fen Lisesi	14	15,6	22	24,4	54	60
Sosyal Bilimler Lisesi	7	8,2	17	20	61	71,8
Sağlık Meslek Lisesi	8	7	48	41,7	59	51,3
Endüstri Meslek Lisesi	21	25	37	44	26	31
Ticaret Meslek Lisesi	36	17,7	80	39,4	87	42,9
Güzel Sanatlar Lisesi	9	12,7	31	43,7	31	43,7

Okul türü değişkeni açısından öğrencilerin İtikadi Mezhepler konusundaki bilgilerini yetersiz bulma oranlarına baktığımızda; Anadolu Lisesi öğrencileri % 42,9, Fen Lisesi öğrencileri % 60, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 71,8, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 51,3, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 31, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 42,9 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 43,7 oranında yetersiz yanıtını tercih etmişlerdir. Öğrencilerin okul türlerine göre bilgilerini kısmen yeterli bulma oranlarına baktığımızda ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 34,7, Fen Lisesi öğrencileri % 24,4, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 20, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 41,7, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 44, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 39,4 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 43,7 oranında İtikadi Mezhepler hakkındaki bilgilerini kısmen yeterli bulmaktadır. Buna göre Anadolu Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin yarıya yakını; Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin ise çoğunluğu bilgilerini yetersiz bulmaktadır. Endüstri Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun ise bilgilerini kısmen yeterli bulduğu görülmektedir. Okul türleri içerisinde Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin yetersiz ve kısmen yeterli seçeneğine eşit oranda yanıt verdiği görülmektedir ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durum değişkeni açısından, gelir durumu yüksek olanlar % 42,4, gelir durumu orta olanlar % 46,7 ve gelir durumu dşk olanlar % 69 oranında bilgilerini yetersiz bulmuştur. Bu verilere göre gelir durumu yükseldikçe İtikadi mezhepler hakkındaki bilgi seviyeleri de artmıştır ($p=,008<,05$).

Baba ğrenim durumu değişkeni açısından % 37,5 gibi yüksek bir oranla bilgilerini en fazla yeterli bulan öğrencilerin baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olanlardır. Yine en yüksek % 50 oranıyla bilgilerini kısmen yeterli bulanlar da baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olanlardır. İtikadi Mezhepler hakkındaki bilgilerini % 56,1 en yüksek oranıyla yetersiz bulan öğrencilerin ise baba öğrenim durumu lisans düzeyindedir. Veriler genel anlamda değerlendirildiğinde baba eğitim durumu ve öğrencilerin bilgi seviyesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Baba eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin bilgilerini yeterli görmedikleri görülmektedir ($p=,004<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkenine göre çok dindar % 38,8, dindar % 46,5, az dindar % 51,6 ve dindar değil seçeneğini tercih eden öğrenciler % 71,9 oranında İtikadi Mezheplerle ilgili bilgilerini yetersiz buldukları yanıtını vermişlerdir. Buna göre baba dindarlık seviyesi azaldıkça öğrencilerin bilgi seviyesinin de yetersiz olduğu saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumuna göre öğrencilerin yetersiz seçeneğine verdikleri yanıtların oranları şu şekildedir: Çok dindar % 39,2, dindar % 46,9, az dindar % 61,8 ve dindar değil % 68 oranındadır. Buna göre anne dindarlık durumu azaldıkça ğrencilerin İtikadi mezheplerle ilgili bilgilerini daha yetersiz gördükleri anlaşılmaktadır. ($p=,000<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkenine göre seçmeli ders alan öğrenciler % 44,2 oranında yetersiz, seçmeli ders almamış öğrenciler % 54,4 oranında bilgilerini yetersiz bulmuştur. Bilgilerini kısmen yeterli bulanlar öğrencilerin oranı ise; seçmeli ders alan öğrencilerde % 37,2 ve seçmeli ders almamış öğrencilerde % 32,2'dir. Buna göre seçmeli ders almış olan öğrenciler seçmeli ders almayan öğrencilere göre daha yüksek oranda bilgilerini kısmen yeterli bulmaktadır ($p=,012<,05$).

Öğrencilerin "Fıkhi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde yanıtların

cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durum ve baba öğrenim durumu, anne meslek durumu, anne dindarlık durumu, baba dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu, seçmeli ders alma durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin yarısı ve erkek öğrencilerin % 42,4'ü bilgilerini kısmen yeterli bulmuştur. Bilgilerini yeterli bulma durumlarına baktığımızda ise, kız öğrencilerin % 26,4'ü ve erkek öğrencilerin % 40,9'u yeterli seçeneğini işaretlemişlerdir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre bilgilerini daha yüksek oranda kısmen yeterli bulmaktadır. Bununla birlikte erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bilgilerini daha yeterli gördükleri anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$).

Tablo 17: “Fıkhi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Fıkhi Mezhepler Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?	Yeterli		Kısmen Yeterli		Yetersiz	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Anadolu Lisesi	121	39,3	133	43,2	54	17,5
Fen Lisesi	27	30	39	43,3	24	26,7
Sosyal Bilimler Lisesi	24	28,2	29	34,1	32	37,6
Sağlık Meslek Lisesi	27	23,5	64	55,7	24	20,9
Endüstri Meslek Lisesi	33	39,3	38	45,2	13	15,5
Ticaret Meslek Lisesi	63	31	103	50,7	37	18,2
Güzel Sanatlar Lisesi	16	22,5	41	57,7	14	19,7

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 43,2, Fen Lisesi öğrencileri % 43,3, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 34,1, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 55,7, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 45,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 50,7 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 57,7 oranında bilgilerini kısmen yeterli bulmuştur. Bilgilerini yetersiz bulma durumuna bakıldığında; Anadolu Lisesi öğrencileri % 17,5, Fen Lisesi öğrencileri % 26,7, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 37,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 20,9, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 15,5, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 18,2 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 19,7 oranında bilgilerini yetersiz bulmaktadır. Buna göre diğer lise türlerine göre Sosyal

Bilimler Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin bu konuda kendilerini daha yetersiz gördüğü saptanmaktadır ($p=,000<,05$).

Anne meslek değişkenine göre annesi memur olan öğrenciler % 40,5, işçi olanlar % 57,6, çiftçi olanlar % 25, öğretmen olanlar % 50, serbest meslekle uğraşanlar % 42,4, ev kadını olanlar % 47,4 ve diğer meslek guruplarından olanlar % 36,5 oranında bilgilerini kısmen yeterli bulmuştur. Annesi çiftçilikle uğraşan öğrenciler % 75 oranında bilgilerini yetersiz bulurken; diğer meslek guruplarında bilgilerini yetersiz bulanlar oldukça düşüktür: memur % 21,6, işçi % 23,7, öğretmen % 20,6, serbest meslek % 27,3, ev kadını % 18,7 ve diğer meslek gurupları % 31,1 oranında bilgilerini yetersiz bulmuştur. Buna göre annelerinin mesleği memur, işçi, öğretmen, serbest meslek, ev kadını ve diğer meslek guruplarından olanların çoğunluğu bilgilerini kısmen yeterli bulurken; annelerinin meslekleri çiftçi olanlar bilgilerini yetersiz bulmaktadır ($p=,042<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkenine göre çok dindar % 46, dindar % 32,5, az dindar % 22,6 ve dindar değil seçeneğini tercih eden öğrenciler % 21,9 oranında Fıkhi mezheplerle ilgili bilgilerini yeterli buldukları yanıtını vermişlerdir. Kısmen yeterli seçeneğini incelediğimizde; çok dindar % 42,4, dindar % 48,7, az dindar % 45,2 ve dindar değil seçeneğini tercih eden öğrenciler % 34,4 oranında tercih etmiştir. Son olarak bilgilerinin yetersiz olduğunu düşünen öğrencilerin dağılımı ise şöyledir: çok dindar % 11,5, dindar % 18,7, az dindar % 32,3 ve dindar değil seçeneğini tercih eden öğrenciler % 43,8. Buna göre baba dindarlık durumu çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin yarıya yakını bilgilerini yeterli bulurken; baba dindarlık durumunu dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin yarıya yakını bilgilerini kısmen yeterli bulmuştur. Baba dindarlık durumunu dindar değil şeklinde algılayan öğrencilerin yarıya yakını ise; Fıkhi mezheplerle ilgili bilgilerini yetersiz bulduğu saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkenine baktığımızda dindarlık seviyesi azaldıkça öğrencilerin fıkhi mezheplerle ilgili bilgi seviyesi de azalmaktadır. Buna göre çok dindar % 45, dindar % 30, az dindar % 19,1 ve dindar değil seçeneği işaretleyenler % 32 oranında yeterli seçeneğini tercih etmiştir. Bilgilerinin yetersiz bulanların oranı ise şu şekildedir: çok dindar % 11,3, dindar % 19,7, az dindar % 46,1 ve dindar değil % 40'tır. Yalnız kişi sayısına göre baktığımızda dindar değil seçeneğini işaretleyen 8 kişi

olduğu için yüzdeler olarak yüksek görünse de; dindar değil seçeneği tercih eden öğrencilerin % 32'si yeterli, % 28'i kısmen yeterli ve % 40'ı yetersiz yanıtını vermiştir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenine göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrenciler % 33,3, hayır istemez diyen öğrenciler % 44 ve bilmiyorum diyen öğrenciler % 24 oranında fikhi mezheplerle ilgili bilgilerini yeterli bulmaktadır. Ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrenciler % 47,9, hayır istemez diyen öğrenciler % 32 ve bilmiyorum diyen öğrenciler % 43,3 oranında bilgilerini kısmen yeterli bulmaktadır. Bilgilerini yetersiz bulanların durumu ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 19,1, hayır istemez diyen öğrencilerde % 24 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 32,7'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almalarını istemeyeceğini söyleyen öğrencilerin diğer öğrencilere göre fikhi mezheplerle ilgili bilgilerini daha yüksek oranda yeterli bulduğu görülmektedir ($p=,010<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkenine göre seçmeli ders alan öğrenciler % 34,8 oranında yeterli, % 47,7 oranında bilgilerini kısmen yeterli ve % 17,5 oranında bilgilerini yetersiz bulmuştur. Seçmeli ders almamış öğrenciler ise, % 26,7 oranında yeterli, % 44,4 oranında kısmen yeterli ve % 28,9 oranında yetersiz yanıtını vermiştir. Buna göre seçmeli ders almış öğrenciler seçmeli ders almayan öğrencilere göre daha yüksek oranda bilgilerini kısmen yeterli bulmaktadır ($p=,000<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından baktığımızda daha önce dini bilgi alan öğrenciler % 34,2 oranında yeterli, % 46,2 oranında kısmen yeterli ve % 19,5 oranında yetersiz yanıtını vermiştir. Daha önce dini bilgi almayan öğrenciler ise; % 16,5 oranında yeterli, % 51,6 oranında kısmen yeterli ve % 31,9 oranında yetersiz yanıtını vermiştir. Buna göre daha önce dini bilgi alan öğrenciler dini bilgi almayan öğrencilere göre bilgilerinin daha yeterli bulurken; daha önce dini bilgi almayan öğrenciler bilgilerini yetersiz bulmaktadır ($p=,001<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarısını çok iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 41 yeterli, % 43,2 kısmen yeterli ve % 15,8 yetersiz yanıtını vermiştir. Başarısını iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 27,9 yeterli, %50,3 kısmen yeterli ve % 21,9 yetersiz yanıtını vermiştir. Başarısını orta olarak tanımlayan öğrenciler % 14,9

yeterli, % 50,5 kısmen yeterli ve % 34,7 yetersiz yanıtını vermiştir. Son olarak kendisini DKAB dersinde başarısız gördüğü için başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrenciler % 26,7 yeterli, % 33,3 kısmen yeterli ve % 40 yetersiz yanıtını vermiştir. Buna göre başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu bilgilerini yetersiz bulurken; başarı durumunu çok iyi, iyi ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu bilgilerini kısmen yeterli bulduğu görülmektedir ($p=,000<,05$).

Öğrencilerin “Tasavvufi Yorumlar Hakkındaki Bilgilerinizi Yeterli Buluyor Musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde yanıtların cinsiyet, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve seçmeli ders alma durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 16,5 ‘i yeterli, % 44,7’si kısmen yeterli ve % 38,7’si yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Erkek öğrencilerin ise % 22,9’u yeterli, % 45,1’i kısmen yeterli ve % 32’si yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre erkek öğrencilerin çoğunluğu kız öğrencilere göre bilgilerini daha yüksek oranda yeterli bulurken; kız öğrenciler ise erkek öğrencilere göre bilgilerini yetersiz bulmaktadır ($p=,020<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,1’i yeterli, % 44,6’sı kısmen yeterli ve % 27,3’ü yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 18,6’sı yeterli, % 46,3’ü kısmen yeterli ve % 35,1’i yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 14,2’si yeterli, % 42,6’sı kısmen yeterli ve % 43,2’si yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Babalarını dindar değil şeklinde tanımlayan öğrencilerin ise % 18,8’i yeterli, % 28,1’i kısmen yeterli ve % 53,1’i yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre baba dindarlık seviyesi azaldıkça öğrencilerin Tasavvufi yorumlar hakkındaki bilgilerinin yetersizleştiği saptanmıştır ($p=,006<,05$).

Anne dindarlık durumu açısından baktığımızda, annelerini çok dindar şeklinde tanımlayan öğrencilerin % 26,6’sı yeterli, % 43,2’si kısmen yeterli ve % 30,2’si yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Annelerini dindar şeklinde tanımlayan öğrencilerin % 16,9’u yeterli, % 47,7’si kısmen yeterli ve % 35,3’ü yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Annelerini az dindar şeklinde tanımlayan öğrencilerin % 14,6’sı yeterli, % 37,1’i kısmen yeterli ve % 48,3’ü yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Annelerini dindar değil

şeklinde tanımlayan öğrencilerin % 28'i yeterli, %16'sı kısmen yeterli ve % 56'sı yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre anne dindarlık durumu azaldıkça öğrencilerin yetersiz seçeneğini daha yüksek oranda işaretledikleri saptanmaktadır ($p=,000<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkeni açısından seçmeli ders alan öğrenciler % 21,6 oranında yeterli, % 46,2 oranında kısmen yeterli ve % 32,2 oranında yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Seçmeli ders almamış öğrenciler ise, % 13,3 oranında yeterli, % 41,5 oranında kısmen yeterli ve % 45,2 oranında yetersiz seçeneğini işaretlemiştir. Seçmeli ders alan öğrenciler yeterli ve kısmen yeterli seçeneklerini daha yüksek oranda tercih ederken, seçmeli ders almamış öğrenciler yetersiz seçeneğini daha yüksek oranda tercih ederek bilgilerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Buna göre seçmeli ders almış öğrencilerin çoğunluğu bilgilerini kısmen yeterli bulurken; seçmeli ders almamış öğrencilerin çoğunluğu bilgilerini yetersiz bulduğu görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 18: “Din Kültürü Derslerinde Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar İle İlgili En Çok Merak Ettiğiniz Konu Nedir? Sorusunun Analizi

	Mezhep ve Tasavvufi yorumların İslam coğrafyasındaki dağılımı		Mezhep ve Tasavvufi yorumların benzer ve farklı yönleri		Mezhep ve Tasavvufi yorumların toplam üzerindeki etkileri		Mezhep ve Tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği		Mezhep ve Tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamaları		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Din Kültürü Derslerinde Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar İle İlgili En Çok Merak Ettiğiniz Konu Nedir?	72	7,5	142	14,9	208	21,8	314	32,8	220	23	956	100

Öğrencilere “Din Kültürü Derslerinde Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar İle İlgili En Çok Merak Ettiğiniz Konu Nedir?” sorusu sorulmuş ve yalnızca bir seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre Tablo 18’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 7,5’i mezhep ve tasavvufi yorumların İslam coğrafyasındaki dağılımını, % 14,9’u mezhep ve tasavvufi yorumların benzer ve farklı yönlerini, % 21,8’i mezhep ve tasavvufi yorumların toplam

üzerindeki etkilerini, % 32,8'i mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiğini ve % 23'ü mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamalarını en çok merak ettikleri konu olarak seçmişlerdir. Buna göre öğrencilerin en çok merak ettiği konu mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiğidir. Sonrasında ise öğrencilerin en çok merak ettiği konu mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamalarıdır.

Öğrencilerin “Din Kültürü Derslerinde Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar İle İlgili En Çok Merak Ettiğiniz Konu Nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde yanıtların cinsiyet, okul türü, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin en çok merak ettiği konular şöyledir: % 4,2 mezhep ve tasavvufi yorumların İslam coğrafyasındaki dağılımını, % 14,7 mezhep ve tasavvufi yorumların benzer ve farklı yönlerini, % 20,7 mezhep ve tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkilerini, % 36 mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiğini ve % 24,4 mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamalarını en çok merak ettikleri konu olarak seçmişlerdir. Erkek öğrencilerin en çok merak ettiği konular ise; % 12,1 mezhep ve tasavvufi yorumların İslam coğrafyasındaki dağılımını, % 15 mezhep ve tasavvufi yorumların benzer ve farklı yönlerini, % 23,2 mezhep ve tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkilerini, % 28,6 mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiğini ve % 21,2 mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamalarını en çok merak ettikleri konu olarak seçmişlerdir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre yüksek bir oranla mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği seçeneğini merak ettiğinden anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır ($p=,000<,05$).

Tablo 19: “Din Kültürü Derslerinde Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar İle İlgili En Çok Merak Ettiğiniz Konu Nedir? Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü Derslerinde Mezhep ve Tasavvufi Yorumlar İle İlgili En Çok Merak Ettiğiniz Konu Nedir?	Mezhep ve Tasavvufi yorumların İslam coğrafyasındaki dağılımı		Mezhep ve Tasavvufi yorumların benzer ve farklı yönleri		Mezhep ve Tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkileri		Mezhep ve Tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği		Mezhep ve Tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamaları		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	22	7,1	49	15,9	59	19,2	106	34,4	72	23,4	308	100
Fen Lisesi	7	7,8	18	20	17	18,9	24	26,7	24	26,7	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	3	3,5	14	16,5	14	16,5	36	42,4	18	21,2	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	4	3,5	10	8,7	31	27	44	38,3	26	22,6	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	9	10,7	12	14,3	25	29,8	14	16,7	24	28,6	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	21	10,3	32	15,8	38	18,7	71	35	41	20,2	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	6	8,5	7	9,9	24	33,8	19	26,8	15	21,1	71	100

Okul türü değişkenine göre Anadolu Lisesi öğrencilerinin en çok merak ettiği konular % 34,4 mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği ve % 23,4 mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamaları, Fen Lisesi öğrencileri % 26,7 oranıyla mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği ve mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamaları seçeneklerine eşit oranda yanıt vermiştir. Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 42,4 mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği, %21,2 mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamaları seçeneğini işaretlemiştir. Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 38,3 mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği ve % 27 mezhep ve tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkileri seçeneklerini işaretlemiştir. Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 29,8 mezhep ve tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkileri ve % 28,6 mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamaları seçeneğini işaretlemiştir. Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 35 mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiğini ve % 20,2 mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamaları seçeneğini işaretlemiştir. Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 33,8 mezhep ve tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkileri ve % 26,8 mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri diğer okul türlerine göre mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği konusunu, Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri ise mezhep ve

tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkileri konusunu daha fazla merak etmektedirler($p=,017<,05$).

Anne öğrenim durumu değişkeni açısından baktığımızda, anne öğrenim durumunu ilkokul (% 29,4), ortaokul (% 34,8), lise (% 36,4) ve üniversite (% 38,5) seçeneği olarak işaretleyen öğrencilerin en çok merak ettiği konu mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiğidir. Anneleri ilkokula gitmemiş öğrenciler ise % 35,7 oranında mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamalarını en çok merak ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte anne öğrenim durumu lisansüstü olan öğrenciler % 35,3 oranında mezhep ve tasavvufi yorumların benzer ve farklı yönleri seçeneğini en fazla merak ettiklerini belirtmişlerdir ($p=,014<,05$).

Baba öğrenim durumu değişkeni açısından baktığımızda, baba öğrenim durumuna göre sırasıyla öğrenciler; ilkokul %32, ortaokul % 29, lise % 35,6 ve üniversite % 35,8 oranında mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği seçeneğini en çok merak ettiğini belirtmiştir. Bunun yanında babası ilkokula gitmemiş öğrencilerin yarısı mezhep ve tasavvufi yorumların İslam coğrafyasındaki dağılımı seçeneğini işaretlemiştir. Baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrenciler ise en çok merak ettikleri konuyu % 28,9 oranında mezhep ve tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkileri olarak belirtmişlerdir ($p=,018<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenine göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin en çok merak ettiği konular sırasıyla % 32,9 oranıyla Mezhep ve Tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı, sistemleştiği konusu ve % 25 oranıyla Mezhep ve Tasavvufi yorumların ibadet, zikir ve benzeri uygulamaları iken; hayır istemez diyen öğrencilerin % 28 oranıyla Mezhep ve Tasavvufi Yorumların benzer ve farklı yönleri ve % 24 oranıyla Mezhep ve Tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkileridir. Bilmiyorum diyen öğrencilerin en çok merak ettiği konular ise % 35,6 oranıyla Mezhep ve Tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiğidir ve sonrasında % 24 oranıyla Mezhep ve Tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkileridir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almalarını isteyeceğini düşünen ve bilmiyorum diyen öğrencilerin en çok merak ettiği konu aynıdır ($p=,003<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 34,6, iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 31,7, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 27,7 ve zayıf olarak tanımlayan öğrenciler % 46,7 oranında mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği seçeneğini işaretleyerek en çok merak ettikleri konuyu belirtmiştir. Buna göre başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrenciler başarı durumunu çok iyi, iyi ve orta olarak tanımlayan öğrencilere göre yüksek oranda mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği konusunu merak etmektedir ($p=,014<,05$).

Tablo 20: “Size Göre Tasavvuf Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Analizi

	<i>f</i>	%
Güzel ahlakıdır	175	18,3
Kişiyi Allah’a götüren yoldur	84	22,8
Allah aşkıdır	113	11,8
Kalp temizliğidir	49	5,1
Kötülüklerden uzak durmak ve haramdan kaçınmaktır	50	5,2
Allah’ı ve insanları sevmek, Allah’ın hoşnutluğunu kazanmaktır	156	16,3
Tasavvuf, İslam’ın bozulmuş halidir	10	1
Fikrim yok	185	19,4
Toplam	956	100

Öğrencilere “Size göre Tasavvuf kelimesi neyi ifade eder? sorusu sorulmuş ve yalnızca bir seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre Tablo 20’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 18,3’ü Güzel ahlakıdır, % 22,8’i Kişiyi Allah’a götüren yoldur, % 11,8’i Allah aşkıdır, % 5,1’i Kalp temizliğidir, % 5,2’si Kötülüklerden uzak durmak ve haramdan kaçınmaktır, % 16,3’ü Allah’ı ve insanları sevmek, Allah’ın hoşnutluğunu kazanmaktır, % 1’i İslam’ın bozulmuş halidir, % 19,4’ü fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre öğrencilerin en yüksek oranda Tasavvuf kelimesini Kişiyi Allah’a götüren yol şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Fikrim yok seçeneğinin de oldukça yüksek oranda işaretlendiği saptanmıştır.

Öğrencilerin “Size göre Tasavvuf kelimesi neyi ifade eder?” sorusuna verdikleri yanıtlar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde yanıtların cinsiyet, sınıf seviyesi, okul türü, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, baba dindarlık durumu, daha önce dini

bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 16'sı Güzel ahlak, % 24,4'ü Kişiyi Allah'a götüren yoldur, % 11,3'ü Allah aşkıdır, % 2,5'i Kalp temizliğidir, % 4,9'u Kötülüklerden uzak durmak ve haramdan kaçınmaktır, % 16,9'u Allah'ı ve insanları sevmek, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaktır, % 1,3'ü İslam'ın bozulmuş halidir ve % 22,7'si fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Erkek öğrencilerin ise; % 21,4'ü Güzel ahlak, % 20,7'si Kişiyi Allah'a götüren yoldur, % 12,6'sı Allah aşkıdır, % 8,6'sı Kalp temizliğidir, % 5,7'si Kötülüklerden uzak durmak ve haramdan kaçınmaktır, % 15,5'i Allah'ı ve insanları sevmek, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaktır, % 0,7'si İslam'ın bozulmuş halidir ve % 14,8'i fikrim yok seçeneğini işaretlemişlerdir. Buna göre kız öğrenciler Tasavvuf kelimesini kişiyi Allah'a götüren yol olarak tanımlarken, erkek öğrenciler güzel ahlak olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte kız öğrencilerin fikrim yok seçeneğini yüksek oranda işaretlemesi dikkat çekmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 21: “Size Göre Tasavvuf Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Sınıf	Güzel ahlak		Kişiyi Allah'a götüren yoldur		Allah aşkıdır		Kalp temizliğidir		Kötülüklerden uzak durmak ve haramdan kaçınmaktır		Allah'ı ve insanları sevmek, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaktır		Tasavvuf, İslam'ın bozulmuş halidir		Fikrim yok	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9	48	17,4	44	15,9	31	11,2	13	4,7	13	4,7	43	15,6	4	1,4	80	29
10	53	22,6	51	21,8	17	7,3	11	4,7	13	5,6	40	17,1	3	1,3	46	19,7
11	39	15,9	72	29,3	41	16,7	11	4,5	13	5,3	32	13	2	0,8	36	14,6
12	35	17,5	51	25,5	24	12	14	0,7	11	5,5	41	20,5	1	0,5	23	11,5

Sınıf seviyesi değişkeni açısından bakıldığında 9.sınıflar en fazla(% 29) fikrim yok seçeneğini işaretlerken, 10.sınıflar % 22,6 oranında Güzel ahlak, 11.sınıflar % 29,3 ve 12.sınıflar % 25,5 oranında Kişiyi Allah'a götüren yoldur seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre 10.sınıf öğrencileri tasavvuf kelimesini güzel ahlak olarak tanımlarken; 11. ve 12.sınıf öğrencileri Kişiyi Allah'a götüren yoldur şeklinde tanımlamıştır. 9.sınıf öğrencilerinin ise bu konuda fikir sahibi olmadığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 22: “Size Göre Tasavvuf Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Okul türü	Güzel ahlaklar		Kişiyi Allah'a götüren yoldur		Allah aşkıdır		Kalp temizliğidir		Kötülüklerden uzak durmak ve haramdan kaçınmaktır		Allah'ı ve insanları sevmek, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaktır		Tasavvuf, İslam'ın bozulmuş halidir		Fikrim yok	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu	37	12	77	25	52	16,9	8	2,6	12	3,9	63	20,5	2	0,6	57	18,5
Fen	16	17,8	27	30	12	13,3	4	4,4	3	3,3	17	18,9	1	1,1	10	11,1
SosyalB	11	12,9	20	23,5	9	10,6	5	5,9	3	3,5	21	24,7	3	3,5	13	15,3
Sağlık	23	20	36	31,3	12	10,4	4	3,5	6	5,2	11	9,6	1	0,9	22	19,1
Endüstri	25	29,8	12	14,3	8	9,5	7	8,3	2	2,4	11	13,1	2	2,4	17	20,2
Ticaret	47	23,2	33	16,3	13	6,4	17	8,4	20	9,9	26	12,8	1	0,5	46	22,7
Güzel S.	16	22,5	13	18,3	7	9,9	4	5,6	4	5,6	7	9,9	0	0	20	28,2

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi % 25, Fen Lisesi % 30 ve Sağlık Meslek Lisesi % 31,3 oranında Kişiyi Allah'a götüren yoldur seçeneğini işaretlemiştir. Sosyal Bilimler Lisesi % 24,7 oranında Allah'ı ve insanları sevmek, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaktır seçeneğini işaretlemiştir. Endüstri Meslek Lisesi % 29,8 ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 23,2 oranında Güzel ahlak seçeneğini işaretlemiştir. Güzel Sanatlar Lisesi ise % 28,2 oranı ile fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Bu veriler okul türü açısından tasavvuf kavramına farklı anlamlar yüklenmesi konusunda anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir ($p=,000<,05$).

Anne öğrenim durumu değişkeni açısından anne öğrenim durumu ilkökula gitmemiş % 32,1 ve üniversite olan öğrenciler % 23,1 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlerken, ilkökul % 22,6, ortaokul % 21,9 ve lise % 25,8 oranında Kişiyi Allah'a götüren yoldur seçeneğini işaretlemiştir. Anne öğrenim durumu lisansüstü olan öğrenciler ise; Güzel ahlak, Kişiyi Allah'a götüren yoldur ve Allah'ı ve insanları sevmek, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaktır seçeneklerini eşit olarak % 17,6 oranında işaretlemiştir ($p=,002<,05$).

Baba öğrenim durumu değişkeni açısından baba öğrenim durumu ilkökula gitmemiş olan öğrencilerin yarısı fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Baba öğrenim durumu ilkökul olan öğrenciler % 20,8, lise % 23,3, üniversite % 24,6 ve lisansüstü % 28,6 oranında Kişiyi Allah'a götüren yoldur seçeneğini işaretlemiştir. Baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrenciler ise % 23,5 oranında Güzel ahlak seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre baba öğrenim durumu ilkökula gitmemiş olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre yüksek oranda fikrim yok seçeneğini işaretlediği görülmektedir ($p=,006<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babasının dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 27,3, dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 20,8 ve az

dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 27,1 oranında Kişiyi Allah'a götüren yoldur şeklinde tanımlamıştır. Baba dindarlık durumunu dindar değil şeklinde tanımlayan öğrenciler ise; Güzel ahlak, Kişiyi Allah'a götüren yol ve fikrim yok seçeneklerini % 21,9 oranında eşit olarak işaretlemişlerdir ($p=,002<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından daha önce dini bilgi alan öğrenciler % 23,6 oranında Kişiyi Allah'a götüren yoldur seçeneğini işaretlerken, daha önce dini bilgi almayan öğrenciler % 34,1 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre daha önce dini bilgi almayan öğrencilerin Tasavvuf kelimesi hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadığı söylenebilir ($p=,015<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 23,5 ve başarı durumunu iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 23,6 oranında Kişiyi Allah'a götüren yoldur seçeneğini işaretlemiştir. Başarı durumunu orta olarak tanımlayan öğrenciler % 27,7 ve zayıf olarak tanımlayanlar öğrenciler % 53,3 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre başarı seviyesi düştükçe öğrencilerin Tasavvuf konusunda daha az bilgiye sahip olduğu anlaşılmaktadır ($p=,001<,05$).

Tablo 23: “Size Göre Mezhep Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Analizi

	İslam düşüncesindeki görüş ayrılıklarıdır		İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir		Mezhep dinin diğer adıdır		Fikrim yok		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Size Göre Mezhep Kelimesi Neyi İfade Eder?	385	40,3	369	38,6	44	4,6	158	16,5	956	100

Öğrencilere “Size göre Mezhep kelimesi neyi ifade eder?” sorusu sorulmuş ve yalnızca bir seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre Tablo 23’te görüldüğü gibi öğrencilerin % 40,3’ü İslam düşüncesindeki görüş ayrılıkları, % 38,6’sı İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleri, % 4,6’sı dinin diğer adı ve % 16,5’i fikrim yoktur seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun mezhep kavramını görüş ayrılıkları ve İslam dinini anlaşılma, yorumlanma ekolleri olarak algıladıkları saptanmaktadır.

Öğrencilerin “Size göre Mezhep kelimesi neyi ifade eder?” sorusuna verdikleri yanıtlar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde yanıtların cinsiyet, sınıf seviyesi, okul türü, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 42,7’si görüş ayrılıkları, % 41,1’i İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleri, % 1,3’ü dinin diğer adı ve % 14,9’u fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Erkek öğrencilerin ise; % 36,9’u görüş ayrılıkları, % 35,2’si İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleri, % 9,1’i dinin diğer adı ve % 18,7’si fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha yüksek oranda fikrim yok seçeneğini işaretlediği saptanmaktadır. Ayrıca kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda mezhepleri görüş ayrılıkları olarak görmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 24: “Size Göre Mezhep Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Size Göre Mezhep Kelimesi Neyi İfade Eder?	İslam düşüncesindeki görüş ayrılıklarıdır		İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir		Mezhep dinin diğer adıdır		Fikrim yok		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
9. sınıf	102	37	98	35,5	15	5,4	61	22,1	276	100
10. sınıf	97	41,5	86	36,8	11	4,7	40	17,1	234	100
11. sınıf	94	38,2	116	47,2	6	2,4	30	12,2	246	100
12. sınıf	92	46	69	34,5	12	6	27	13,5	200	100

Sınıf seviyesi değişkeni açısından İslam düşüncesindeki görüş ayrılıkları seçeneğini 9.sınıflar % 37, 10.sınıflar % 41,5, 11.sınıflar % 38,2 ve 12.sınıflar % 46 oranında işaretlemiştir. İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir seçeneğini ise; 9.sınıflar % 35,5, 10.sınıflar % 36,8, 11.sınıflar % 47,2 ve 12.sınıflar % 34,5 oranında işaretlemişlerdir. Buna göre 9. 10. ve 12.sınıflar mezhep kelimesini görüş ayrılıkları olarak ifade ederken 11.sınıfların İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleri şeklinde tanımlamasını Ortaöğretim DKAB öğretim programında yalnızca 11.sınıfta mezhep kavramının geçmesine bağlayabiliriz ($p=,009<,05$).

Tablo 25: “Size Göre Mezhep Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Size Göre Mezhep Kelimesi Neyi İfade Eder?	İslam düşüncesindeki görüş ayrılıklarıdır		İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir		Mezhep dinin diğer adıdır		Fikrim yok		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Anadolu Lisesi	129	41,9	149	48,4	3	1	27	8,8	308	100
Fen Lisesi	14	15,6	61	67,8	4	4,4	11	12,2	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	24	28,2	56	65,9	0	0	5	5,9	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	63	54,8	43	37,4	0	0	9	7,8	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	36	42,9	14	16,7	13	15,5	21	25	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	89	43,8	33	16,3	21	10,3	60	29,6	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	30	42,3	13	18,3	3	4,2	25	35,2	71	100

Okul türü değişkeni açısından İslam düşüncesindeki görüş ayrılıkları seçeneğini Anadolu Lisesi % 41,9, Fen Lisesi % 15,6, Sosyal Bilimler Lisesi % 28,2, Sağlık Meslek Lisesi % 54,8, Endüstri Meslek Lisesi % 42,9, Ticaret Meslek Lisesi % 43,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi % 42,3 oranında işaretlemiştir. İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir seçeneğini Anadolu Lisesi % 48,4, Fen Lisesi % 67,8, Sosyal Bilimler Lisesi % 65,9, Sağlık Meslek Lisesi % 37,4, Endüstri Meslek Lisesi % 16,7, Ticaret Meslek Lisesi % 16,3 ve Güzel Sanatlar Lisesi % 18,3 oranında işaretlemiştir. Fikrim yok seçeneğini ise; Anadolu Lisesi % 8,8, Fen Lisesi % 12,2, Sosyal Bilimler Lisesi % 5,9, Sağlık Meslek Lisesi % 7,8, Endüstri Meslek Lisesi % 25, Ticaret Meslek Lisesi % 29,6 ve Güzel Sanatlar Lisesi % 35,2 oranında işaretlemiştir. Buna göre Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi yüksek oranda mezhep kelimesini İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir şeklinde ifade ederken, Sağlık Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi İslam düşüncesindeki görüş ayrılıkları şeklinde ifade etmektedir. Fikrim yok seçeneğinde ise Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi'nde yüksek oranda işaretlendiği saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Anne öğrenim durumu değişkeni açısından İslam düşüncesindeki görüş ayrılıkları seçeneğini anne öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olanlar % 42,9, ilkokul olanlar % 44,4, ortaokul olanlar % 40,3, lise olanlar % 36,9, üniversite olanlar % 29,7 ve lisansüstü olanlar % 41,2 oranında işaretlemiştir. İslam dininin yorumlanma ve

anlaşılma ekolleridir seçeneğini ise; anne öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olanlar % 28,6, ilkokul olanlar % 31,5, ortaokul olanlar % 35,3, lise olanlar % 48,4, üniversite olanlar % 54,9 ve lisansüstü olanlar % 41,2 oranında işaretlemiştir. Bunun yanında anne öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrenciler diğer öğrencilere göre % 25 gibi yüksek bir oranda fikrim yok seçeneğini de tercih etmişlerdir ($p=,003<,05$).

Baba öğrenim durumu değişkeni açısından İslam düşüncesindeki görüş ayrılıkları seçeneğini baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olanlar % 25, ilkokul olanlar % 45,5, ortaokul olanlar % 49,5, lise olanlar % 36,3, üniversite olanlar % 33,7 ve lisansüstü olanlar % 26,3 oranında işaretlemiştir. İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir seçeneğini ise; baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olanlar % 12,5, ilkokul olanlar % 27,7, ortaokul olanlar % 29,5, lise olanlar % 44,5, üniversite olanlar % 51,3 ve lisansüstü olanlar % 50 oranında işaretlemiştir. Bunun yanında baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerin yarısı fikrim yok seçeneğini tercih etmişlerdir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini düşünen öğrencilerin % 40,7'si ve bilmiyorum diyen öğrencilerin % 39,4'ü mezhep kelimesini İslam düşüncesindeki görüş ayrılıkları olarak tanımlarken, hayır istemez diyen öğrencilerin % 36'sı fikrim yok seçeneği tercih etmiştir. Buna göre ailelerinin dinin bilgi almalarını istemeyeceğini düşünen öğrencilerin mezheplerle ilgili fikir sahibi olmadığı görülmektedir ($p=,003<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından baktığımızda daha önce dini bilgi alan öğrenciler % 39,8'i İslam düşüncesindeki görüş ayrılıkları, % 40,5'i İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir ve % 15,3'ü fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Daha önce dini bilgi almayan öğrencilerin ise; % 45,1'i İslam düşüncesindeki görüş ayrılıkları, % 20,9'u İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir ve % 28,6'sı fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre daha önce dini bilgi almayan öğrencilerin yüksek oranda fikrim yok seçeneğini tercih ettiği görülmektedir ($p=,000<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından İslam düşüncesindeki görüş ayrılıklarıdır seçeneğini başarı durumunu çok iyi şekilde tanımlayan öğrenciler % 43, iyi şekilde tanımlayan öğrenciler % 39,7, orta şekilde tanımlayan öğrenciler % 30,7

ve zayıf şekilde tanımlayan öğrenciler % 40 oranında işaretlemiştir. Fikrim yok seçeneğini ise; çok iyi % 12, iyi % 16,6, orta % 31,7 ve zayıf % 46,7 oranında işaretlemiştir. Buna göre başarı durumu düştükçe öğrencilerin fikrim yok seçeneğini daha yüksek oranda tercih ettikleri görülmektedir ($P=,000<,05$).

Tablo 26: “Size Göre Tarikat Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Analizi

Size Göre Tarikat Kelimesi Neyi İfade Eder?	Kendine özgü bir tarzda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur		İnsanların dini inanç ve duygularını canlı tutmaya çalışan akımdır		İslam’ın bozulmuş tasavvufi yorumudur		Fikrim yok		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
	258	27	165	17,3	152	15,9	381	39,9	956	100

Öğrencilere “Size göre Tarikat kelimesi neyi ifade eder?” sorusu sorulmuş ve yalnızca bir seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre Tablo 26’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 27’si Kendine özgü bir tarzda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur seçeneğini, % 17,3’ü İnsanların dini inanç ve duygularını canlı tutmaya çalışan akımdır seçeneğini, % 15,9’u İslam’ın bozulmuş tasavvufi yorumudur seçeneğini ve % 39,9’u fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre öğrencilerin üçte birinden fazlası fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Bunda tarikat konusunun 12. Sınıf düzeyinde verilmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin “Size göre Tarikat kelimesi neyi ifade eder?” sorusuna verdikleri yanıtlar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde yanıtların cinsiyet, sınıf seviyesi, okul türü, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu, seçmeli ders alma durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 27,5’i ve erkek öğrencilerin % 26,4’ü Kendine özgü bir tarzda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur seçeneğini, yine kız öğrencilerin % 41,5’i ve erkek öğrencilerin % 37,7’si fikrim yoktur seçeneğini işaretlemiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda fikrim yoktur seçeneğini işaretlediği saptanmıştır. Buna göre kız ve erkek öğrencilerin yanıtları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p=,003<,05$).

Tablo 27: “Size Göre Tarikat Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Size Göre Tarikat Kelimesi Neyi İfade Eder?	Kendine özgü bir tarzda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur		İnsanların dini inanç ve duygularını canlı tutmaya çalışan akımdır		İslam’ın bozulmuş tasavvufi yorumudur		Fikrim yok		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
9. sınıf	57	20,7	39	14,1	32	11,6	148	53,6	276	100
10. sınıf	63	26,9	47	20,1	33	14,1	91	38,9	234	100
11. sınıf	75	30,5	46	18,7	42	17,1	83	33,7	246	100
12. sınıf	63	31,5	33	16,5	45	22,5	59	29,5	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9.sınıflar %20,7, 10.sınıflar % 26,9, 11.sınıflar % 30,5 ve 12.sınıflar % 31,5 oranında Kendine özgü bir tarzda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur seçeneğini işaretlemiştir. Fikrim yok seçeneğini ise; 9.sınıflar % 53,6, 10.sınıflar % 38,9, 11.sınıflar % 33,7 ve 12.sınıflar % 29,5 oranında işaretlemiştir. 12.sınıfların fikrim yok seçeneğini diğer sınıf seviyelerine göre daha az tercih ettiği saptanmıştır. Bunda konunun 12. sınıf düzeyinde ele alınmasının etkili olduğu varsayılabilir($p=,000<,05$).

Tablo 28: “Size Göre Tarikat Kelimesi Neyi İfade Eder? Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Size Göre Tarikat Kelimesi Neyi İfade Eder?	Kendine özgü bir tarzda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur		İnsanların dini inanç ve duygularını canlı tutmaya çalışan akımdır		İslam’ın bozulmuş tasavvufi yorumudur		Fikrim yok		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Okul türü										
Anadolu Lisesi	88	28,6	54	17,5	51	16,6	115	37,3	308	100
Fen Lisesi	22	24,4	20	22,2	21	23,3	27	30	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	24	28,2	14	16,5	23	27,1	24	28,2	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	39	33,9	14	12,2	22	19,1	40	34,8	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	24	28,6	19	22,6	6	7,1	35	41,7	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	46	22,7	38	18,7	21	10,3	98	48,3	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	15	21,1	6	8,5	8	11,3	42	59,2	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi % 37,3, Fen Lisesi % 30, Sosyal Bilimler Lisesi % 28,2, Sağlık Meslek Lisesi % 34,8, Endüstri Meslek Lisesi % 41,7, Ticaret

Meslek Lisesi % 48,3 ve Güzel Sanatlar Lisesi % 59,2 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Oranlara baktığımızda genel anlamda fikrim yok seçeneği yüksek oranlarla işaretlenmişken Güzel Sanatlar Lisesi'nde öğrencilerin yarısından fazlası işaretlemiştir. Bununla birlikte Endüstri Meslek Lisesi fikrim yok seçeneği ve Kendine özgü bir tarzda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur seçeneğini eşit oranda işaretlenmiştir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından anne dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 39,6, dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 39,2, az dindar olarak algılayan öğrenciler % 42,7 ve dindar değil olarak tanımlayan öğrenciler % 48 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre anne dindarlık seviyesi azaldıkça fikrim yok seçeneğini işaretleyen öğrencilerin oranının yükseldiği görülmektedir ($p=,023<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini düşünen öğrencilerin % 38,9'u fikrim yok ve % 28,3'ü kendine özgü bir yolda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur derken; hayır istemez diyen öğrencilerin % 32'si fikrim yok ve % 28'i İslam'ın bozulmuş tasavvufi yorumudur; bilmiyorum diyen öğrencilerin ise; % 49'u fikrim yok ve % 22,1'i tarikat kelimesini İslam'ın bozulmuş tasavvufi yorumudur şeklinde tanımlamıştır. Böylece ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenine göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu konuda fikir sahibi olmadığı görülmektedir. Bununla beraber ailelerinin dini bilgi almalarını istemeyeceğini düşünen öğrencilerin Tasavvuf kavramını İslam'ın bozulmuş bir hali olarak gördüğü saptanmaktadır ($p=,010<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkeni açısından seçmeli ders alan öğrenciler % 40,2 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlerken seçmeli ders almamış öğrenciler % 38,9 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre seçmeli ders alan öğrencilerin almayan öğrencilere göre daha yüksek oranda fikrim yok seçeneğini tercih ettiği görülmektedir. Bunda seçmeli derslerde tarikat konusuyla ilgili bir içeriğin olmaması varsayılabilir ($p=,042<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından, daha önce dini bilgi alan öğrenciler % 39 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlerken daha önce dini bilgi almayan öğrenciler % 48,4 oranında işaretlemiştir. Buna göre daha önce dini bilgi

almamış öğrencilerin bilgi alan öğrencilere göre daha yüksek oranda fikrim yok seçeneğini işaretlediği görülmektedir ($p=,038<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 34,8, iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 40,7, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 54,5 ve zayıf olarak tanımlayan öğrenciler % 66,7 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Buna göre başarı durumu yüksek öğrencilerin tarikat kavramı ile ilgili daha fazla fikir sahibi olduğu saptanmıştır. Başarı durumu düştükçe öğrencilerin fikrim yok seçeneğini daha fazla tercih ettiği görülmektedir ($p=,012<,05$).

3.3.Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları İle İlgili Görüşleri

3.3.1. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarının Öğretime Yönelik Bakışları

Tablo 29: “Din Kültürü derslerinde Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlara yer verilmelidir” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Din Kültürü derslerinde Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlara yer verilmelidir	218	22,8	381	39,9	248	25,9	50	5,2	59	6,2	956	100

Tablo 29’da sunulan “Din Kültürü derslerinde Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlara yer verilmelidir” şeklindeki ifadeye öğrencilerin % 62,7’si olumlu ve % 11,4’ü olumsuz görüş belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 25,9’dur. Buna göre öğrencilerin yarısından fazlası Din Kültürü derslerinde mezhep ve tasavvufi yorumlara yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu, seçmeli ders alma durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi

başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 61,6'sı olumlu görüş belirtirken bu oran erkek öğrencilerde % 64,1'e çıkmaktadır. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere oranla DKAB derslerinde mezhep ve tasavvufi yorumlara yer verilmesini daha yüksek oranda tercih etmiştir ($p=,000<,05$).

Tablo 30: “Din Kültürü derslerinde Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlara yer verilmelidir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü derslerinde Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlara yer verilmelidir	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	58	18,8	134	43,5	82	26,6	18	5,8	16	5,2	308	100
Fen Lisesi	19	21,1	34	27,8	22	24,4	2	2,2	13	14,4	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	24	28,2	25	29,4	18	21,2	13	15,3	5	5,9	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	17	14,8	57	49,6	36	31,3	2	1,7	3	2,6	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	35	41,7	23	27,4	17	20,2	1	1,2	8	9,5	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	51	25,1	82	40,4	54	26,6	8	3,9	8	3,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	14	19,7	26	36,6	19	26,8	6	8,5	6	8,5	71	100

Okul türü değişkeni açısından Din Kültürü derslerinde mezhep ve tasavvufi yorumlara yer verilmesi konusunda Anadolu Lisesi öğrencileri % 62,3, Fen Lisesi öğrencileri % 58,9, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 57,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 64,4, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 69,1, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 65,5 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 56,3 oranında olumlu görüş belirtmiştir. Olumsuz görüş oranları ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 11, Fen Lisesi öğrencileri % 16,6, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 21,2, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 4,3, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 10,7, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 7,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 17'dir. Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri diğer öğrencilere göre mezhep ve tasavvufi yorumlara yer verilmesi konusuna daha olumlu bakmaktadır. Buna göre okul türlerine göre verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak belirten öğrenciler % 52,5, orta % 63,5 ve düşük % 58,6 oranında DKAB derslerinde mezhep ve tasavvufi yorumlara yer verilmesi konusunda olumlu görüş belirtmiştir. Buna göre gelir düzeyini orta şeklinde tanımlayan öğrenciler daha yüksek oranda olumlu görüş belirtmiştir ($p=,002<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından baba dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 73,4, dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 62,2, az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 60,7 ve dindar değil olarak tanımlayan öğrenciler % 34,4 oranında olumlu görüş belirtmiştir. Buna göre baba dindarlık seviyesi arttıkça öğrenciler DKAB derslerinde mezhep ve tasavvufi konulara yer verilmesi konusunda daha yüksek oranda olumlu görüş belirtmiştir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından anne dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 72,9, dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 61,6, az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 50,5 ve dindar değil olarak tanımlayan öğrenciler % 40 oranında olumlu görüş belirtmiştir. Buna göre anne dindarlık seviyesi arttıkça öğrenciler DKAB derslerinde mezhep ve tasavvufi konulara yer verilmesi konusunda daha yüksek oranda olumlu görüş belirtmiştir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 67,2'si, hayır istemez diyen öğrencilerin % 28'i ve bilmiyorum diyen öğrencilerin % 34,6'sı olumlu görüş belirtirken; olumsuz görüş belirtenlerin oranı ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 9, hayır istemez diyen öğrencilerde % 48 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 22,1'dir. Bu konuda kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 23,8, hayır istemez diyen öğrencilerde % 24 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 43,3'tür. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını istemeyeceğini düşünen öğrencilerin çoğunluğu Din Kültürü derslerinde mezhep ve tasavvufi yorumlara yer verilmemelidir derken; bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkeni açısından seçmeli ders alan öğrenciler % 64,9 ve seçmeli ders almamış öğrenciler % 57,1 oranında olumlu görüş belirtmiştir. Buna göre

seçmeli ders alan öğrenciler seçmeli ders almamış öğrencilere oranla daha yüksek oranda olumlu görüş belirtmiştir ($p=,003<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından daha önce dini bilgi alan öğrenciler % 64,5 oranında olumlu görüş belirtirken, bu oran daha önce dini bilgi almamış öğrencilerde % 45,1’de kalmaktadır. Buna göre daha önce dini bilgi alan öğrenciler dini bilgi almayan öğrencilere göre daha yüksek oranda olumlu görüş bildirmiştir ($p=,002<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 69, iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 59,1, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 54,4 ve zayıf olarak tanımlayan öğrenciler % 26,7 oranında olumlu görüş bildirmiştir. Buna göre öğrencilerin başarı durumu yükseldikçe Din derslerinde mezhep ve tasavvufi yorumlara yer verilmesi gerektiğini düşündüğü saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Tablo 31: “Din Kültürü derslerinde İtikadi Mezhepler/Fıkhi Mezhepler/Tasavvufi Yorumlar öğretilmelidir” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İtikadi Mezhepler	151	15,8	272	28,5	344	36	109	11,4	80	8,4	956	100
Fıkhi Mezhepler	226	23,6	371	38,8	250	26,2	53	5,5	56	5,9	956	100
Tasavvufi Yorumlar	163	17,1	334	34,9	301	31,5	95	9,9	63	6,6	956	100

Tablo 31’de görüldüğü gibi “Din Kültürü derslerinde İtikadi Mezhepler öğretilmelidir” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin % 44,3’ü olumlu ve % 19,8’i olumsuz görüş belirtirken, % 36’sı ise kararsız olduğuna dair görüş belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin yarıya yakını Din Kültürü derslerinde İtikadi Mezhepler konusuna yer verilmesi konusunda olumlu düşünürken büyük bir kısmının da kararsız kaldığı görülmektedir.

“Din Kültürü derslerinde İtikadi Mezhepler öğretilmelidir” ifadesine verilen cevapların cinsiyet, baba dindarlık durumu ve anne dindarlık durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin %

44,4'ü, erkek öğrencilerin % 44,1'i olumlu görüş belirtirken; kız öğrencilerin % 17,9'u ve erkek öğrencilerin % 22,4'ü olumsuz görüş belirtmiştir. Bununla beraber kız öğrencilerin % 37,8'i ve erkek öğrencilerin % 33,5'i de kararsız olduğunu ifade etmiştir. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,017<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından incelediğimizde, öğrencilere baba dindarlık durumları sorulmuş ve öğrenciler kendi öznel algı şekillerine göre çok dindar, dindar, az dindar ve dindar değil şeklinde seçenekleri tercih ederek tanımlamışlardır. Buna göre çok dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin yarısından fazlası (% 56,8) olumlu görüş ve % 14,4'ü olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 42,7'si olumlu, % 18,9'u olumsuz görüş belirtmiştir. Az dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 42,6'sı olumlu, % 21,9'u olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar değil seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 28,1'i olumlu görüş belirtirken yarısı olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 28,8, dindar % 38,4, az dindar % 35,5 ve dindar değil % 21,9'dur. Buna göre baba dindarlık durumu azaldıkça öğrencilerin Din Kültürü derslerinde İtikadi Mezheplere yer verilmesi konusunda olumsuz düşündükleri saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından çok dindar % 53,2 olumlu görüş, % 18,1 olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar % 42,9 olumlu, % 19 olumsuz görüş belirtmiştir. Az dindar % 35,9 olumlu, % 24,8 olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar değil % 28 olumlu, % 36 olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 28,8, dindar % 38,1, az dindar % 39,3 ve dindar değil % 36'dır. Baba dindarlık durumu değişkeninde olduğu gibi anne dindarlık durumu değişkeninde de dindarlık durumu azaldıkça öğrencilerin olumsuz görüşleri artmış ve Din Kültürü derslerinde İtikadi Mezheplere yer verilmesi konusuna büyük oranda katılmadıklarını ifade etmişlerdir ($p=,004<,05$).

Tablo 18'de görüldüğü gibi "Din Kültürü derslerinde Fıkhi Mezhepler öğretilmelidir" ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin % 62,4'ü olumlu ve % 11,4'ü olumsuz görüş belirtirken, % 26,2'si ise kararsız olduğuna dair görüş belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin yarısından fazlası Din Kültürü derslerinde Fıkhi Mezhepler konusuna yer

verilmesi konusunda olumlu düşünürken önemli miktarda bir kısmının da kararsız kaldığı görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, seçmeli ders alma durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 62'si, erkek öğrencilerin % 63,1'i olumlu görüş belirtirken; kız öğrencilerin % 10'u ve erkek öğrencilerin % 13,4'ü olumsuz görüş belirtmiştir. Bununla beraber kız öğrencilerin % 28'i ve erkek öğrencilerin % 23,6'sı da kararsız olduğunu ifade etmiştir. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 32: “Din Kültürü derslerinde Fıkhi Mezhepler öğretilmelidir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü derslerinde Fıkhi Mezhepler öğretilmelidir	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	70	22,7	126	40,9	77	25	16	5,2	19	6,2	308	100
Fen Lisesi	20	22,2	34	37,8	26	28,6	2	2,2	8	8,9	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	30	35,3	27	31,8	15	17,6	9	10,6	4	4,7	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	19	16,5	60	52,2	31	27	2	1,7	3	2,6	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	32	38,1	23	27,4	18	21,4	4	4,8	7	8,3	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	44	21,7	77	37,9	61	30	11	5,4	10	4,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	11	15,5	24	33,8	22	31	9	12,7	5	7	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 63,6, Fen Lisesi öğrencileri % 60, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 67,1, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 68,7, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 65,5, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 59,6 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 49,3 oranında Din Kültürü derslerinde Fıkhi Mezheplere yer verilmesi konusuna katıldığını belirtmiştir. Buna göre Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin diğer okul türündeki öğrencilere göre ifadeye daha yüksek oranda katılım gösterdiği saptanmıştır ($p=,001<,05$).

Aile ekonomik durum değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrenciler % 33,9, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 34,7 ve dşk olarak tanımlayan öğrenciler % 44,8 oranında olumlu görüş belirtmiştir. Buna göre aile gelir durumu azaldıkça ğrencilerin Din Kültürü dersinde Fıkhi Mezheplerin öğretilmesi konusunda olumlu görüş oranları da artmıştır ($p=,017<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından incelediğimizde, öğrencilere baba dindarlık durumları sorulmuş ve öğrenciler kendi algıladıkları şekliyle çok dindar, dindar, az dindar ve dindar değil şeklinde seçenekleri tercih ederek tanımlamışlardır. Buna göre çok dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin yarısından fazlası (% 72,7) olumlu görüş ve % 11,5'i olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 62,1'i olumlu, % 10'u olumsuz görüş belirtmiştir. Az dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 56,1'i olumlu, % 12,9'u olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar değil seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 31,3' olumlu görüş belirtirken yarısı olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 15,8, dindar % 27,9, az dindar % 31 ve dindar değil % 12,5'tir. Buna göre baba dindarlık seviyesi arttıkça ğrencilerin Din Kültürü dersinde Fıkhi Mezheplerin öğretilmesi konusunda daha olumlu düşündükleri görülmektedir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından çok dindar % 71,2 olumlu görüş, % 10,9 olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar % 61,7 olumlu, % 10,5 olumsuz görüş belirtmiştir. Az dindar % 50,5 olumlu, % 15,7 olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar değil % 48 olumlu, % 24 olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 18, dindar % 27,9, az dindar % 33,7 ve dindar değil % 28'dir. Baba dindarlık durumu değişkeninde olduğu gibi anne dindarlık durumu değişkeninde de dindarlık durumu azaldıkça öğrencilerin olumsuz görüşleri artmış ve Din Kültürü derslerinde Fıkhi Mezheplere yer verilmesi konusuna büyük oranda katılmadıklarını ifade etmişlerdir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 66,9'u, hayır istemez diyen öğrencilerin % 40'ı ve bilmiyorum diyen öğrencilerin % 32,7'si olumlu görüş belirtirken; olumsuz görüş belirtenlerin oranı ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 9,7, hayır istemez diyen öğrencilerde % 36 ve bilmiyorum

diyen öğrencilerde % 19,3'tür. Bu konuda kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 23,5, hayır istemez diyen öğrencilerde % 24 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 48,1'dir. Buna göre ailesinin dini bilgi almasını isteyeceğini düşünen öğrenciler, hayır istemez diyen öğrencilere oranla daha yüksek oranda Din Kültürü dersinde Fıkhi mezheplere yer verilmesi görüşüne katılmıştır ($p=,000<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkeni açısından daha önce seçmeli ders alan öğrenciler % 66 olumlu, % 9,5 olumsuz görüş belirtmiştir. Daha önce seçmeli ders almamış öğrenciler ise % 53,4 olumlu, % 16,2 olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise, seçmeli ders alan öğrencilerde % 24,5 iken seçmeli ders almamış öğrencilerde % 30,4'tür. Buna göre seçmeli ders alan öğrencilerin almayan öğrencilere göre daha yüksek oranda olumlu görüş belirttiği görülmektedir ($p=,003<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından baktığımızda dini bilgi almış öğrenciler % 64,4 oranında olumlu, % 10,3 oranında olumsuz görüş bildirmiştir. Daha önce dini bilgi almamış öğrenciler ise % 44 olumlu ve % 22 oranında olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise dini bilgi alanlarda % 25,3, dini bilgi almamış olanlar da ise % 34,1'dir. Buna göre daha önce dini bilgi almış öğrencilerin daha önce dini bilgi almamış öğrencilere göre Din Kültürü derslerinde Fıkhi Mezheplere yer verilmesi konusuna daha yüksek oranda katıldığı saptanmıştır ($p=,001<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 69,7 olumlu, % 9,5 olumsuz, başarı durumunu iyi olarak tanımlayan öğrenciler % 59 olumlu, % 12,3 olumsuz, başarı durumunu orta olarak tanımlayan öğrenciler % 48,5 olumlu, % 12,9 olumsuz ve başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrenciler % 33,3 olumlu ve % 33,4 olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; çok iyi % 20,8, iyi % 28,6, orta % 38,6 ve zayıf % 33,3'tür. Buna göre başarı durumu azaldıkça öğrencilerin Fıkhi Mezheplerin öğretilmesiyle ilgili verdikleri olumlu görüş oranı da azalmıştır ($p=,000<,05$).

Tablo 32'de görüldüğü gibi "Din Kültürü derslerinde Tasavvufi Yorumlar öğretilmelidir" ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin % 52'si olumlu ve % 16,5'i olumsuz görüş belirtirken, % 31,5'i ise kararsız olduğuna dair görüş belirtmiştir. Buna

göre öğrencilerin yarısından fazlası Din Kültürü derslerinde Tasavvufi Yorumlar konusuna yer verilmesi konusunda olumlu düşünürken önemli miktarda bir kısmının da kararsız kaldığı görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu ve ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 52,1'i, erkek öğrencilerin % 51,7'si olumlu görüş belirtirken; kız öğrencilerin % 14,8'i ve erkek öğrencilerin % 19'u olumsuz görüş belirtmiştir. Bununla beraber kız öğrencilerin % 33,1'i ve erkek öğrencilerin % 29,3'ü de kararsız olduğunu ifade etmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katılmaktadır ($p=,016<05$).

Aile ekonomik durum değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrenciler % 52,5, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 51,9 ve düşük olarak tanımlayan öğrenciler % 51,7 oranında olumlu görüş belirtmiştir. Buna göre aile gelir durumu düştükçe öğrencilerin olumlu görüş oranları da azalmıştır ($p=,005<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından incelediğimizde, öğrencilere baba dindarlık durumları sorulmuş ve öğrenciler kendi öznel algı şekliyle çok dindar, dindar, az dindar ve dindar değil şeklinde seçenekleri tercih ederek tanımlamışlardır. Buna göre çok dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin yarısından fazlası (% 62,6) olumlu görüş ve % 16,5'i olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 50,7'si olumlu, % 15,7'si olumsuz görüş belirtmiştir. Az dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 49,1'i olumlu, % 18,1'i olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar değil seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 46,9'u olumlu görüş belirtirken % 25'i olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 20,9, dindar % 33,7, az dindar % 32,9 ve dindar değil % 28,1'dir. Buna göre baba dindarlık seviyesi arttıkça öğrencilerin olumlu görüşlerinin de arttığı saptanmıştır ($p=,012<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 54,9'u, hayır istemez diyen öğrencilerin % 40'ı ve bilmiyorum diyen öğrencilerin % 31,8'i olumlu görüş belirtirken; olumsuz görüş belirtenlerin oranı ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 15,1, hayır istemez diyen öğrencilerde % 36 ve bilmiyorum

diyen öğrencilerde % 23,1'dir. Bu konuda kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 30, hayır istemez diyen öğrencilerde % 24 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 45,2'dir. Buna göre ailesinin dini bilgi almasını isteyeceğini düşünen öğrenciler, hayır istemez diyen öğrencilere göre daha yüksek oranda Din Kültürü dersinde Tasavvufi yorumlara yer verilmesi görüşüne katılmıştır ($p=,001<,05$).

Tablo 33: “Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir” Sorusunun Analizi

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir	120	12,6	121	12,7	273	28,6	287	30	155	16,2	956	100

Öğrencilere Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi konusundaki görüşleri sorulduğunda Tablo 33'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 25,3'ü Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesinin gereksiz olduğunu düşünürken, % 46,2'si bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı ise % 28,6'dır. Buna göre öğrencilerin neredeyse yarısı Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesinin gereksiz olmadığını düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf seviyesi, okul türü, aile ekonomik durumu, baba öğrenim durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 19,6'sı ifadeye katıldığını belirterek Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri

dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesinin gereksiz olduğunu düşünürken, % 52,9'u bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Kız öğrencilerden kararsız kalanların oranı ise % 27,5'tir. Erkek öğrencilerin ise % 32,8'i ifadeye katılırken, % 37,1'i katılmayarak Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesinin gereksiz olmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız kalan erkek öğrencilerin oranı ise % 30'dur. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi gereksizdir ifadesine daha yüksek oranda olumsuz görüş bildirerek katılmadığını belirtmiştir ($p=,000<,05$).

Tablo 34: “Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	35	12,7	38	13,8	96	34,8	64	23,2	43	15,6	276	100
10. sınıf	28	12	26	11,1	69	29,5	79	33,8	32	13,7	234	100
11. sınıf	21	8,5	31	12,6	59	24	90	36,6	45	18,3	246	100
12. sınıf	36	18	26	13	49	24,5	54	27	35	17,5	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9.sınıfların % 26,5'i, 10.sınıfların % 23,1'i, 11.sınıfların % 21,1'i ve 12.sınıfların % 31'i Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi gereksizdir ifadesine katıldığını ifade etmiştir. Bu ifadeye katılmayanların oranı ise; 9.sınıflar % 38,8, 10.sınıflar % 47,5, 11.sınıflar % 54,9 ve 12.sınıflar % 44,5'tir. Kararsız kalanların oranı ise 9.sınıflar % 34,8, 10.sınıflar % 29,5, 11.sınıflar % 24 ve 12.sınıflar % 24,5'tir. Buna göre 12.sınıflar diğer sınıf seviyelerine göre daha yüksek oranda ifadeye katılmaktadır ($p=,008<,05$).

Tablo 35: “Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	29	9,4	31	10,1	80	26	116	37,7	52	16,9	308	100
Fen Lisesi	9	10	6	6,7	28	31,1	29	32,2	18	20	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	10	11,8	7	8,2	19	22,4	26	30,6	23	27,1	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	12	10,4	12	10,4	27	23,5	44	38,3	20	17,4	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	18	21,4	15	17,9	21	25	11	13,1	19	22,6	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	32	15,8	37	18,2	71	35	45	22,2	18	8,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	10	14,1	13	18,3	27	38	16	22,5	5	7	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 19,5’i, Fen Lisesi öğrencileri % 16,7’si, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 20’si, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 20,8’i, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 39,3’ü, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 34’ü ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 32,4’ü ifadeye katılırken; katılmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 54,6, Fen Lisesi öğrencileri % 52,2, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 57,8, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 55,7, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 35,7, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 31,1 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 29,5’tir. Buna göre Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin yarıdan fazlası ifadeye katılmadığını belirtirken; Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu ifadeye katılmaktadır (p=,000<,05).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrenciler % 39, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 24,2 ve düşük olarak tanımlayan öğrenciler % 27,6 oranında Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi gereksizdir ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrenciler % 37,2, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 46,4

ve düşük olarak tanımlayan öğrenciler % 58,6'dır. Buna göre öğrencilerin ekonomik durumu azaldıkça Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi gereksizdir ifadesine katılmama oranı arttığı saptanmıştır ($p=,020<,05$).

Baba öğrenim durumu değişkeni açısından ifadeye katılanların oranı baba eğitim durumuna göre sırasıyla; ilkokula gitmemiş % 50, ilkokul % 27,3, ortaokul % 30, lise % 23,3, üniversite % 19,8 ve lisansüstü % 23,7'dir. Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesinin gereksiz olmadığını düşünenlerin oranı ise baba öğrenim durumuna göre; ilkokula gitmemiş % 0, ilkokul % 36,4, ortaokul % 45,5, lise % 47,9, üniversite % 56,7 ve lisansüstü % 55,3'tür. Kararsız kalanların durumu ise baba öğrenim durumuna göre ilkokula gitmemiş % 50, ilkokul % 36,4, ortaokul % 24,5, lise % 28,8, üniversite % 23,5 ve lisansüstü % 21,1'dir. Baba öğrenim durumuna göre genel anlamda öğrenciler kararsız kaldıklarını belirtirken; babası ilkokula gitmemiş olan öğrencilerin katılmıyorum seçeneğini hiç tercih etmemiş olması dikkat çekmektedir ($p=,004<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından anne dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 32, dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 23,1, az dindar olarak algılayan öğrenciler % 21,4 ve dindar değil olarak tanımlayan öğrenciler % 22 oranında Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesini gereksizdir ifadesine katılmaktadır. İfadeye katılmayanların oranı ise; çok dindar % 49,1, dindar % 46,2, az dindar % 41,6 ve dindar değil % 36'dır. Baba dindarlık durumu değişkeni açısından bu ifadeye verilen yanıtlarda anlamlı bir farklılık yokken, anne dindarlık durumu değişkeni açısından dindarlık seviyesi arttıkça öğrenciler Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesinin gereksiz olduğu ifadesine katılmadığı saptanmıştır ($p=,015<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 24,7'si Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi gereksizdir fikrini desteklerken, bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 40'a çıkmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerin ise % 25,9'u Din Kültürü dersinde İslam

dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi gereksizdir düşüncesine katılmaktadır. Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi gereksiz olmadığını düşünenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 48,1, hayır istemez diyen öğrencilerde % 44 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 31,7'dir. Bu konuda kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 27,2, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 42,3'tür. Buna göre ailelerinin dini bilgi almalarını istemeyeceğini düşünen öğrenciler daha yüksek oranda Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi gereksiz olduğunu belirtmiştir ($p=,002<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 24,8'i, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 24,4'ü, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,7'si ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin % 33,4'ü Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesi gereksizdir ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise, çok iyi % 52,1, iyi % 40,9, orta % 42,6 ve zayıf % 40 oranındadır. Buna göre başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu diğer öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katılmamaktadır ($p=,022<,05$).

Tablo 36: “İnsanların kendi mezhebi dışındaki diğer mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olur” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İnsanların kendi mezhebi dışındaki diğer mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olur	98	10,3	145	15,2	321	33,6	240	25,1	152	15,9	956	100

Öğrencilerin “İnsanların kendi mezhebi dışındaki diğer mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olur” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 36'da görüldüğü gibi öğrencilerin % 25,5'i insanların kendi mezhepleri dışındaki

mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olacağını düşünürken; % 41’i ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 33,6’dır. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun insanların kendi mezhepleri dışındaki mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olmayacağını düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 20,2’si ve erkek öğrencilerin % 32,5’i insanların kendi mezhepleri dışındaki mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olacağını düşünürken; buna katılmayanların oranı; kız öğrencilerde % 47,1 ve erkek öğrencilerde % 32,8’dir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 32,7 ve erkek öğrencilerde % 34,7’dir. Buna göre kız öğrenciler ifadeye katılmadığını belirtirken erkek öğrencilerin bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 37: “İnsanların kendi mezhebi dışındaki diğer mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olur” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

İnsanların kendi mezhebi dışındaki diğer mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olur	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	23	7,5	30	9,7	93	30,2	109	35,4	53	17,2	308	100
Fen Lisesi	6	6,7	8	8,9	34	37,8	28	31,1	14	15,6	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	6	7,1	8	9,4	21	24,7	19	22,4	31	36,5	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	7	6,1	15	13	45	39,1	28	24,3	20	17,4	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	14	16,7	20	23,8	28	33,3	14	16,7	8	9,5	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	36	17,7	51	25,1	71	35	29	14,3	16	7,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	6	8,5	13	18,3	29	40,8	13	18,3	10	14,1	71	100

Okul türü değişkeni açısından insanların kendi mezhepleri dışındaki mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olacağını düşünenlerin oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 17,2, Fen Lisesi öğrencileri % 15,6, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri %

16,5, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 19,1, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 40,5, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 42,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 26,8'dir. İfadeye katılmayanların oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 52,6, Fen Lisesi öğrencileri % 46,7, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 58,9, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 41,7, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 26,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 22,2 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 32,4'tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 30,2, Fen Lisesi öğrencileri % 37,8, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 24,7, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 39,1, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 33,3, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 35 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 40,8'dir. Buna göre Ticaret Meslek Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin yarıya yakını diğer okul türlerine göre kendi mezhepleri dışındaki mezhepleri öğrenmenin kafa karışıklığına sebep olacağını düşünmektedirler. Bu düşünceye katılmayan okul türlerine bakıldığında ise Anadolu Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin yarıdan fazlası, Fen Lisesi öğrencilerinin ise yarıya yakını diğer okul türlerine göre farklı mezhepleri öğrenmenin kafa karışıklığına sebep olmayacağını düşünmektedirler. Okul türleri içinde bu konuda en kararsız kalan öğrenciler ise Güzel Sanatlar Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinden oluşmaktadır ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından insanların kendi mezhepleri dışındaki mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olacağını düşünenlerin oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 28,9, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 25,1, düşük olarak tanımlayan öğrenciler % 27,6'dır. İfadeye katılmayanların oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 42,4, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 25,1 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 44,8'dir. Kararsız kalanların oranı ise; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 28,8, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 34,1 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 27,6'dır. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek ve zayıf olarak tanımlayan öğrenciler ifadeye katılmadığını belirtirken, aile ekonomik durumunu orta olarak tanımlayan öğrencilerin kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,017<,05$).

Anne öğrenim durumu değişkeni açısından insanların kendi mezhepleri dışındaki mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olacağını düşünenlerin oranı; anne öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerde % 35,8, anne öğrenim durumu ilkokul olan öğrenciler % 28,6, anne öğrenim durumu ortaokul olan öğrenciler % 24,8, anne öğrenim durumu lise olan öğrenciler % 24, anne öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerde % 15,4 ve anne öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerde % 11,8'dir. İfadeye katılmayanların oranı; anne öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerde % 28,6, anne öğrenim durumu ilkokul olan öğrenciler % 37, anne öğrenim durumu ortaokul olan öğrenciler % 41,8, anne öğrenim durumu lise olan öğrenciler % 42,6, anne öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerde % 52,8 ve anne öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerde % 58,9'dur. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; anne öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerde % 35,7, anne öğrenim durumu ilkokul olan öğrenciler % 34,3, anne öğrenim durumu ortaokul olan öğrenciler % 33,3, anne öğrenim durumu lise olan öğrenciler % 33,3, anne öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerde % 31,9 ve anne öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerde % 29,4'tür. Buna göre anne öğrenim durumunu ilkokul, ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü olarak belirten öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmadığını belirtirken; anne öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,048<,05$).

Baba öğrenim durumu değişkeni açısından insanların kendi mezhepleri dışındaki mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olacağını düşünenlerin oranı; baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerde % 50, baba öğrenim durumu ilkokul olan öğrenciler % 29,8, baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrenciler % 32,5, baba öğrenim durumu lise olan öğrenciler % 21,2, baba öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerde % 19,2 ve baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerde % 18,4'tür. İfadeye katılmayanların oranı; baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerde % 0, baba öğrenim durumu ilkokul olan öğrenciler % 35,5, baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrenciler % 33,5, baba öğrenim durumu lise olan öğrenciler % 44,2, baba öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerde % 50,8 ve baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerde % 50'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerde % 50, baba öğrenim durumu ilkokul olan öğrenciler % 34,6, baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrenciler % 34,

baba öğrenim durumu lise olan öğrenciler % 34,6, baba öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerde % 29,9 ve baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerde % 31,6'dır. Buna göre baba öğrenim durumunu ilkökul, lise, üniversite ve lisansüstü olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmadığını belirtirken; baba öğrenim durumunu ortaokul olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kararsız olduğu görülmektedir. Baba öğrenim durumunu ilkökula gitmemiş olarak tanımlayan öğrenciler ise ifadeye katıldıkları ve kararsız kaldıkları oran yarı yarıyadır ($p=,030<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 29,5'i ifadeye katılırken, % 45,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 24,5'i ifadeye katılırken, % 37,2'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 26,4'ü ifadeye katılırken, % 49,1'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 21,8'i ifadeye katılırken; % 59,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 25,2, dindar % 38,4, az dindar % 24,5 ve dindar değil % 18,8'dir. Buna göre babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 34,3'ü ifadeye katılırken, % 32,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 22,6'sı ifadeye katılırken, % 38,7'si ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 24,8'i ifadeye katılırken, % 50,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 20'si ifadeye katılırken; % 52'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 23,4, dindar % 38,7, az dindar % 24,7 ve dindar değil % 28'dir. Buna göre annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrenciler ifadeye katılırken, annelerini dindar, az dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin ifadeye katılmadığı görülmektedir. Aynı zamanda annelerini dindar olarak tanımlayan öğrenciler çok dindar olarak tanımlayan öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katılmadığını belirtmiştir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 26,6'sı ifadeye katılırken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 36'ya yükselmektedir. Bilmiyorum diyen

öğrencilerde ise % 13,4'te kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 40,6, hayır istemez diyen öğrencilerde % 48 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 42,3'tür. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 32,8, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 44,2'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrenciler ve bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğunun ifadeye kararsız kaldığı görülürken; ailesinin dini bilgi almasını istemeyeceğini düşünen öğrencilerin çoğunun ifadeye katılmadığını görülmektedir ($p=,004<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından ifadeye katılanların oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,5'i, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 21,4'ü, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 27,7 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 26,7'dir. İfadeye katılmayanların oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 43,9, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 38,2, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 39,6 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 40'tır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 27,6, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 40,5, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 32,7 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 33,3'tür. Buna göre başarı durumunu çok iyi, iyi ve orta olarak tanımlayan öğrenciler ifadeye katılmadığını belirtirken, zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=015<,05$).

3.3.2. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Farklılıkların Öğretiminin Bireysel ve Toplumsal İlişkilere Yansımalarına Yönelik Bakışları

Tablo 38: “Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar												

hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar	226	23,6	361	37,8	257	26,9	64	6,7	48	5	956	100
--	-----	------	-----	------	-----	------	----	-----	----	---	-----	-----

Öğrencilerin “Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 38’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 61,4’ü olumlu, % 11,7’si olumsuz görüş belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 26,9’dur. Buna göre öğrencilerin yarısından fazlası “Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi, toplumsal ve sosyolojik olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar” ifadesine katılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf seviyesi, okul türü, aile ekonomik durumu, daha önce dini bilgi alma durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 62,2’si, erkek öğrencilerin % 60,3’ü olumlu görüş belirtmiştir. İfadeye katılmadığını belirten öğrenci oranları ise; kız öğrencilerde % 10, erkek öğrencilerde % 14,1’dir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise; kız öğrencilerde % 27,8, erkek öğrencilerde ise % 25,6’dır. Buna göre kız öğrenciler “Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi, toplumsal ve sosyolojik olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar” ifadesine erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmıştır ($p=,002<,05$).

Tablo 39: “Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar	Kesinlikle Katlıyorum		Katlıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	54	19,6	86	31,2	107	38,8	16	5,8	13	4,7	276	100
10. sınıf	58	24,8	93	39,7	61	26,1	11	4,7	11	4,7	234	100
11. sınıf	65	26,4	102	41,5	50	20,3	15	6,1	14	5,7	246	100
12. sınıf	49	24,5	80	40	39	19,5	22	11	10	5	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9.sınıflar % 50,8, 10.sınıflar % 64,5, 11.sınıflar % 67,9 ve 12.sınıflar % 64,5 oranında olumlu görüş belirterek ifadeye katıldığını ifade etmiştir. Olumsuz görüş belirtenlerin oranı ise; 9.sınıf % 10,5, 10.sınıf % 9,4, 11.sınıf % 11,8 ve 12.sınıf % 16'dır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9.sınıf % 38,8, 10.sınıf % 26,1, 11.sınıf % 20,3 ve 12. sınıf % 19,5'tir. Buna göre 11.sınıf öğrencileri diğer sınıf seviyesindeki öğrencilere göre ifadeye daha yüksek oranda katılmaktadır ($p=,000<,05$).

Tablo 40: “Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi ve toplumsal olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar	Kesinlikle Katlıyorum		Katlıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	66	21,4	135	43,8	79	25,6	13	4,2	15	4,9	308	100
Fen Lisesi	21	23,3	34	37,8	19	21,1	7	7,8	9	10	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	28	32,9	34	40	20	23,5	2	2,4	1	1,2	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	33	28,7	48	41,7	25	21,7	6	5,2	3	2,6	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	27	32,1	22	26,2	22	26,2	7	8,3	6	7,1	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	39	19,2	65	32	68	33,5	19	9,4	12	5,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	12	16,9	23	32,4	24	33,8	10	14,1	2	2,8	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 65,2'si, Fen Lisesi öğrencileri % 61,1'i, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 72,9'u, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 70,4'ü, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 58,3'ü, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 51,2'si ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 49,3'ü ifadeye katılırken; katılmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 9,1, Fen Lisesi öğrencileri % 17,8, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 3,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 7,8, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 15,4, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 15,3 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 16,9'dur. Buna göre Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin diğer okul türündeki öğrencilere göre ifadeye daha yüksek oranda katıldığı görülmektedir ($p=,001<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 55,9'u orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 61,7'si ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 65,5'i olumlu görüş belirtmiştir. Olumsuz görüş belirtenlerin oranı; yüksek % 11,9, orta % 11,4 ve düşük % 20,6'dır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 32,2, orta % 27 ve düşük % 13,8'dir. Buna göre ekonomik durum azaldıkça öğrencilerin "Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi, toplumsal ve sosyolojik olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar" ifadesine daha yüksek oranda katıldığı saptanmıştır ($p=,009<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 65,2'si mezhep ve Tasavvufi yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi, toplumsal ve sosyolojik olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağını düşünürken, bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 40'ta, bilmiyorum diyen öğrencilerde % 36,5'te kalmaktadır. Bu konuda olumsuz görüş bildirenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 10,2, hayır istemez diyen öğrencilerde % 36 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 18,2'dir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 24,7, hayır istemez diyen öğrencilerde % 24 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 45,2'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini düşünen öğrencilerin yarısından fazlası

ifadeye katılırken; ailesinin dini bilgi alması konusunda ne düşüneceğini bilmeyen öğrencilerin büyük çoğunluğunun kararsız kaldığı saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından dini bilgi almış olanlar % 63,1 ve almamış olanlar % 45,1 oranında olumlu yanıt vererek ifadeye katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; daha önce dini bilgi almış olanlarda % 11,1 ve daha önce dini bilgi almamış olanlarda % 17,6'dır. Buna göre daha önce dini bilgi almış olan öğrencilerin ifadeye daha yüksek oranda katıldığı saptanmıştır ($p=,008<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 67,2'si, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 59,8'i, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 48,5'i ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin % 20'si "Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi, toplumsal ve sosyolojik olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar" ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise, çok iyi % 9,5, iyi % 12,3, orta % 12,8 ve zayıf % 53,3 oranındadır. DKAB dersi başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin olumsuz görüşlerinin oranı oldukça yüksektir. Buna göre başarı durumunu çok iyi, iyi ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin büyük çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin yarısından fazlasının ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 41: "Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar" Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar	206	21,5	412	43,1	230	24,1	61	6,4	47	4,9	956	100

Öğrencilerin "Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar" ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 41'de

görüldüğü gibi öğrencilerin % 64,6'sı olumlu, % 11,3'ü olumsuz görüş belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 24,1'dir. Buna göre öğrencilerin yarısından fazlası “Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar”ifadesine katılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 65,6'sı, erkek öğrencilerin % 63,3'ü “Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar”ifadesine katılırken; ifadeye katılmayanların oranı kız öğrencilerde % 10,4, erkek öğrencilerde % 12,6'dır. Bu konuda kararsız olanların oranı ise; kız öğrencilerde % 24 ve erkek öğrencilerde % 24,1'dir. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,036<,05$).

Tablo 42: “Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	72	23,4	153	49,7	51	16,6	15	4,9	17	5,5	308	100
Fen Lisesi	17	18,9	34	37,8	25	27,8	6	6,7	8	8,9	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	25	29,4	35	41,2	17	20	6	7,1	2	2,4	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	21	18,3	55	47,8	35	30,4	1	0,9	3	2,6	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	18	21,4	32	38,1	25	29,8	3	3,6	6	7,1	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	44	21,7	80	39,4	50	24,6	20	9,9	9	4,4	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	9	12,7	23	32,4	27	38	10	14,1	2	2,8	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 73,1'i, Fen Lisesi öğrencileri % 56,7'si, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 70,6'sı, Sağlık Meslek Lisesi

öğrencileri % 66,1'i, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 59,5'i, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 61,1'i ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 45,1'i ifadeye katılırken; katılmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 10,4, Fen Lisesi öğrencileri % 15,6, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 9,5, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 3,5, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 10,7, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 14,3 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 16,9'dur. Buna göre Anadolu Lisesi öğrencilerinin diğer okul türündeki öğrencilere göre ifadeye daha yüksek oranda katıldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 50,8'i, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 65,9'u ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 55,1'i ifadeye katılmaktadır. İfadeye katılmayanların oranı ise; yüksek % 20,4, orta % 10,5 ve düşük % 17,2'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 28,8, orta % 23,6 ve düşük % 27,6'dır. Buna göre aile ekonomik durumunu orta olarak tanımlayan öğrencilerin diğer öğrencilere göre ifadeye daha yüksek oranda katıldığı görülmektedir ($p=,001<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından incelediğimizde, öğrencilere baba dindarlık durumları sorulmuş ve öğrenciler kendi öznel algı şekliyle çok dindar, dindar, az dindar ve dindar değil şeklinde seçenekleri tercih ederek tanımlamışlardır. Buna göre çok dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin neredeyse dörtte üçü (% 71,9) olumlu görüş ve % 11,5'i olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 65,5'i olumlu, % 10'u olumsuz görüş belirtmiştir. Az dindar seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 66,4'ü olumlu, % 12,9'u olumsuz görüş belirtmiştir. Dindar değil seçeneğini işaretleyen öğrencilerin % 50'si olumlu görüş belirtirken % 28,1'i olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 16,5 dindar % 24,4, az dindar % 29,7 ve dindar değil % 21,9'dur. Buna göre baba dindarlık seviyesi arttıkça öğrencilerin "Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar" ifadesine katılımları da artmıştır ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 71,1'i olumlu ve % 13,1'i olumsuz görüş belirtmiştir. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 65,2'si olumlu ve % 9,9'u olumsuz görüş belirtmiştir. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 49,4'ü olumlu ve % 13,5'i

olumsuz görüş belirtmiştir. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 48'i olumlu ve % 24'ü olumsuz görüş belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 15,8, dindar % 25, az dindar % 37,1 ve dindar değil % 28'dir. Buna göre anne dindarlık seviyesi arttıkça öğrencilerin “Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar” ifadesine katılımları da artmıştır ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 68,1'i mezhep ve Tasavvufi yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlayacağını düşünürken, bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 36'da, bilmiyorum diyen öğrencilerde % 44,2'de kalmaktadır. Bu konuda olumsuz görüş bildirenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 10,3, hayır istemez diyen öğrencilerde % 32 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 14,4'tür. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 21,6, hayır istemez diyen öğrencilerde % 32 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 41,3'tür. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğu mezhep ve tasavvufi yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar derken; bu konuda ailelerinin dini bilgi alma konusunda ne düşündüğünü bilmeyen öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından dini bilgi almış olan öğrencilerin % 66,4'ü ifadeye katıldığını belirtirken; % 9,9'u ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Daha önce dini bilgi almamış öğrencilerin ise % 47,3'ü ifadeye katılırken; % 24,2'si ifadeye katılmamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; daha önce dini bilgi alan öğrencilerde % 23,6 ve daha önce dini bilgi almamış öğrencilerde % 28,6'dır. Buna göre daha önce dini bilgi almış olan öğrenciler diğer öğrencilere göre “Mezhep ve Tasavvufi Yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar” ifadesine daha yüksek oranda katılmaktadır ($p=,000<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 73,5'i ifadeye katılırken, % 9,5'i katılmamaktadır. Başarı durumunu iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 60,1'i ifadeye katılırken, % 10,8'i

katılmamaktadır. Başarı durumunu orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 49,5'i ifadeye katılırken, % 17,8'i katılmamaktadır. Başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin ise; %26,6'sı ifadeye katılırken, % 33,3'ü katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok iyi % 17, iyi % 29,1, orta % 32,7 ve zayıf % 40 oranındadır. Buna göre başarılı öğrencilerin neredeyse üçte ikisi ifadeye katılırken; öğrencilerin başarı seviyesi azaldıkça kararsız kalma oranlarının da arttığı görülmektedir (p=,000<,05).

Tablo 43: “Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” Sorusunun Analizi

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım	278	29,1	345	36,1	229	24	53	5,5	51	5,3	956	100

Öğrencilerin “Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 43'te görüldüğü gibi % 65,2'si uygulama farklılıklarına saygı duyduğunu belirtirken; % 10,8'i ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 24'tür. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun “Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” ifadesine katıldığı anlaşılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul türü, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 68,3'ü ve erkek öğrencilerin % 60,9'u “Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 7,8 ve erkek öğrencilerde % 15,1'dir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 23,8 ve erkek öğrencilerde % 24,1'dir.

Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre mezhepler arasındaki uygulama farklılıkları konusunda daha hoşgörülü olduğu görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 44:“Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
9. sınıf	77	27,9	85	30,8	82	29,7	23	8,3	9	3,3	276	100
10. sınıf	62	26,5	85	36,3	60	25,6	11	4,7	16	6,8	234	100
11. sınıf	77	31,3	101	41,1	46	18,7	9	3,7	13	5,3	246	100
12. sınıf	62	31	74	37	41	20,5	10	5	13	6,5	200	100

Sınıf değişkeni açısından “Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” ifadesine 9.sınıflar % 58,7, 10.sınıflar % 62,8, 11.sınıflar % 72,4 ve 12.sınıflar % 68 oranında katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranları ise; 9.sınıflarda % 11,6, 10.sınıflarda % 11,5, 11.sınıflarda % 9ve 12.sınıflarda % 11,5’tir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9.sınıflarda % 29,7, 10.sınıflarda % 25,6, 11.sınıflarda % 18,7 ve 12.sınıflarda % 20,5’tir. Bu durumda sınıf seviyesi arttıkça öğrencilerin farklılıklara daha hoşgörülü yaklaştığı anlaşılmaktadır ($p=,030<,05$).

Tablo 45: “Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	84	27,3	131	42,5	67	21,8	12	3,9	14	4,5	308	100
Fen Lisesi	23	25,6	28	31,1	26	28,9	4	4,4	9	10	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	32	37,6	33	38,8	12	14,1	6	7,1	2	2,4	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	33	28,7	54	47	23	20	4	3,5	1	0,9	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	30	35,7	17	20,2	20	23,8	7	8,3	10	11,9	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	57	28,1	62	30,5	58	28,6	13	6,4	13	6,4	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	19	26,8	20	28,2	23	32,4	7	9,9	2	2,8	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 69,8, Fen Lisesi öğrencileri % 56,7, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 76,4 Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 75,7 Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 55,9, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 58,6 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 55'i "Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım" ifadesine katıldığını belirtirken; ifadeye katılmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 8,4, Fen Lisesi öğrencileri % 14,4, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 9,5, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 4,4, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 20,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 12,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 12,7'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 21,8, Fen Lisesi öğrencileri % 28,9, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 14,1, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 20, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 23,8, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 28,6 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 32,4'tür. Buna göre Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri diğer okul türündeki öğrencilere göre ifadeye daha yüksek oranda katılmaktadır ($p=,000<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 70,5'i ifadeye katılırken, % 11,5'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 64'ü ifadeye katılırken, % 10,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 67,1'i ifadeye katılırken, % 10,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 56,2'si ifadeye katılırken; % 21,9'u ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 18, dindar % 25,7, az dindar % 22,6 ve dindar değil % 21,9'dur. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrenciler, baba dindarlık durumunu dindar, az dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katılmaktadır ($p=,030<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 69,8'i ifadeye katılırken, % 14,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 64,4'ü ifadeye katılırken, % 9,9'u ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 64'ü ifadeye katılırken, % 7,8'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 48'i ifadeye katılırken; % 16'sı ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 15,8, dindar % 25,8, az dindar % 28,1 ve dindar değil

% 36'dır. Buna göre anne dindarlık seviyesi azaldıkça öğrencilerin uygulama farklılıklarına karşı gösterdiği hoşgörü durumu da azalmaktadır ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 67,9'u mezhepler arasındaki farklı uygulamalara saygı duyduğunu belirtirken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 56'da kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 45,2'de kalmaktadır. Farklılıklara saygı duymadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 10, hayır istemez diyen öğrencilerde % 28 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 13,4'tür. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 22, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 41,3'tür. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin yarıdan fazlası uygulama farklılıklarına hoşgörü ile yaklaşırken; ailelerinin dini bilgi almasını isteme durumuna bilmiyorum yanıtını veren öğrencilerin çoğunluğu bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından dini bilgi almış olan öğrencilerin % 66,8'i ifadeye katıldığını belirtirken; % 9,7'si ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Daha önce dini bilgi almamış öğrencilerin ise % 49,5'i ifadeye katılırken; % 22'si ifadeye katılmamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; daha önce dini bilgi alan öğrencilerde % 23,5 ve daha önce dini bilgi almamış öğrencilerde % 28,6'dır. Buna göre daha önce dini bilgi almış olan öğrenciler daha önce dini bilgi almamış olan öğrencilere göre "Fıkhi Mezhepler arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım" ifadesine daha yüksek oranda katılmaktadır ($p=,001<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 70,6'sı ifadeye katılırken, % 10,4'ü katılmamaktadır. Başarı durumunu iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 63,6'sı ifadeye katılırken, % 10,3'ü katılmamaktadır. Başarı durumunu orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 54,5'i ifadeye katılırken, % 10,9'u katılmamaktadır. Başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin ise; % 20'si ifadeye katılırken, % 40'ı katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok iyi % 19, iyi % 26,1, orta % 34,7 ve zayıf % 40 oranındadır. Buna göre

öğrencilerin başarı seviyesi azaldıkça kararsızlık durumu artarken ifadeye katılma oranlarının da azaldığı saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Tablo 46: “İslam düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İslam düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünüyorum	141	14,7	302	31,6	343	35,6	110	11,5	60	6,3	956	100

Öğrencilerin “İslam düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 46’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 46,3’ü Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünürken; % 17,8’i ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 35,9’dur. Buna göre öğrencilerin yarıya yakınının “İslam düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünüyorum” ifadesine katıldığı görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 41,9’u ve erkek öğrencilerin % 52,5’i mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünmektedir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 16 ve erkek öğrencilerde % 20,2’dir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 42,2 ve erkek öğrencilerde % 27,3’tür. Buna göre kız öğrencilerin çoğunluğu kararsız kaldığını belirtirken, erkek öğrencilerin yarısından fazlası mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 47: “İslam düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

İslam düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	9. sınıf	34	12,3	82	29,7	120	43,5	26	9,4	14	5,1	276
10. sınıf	50	21,4	67	28,6	80	34,2	28	12	9	3,8	234	100
11. sınıf	35	14,2	89	36,2	75	30,5	29	11,8	18	7,3	246	100
12. sınıf	22	11	64	32	68	34	27	13,5	19	9,5	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9.sınıflar % 42, 10.sınıflar % 50, 11. sınıflar % 50,4 ve 12.sınıflar % 43 oranında ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı 9.sınıflarda % 14,5, 10.sınıflarda % 15,8, 11.sınıflarda % 19,1 ve 12.sınıflarda % 23 oranındadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9.sınıflarda % 43,5, 10.sınıflarda % 34,2, 11.sınıflarda % 30,5 ve 12.sınıflarda % 34'tür. Buna göre 9.sınıf öğrencilerinin yarıya yakını kararsız kaldığı görülürken; 10. 11. ve 12.sınıf öğrencilerinin çoğunluğu mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünmektedir ($p=,006<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 39'u, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 47,5'i ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 27,6'sı ifadeye katılmaktadır. Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zengin olduğunu düşünmeyenlerin oranı ise; yüksek % 30,5, orta % 16,2 ve düşük % 37,9'dur. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 30,5, orta % 36,3 ve düşük % 34,5'tir. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünürken; ekonomik durumunu düşük olarak belirten öğrencilerin çoğunluğunun buna katılmadıkları görülmektedir ($p=,000<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 59,7'si ifadeye katılırken, % 12,9'u ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 45,1'i ifadeye katılırken, % 16,7'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 42,6'sı ifadeye katılırken, % 22,5'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 31,3'ü ifadeye katılırken; % 37,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Kararsız

kalanların oranı ise; çok dindar % 27,3, dindar % 38,3, az dindar % 34,8 ve dindar değil % 31,2'dir. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; baba dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 58,1'i ifadeye katılırken, % 15,8'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 43,9'u ifadeye katılırken, % 17,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 40,5'i ifadeye katılırken, % 22,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 24'ü ifadeye katılırken; % 36'sı ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 26,1, dindar % 39, az dindar % 37,1 ve dindar değil % 40'tır. Buna göre anne dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğuna katılmadığını belirtirken, anne dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu mezhep ve tasavvufi yorumları bir zenginlik olarak görmektedir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 49,5'i mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 28'de kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 26'da kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 15,6, hayır istemez diyen öğrencilerde % 56 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 26'dır. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 34,9, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 48,1'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin yarıya yakını mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünürken, ailelerinin dini bilgi almasını istemeyeceğini düşünen öğrenciler buna katılmamaktadır. Bilmiyorum yanıtı veren öğrencilerin ise neredeyse yarısının bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünen öğrencilerin oranı başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 51,4, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 44,5, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 35,6 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 20'dir. İfadeye katılmayanların oranı; başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 15,2, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 17,3, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 25,7 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 53,4'tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 33,5, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 38,2, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 38,6 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 26,7'dir. Buna göre başarı durumunu çok iyi ve iyi olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin yarıdan fazlası ifadeye katılmamaktadır. Buna göre başarı durumunu orta ve iyi olarak tanımlayan öğrencilerin daha kararsız oldukları saptanmıştır ($p=,000<,05$).

3.3.3. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları Konusunda Öğretim Programı ve Ders Kitaplarının Yeterliliğine Yönelik Bakışları

Tablo 48: “Din Kültürü kitabında İtikadi/Fıkhi Mezhepler ve Tasavvufi yorumlar ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Analizi

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İtikadi Mezhepler	98	10,3	198	20,7	436	45,6	143	15	81	8,5	956	100
Fıkhi Mezhepler	100	10,5	234	24,5	398	41,6	145	15,2	79	8,3	956	100
Tasavvufi Yorumlar	99	10,4	214	22,4	404	42,3	156	16,3	83	8,7	956	100

Öğrencilerin “Din Kültürü kitabında İtikadi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 48’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 31’i bilgileri yeterli bulurken; % 23,5’i yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 45,6’dır. Buna göre öğrencilerin neredeyse yarısı “Din Kültürü kitabında İtikadi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine kararsız kaldığını belirtmiştir. Bu konular her sınıf düzeyinde işlenmediği için kararsızlık oranlarının yüksek çıkmasını buna dayandırmak varsayılabilir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf seviyesi, okul türü, aile ekonomik durumu, anne dindarlık durumu ve seçmeli ders alma durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 26,2'si ve erkek öğrencilerin % 37,5'i "Din Kültürü kitabında İtikadi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli buluyorum" ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 23,1 ve erkek öğrencilerde % 23,8'dir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 50,7 ve erkek öğrencilerde % 38,7'dir. Buna göre kız öğrencilerin yarısından fazlasının kararsız kaldığı görülmektedir. Aynı zamanda erkek öğrencilerin kızlara göre içeriği daha yeterli gördükleri, kızların ise erkeklere göre daha kararsız oldukları saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Tablo 49: "Din Kültürü kitabında İtikadi Mezhepler ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum" Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitabında İtikadi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli buluyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
	9. sınıf	31	11,2	47	17	135	48,9	44	15,9	19	6,9	276
10. sınıf	25	10,7	37	15,8	108	46,2	40	17,1	24	10,3	234	100
11. sınıf	18	7,3	56	22,8	107	43,5	39	15,9	26	10,6	246	100
12. sınıf	24	12	58	29	86	43	20	10	12	6	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9.sınıflar % 28,2, 10.sınıflar % 26,5, 11.sınıflar % 30 ve 12.sınıflar % 41 oranında olumlu görüş belirterek ifadeye katıldığını belirtmiştir. Olumsuz görüş belirtenlerin oranı ise; 9.sınıf % 22,8, 10.sınıf % 27,4, 11.sınıf % 26,5 ve 12.sınıf % 16'dır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9.sınıf % 48,9, 10.sınıf % 46,2, 11.sınıf % 43,5 ve 12.sınıf % 43'tür. Buna göre sınıf seviyesi açısından anlamlı bir farklılık vardır. 12.sınıflar diğer sınıf seviyelerine göre Din Kültürü kitabında İtikadi Mezheplerle ilgili bilgileri daha yüksek oranda yeterli bulurken; 9. 10. ve 11.sınıf öğrencilerinin çoğunluğu bu konuda kararsız kaldığını belirtmiştir. Bu konular her sınıf düzeyinde işlenmediği için kararsızlık oranlarının yüksek çıkmasını buna dayandığı varsayılabilir ($p=,017<,05$).

Tablo 50: “Din Kültürü kitabında İtikadi Mezhepler ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitabında İtikadi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli buluyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	27	8,8	64	20,8	153	49,7	44	14,3	20	6,5	308	100
Fen Lisesi	6	6,7	19	21,1	38	42,2	16	17,8	11	12,2	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	5	5,9	5	5,9	37	43,5	26	30,6	12	14,1	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	9	7,8	26	22,6	59	51,3	17	14,8	4	3,5	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	19	22,6	16	19	29	34,5	8	9,5	12	14,3	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	25	12,3	52	25,6	86	42,4	20	9,9	20	9,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	7	9,9	16	22,5	34	47,9	12	16,9	2	2,8	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 29,6, Fen Lisesi öğrencileri % 27,8, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 11,8, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 30,4, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 41,6, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 37,9 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 32,4’ü kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; bilgileri yeterli bulmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 20,8, Fen Lisesi öğrencileri % 30, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 44,7, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 18,3, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 23,8, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 19,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 19,7’dir. Buna göre Anadolu Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerin çoğunluğunun kitaptaki bilgileri yeterli bulmadığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 30,5’i, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 30,9’u ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 34,5’i kitaptaki bilgileri yeterli bulmaktadır. Din Kültürü kitabındaki bilgileri yeterli bulmayanların oranı ise; yüksek % 25,5, orta % 22,7 ve düşük % 41,4’tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 44,1, orta % 46,4 ve düşük % 24,1’dir. Buna göre aile ekonomik durumu düşük olan öğrencilerin

yarıya yakını kitaptaki bilgileri yeterli bulmuyorken; gelir durumu orta ve yüksek olan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı saptanmıştır ($p=,027<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 42,8 kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 23'ü bilgileri yeterli bulmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 27,3'ü kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 23,4'ü bilgileri yeterli bulmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 24,8'i kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 25,9'u bilgileri yeterli bulmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 40'ı kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 20'si bilgileri yeterli bulmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 34,2, dindar % 49,4, az dindar % 49,4 ve dindar değil % 40'tır. Buna göre anne dindarlık seviyesini çok dindar ve dindar değil şeklinde tanımlayan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha yüksek oranda kitaptaki bilgileri yeterli bulunduğu görülmektedir ($p=,000<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkeni açısından seçmeli almış olan öğrencilerin % 33,3'ü kitaptaki bilgileri yeterli bulunduğunu belirtirken; % 21,7'si yeterli bulmamaktadır. Seçmeli ders almamış öğrencilerin ise % 25,2'si kitaptaki bilgileri yeterli bulunduğunu belirtirken; % 27,8'i yeterli bulmamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; seçmeli ders alan öğrencilerde % 45 ve seçmeli ders almamış öğrencilerde % 47'dir. Buna göre seçmeli ders almamış öğrenciler seçmeli ders almış öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kalmıştır. Ayrıca seçmeli din dersi almış olan öğrenciler seçmeli din dersi almayan öğrencilere göre kitaptaki bilgileri daha yüksek oranda yeterli bulmuştur ($p=,040<,05$).

Öğrencilerin “Din Kültürü kitabında Fıkhi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 48'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 23,5'i bilgileri yeterli bulurken; % 35'i yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 41,6'dır. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu “Din Kültürü kitabında Fıkhi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine kararsız kaldığını belirtmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, baba öğrenim durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve seçmeli ders alma durumu değişkenlerine göre anlamlı

şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 29,6'sı ve erkek öğrencilerin % 42,1'i "Din Kültürü kitabında Fıkhi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli buluyorum" ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 23,5 ve erkek öğrencilerde % 23,4'tür. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 46,9 ve erkek öğrencilerde % 34,5'tir. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kitaptaki bilgileri daha yüksek oranda yeterli bulduğu görülmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin büyük çoğunluğu da bu konuda kararsız kaldığını belirtmiştir ($p=,000<,05$).

Tablo 51: "Din Kültürü kitabında Fıkhi Mezhepler ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum" Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitabında Fıkhi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli buluyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	29	9,4	68	22,1	135	43,8	52	16,9	24	7,8	308	100
Fen Lisesi	5	5,6	21	23,3	40	44,4	12	13,3	12	13,3	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	3	3,5	7	8,2	32	37,6	27	31,8	16	18,8	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	9	7,8	34	29,6	56	48,7	12	10,4	4	3,5	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	23	27,4	25	29,8	24	28,6	6	7,1	6	7,1	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	26	12,8	57	28,1	79	38,9	25	12,3	16	7,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	5	7	22	31	32	45,1	11	15,5	1	1,4	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 31,5, Fen Lisesi öğrencileri % 28,9, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 11,7, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 37,4, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 57,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 40,9 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 37'si kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; bilgileri yeterli bulmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 24,7, Fen Lisesi öğrencileri % 26,6, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 50,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 13,9, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 14,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 20,2 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 16,9'dur. Buna göre Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli bulurken;

Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin yarıdan fazlası kitaptaki bilgileri yeterli bulmamaktadır ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 33,9'u, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 34,7'si ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 44,8'i kitaptaki bilgileri yeterli bulmaktadır. Din Kültürü kitabındaki bilgileri yeterli bulmayanların oranı ise; yüksek % 28,8, orta % 22,7 ve düşük % 34,4'tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 37,3, orta % 42,6 ve düşük % 20,7'dir. Buna göre gelir durumu düşük olan öğrencilerin yarıya yakını kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; gelir durumu yüksek ve orta olan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı saptanmıştır ($p=,017<,05$).

Baba öğrenim durumu değişkeni açısından babasının öğretim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerin % 25'i, ilkokul olan öğrencilerin % 39'u, ortaokul olan öğrencilerin % 43'ü, lise olan öğrencilerin % 30,8'i, üniversite olan öğrencilerin % 26,7'si ve lisansüstü olan öğrencilerin % 42,1'i Din Kültürü kitabındaki bilgileri yeterli bulmaktadır. Kitaptaki bilgileri yeterli bulmayanların oranı ise; ilkokula gitmemiş % 0, ilkokul % 20,4, ortaokul % 19,5, lise % 20,5, üniversite % 35,3 ve lisansüstü % 31,6'dır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; ilkokula gitmemiş % 75, ilkokul % 40,7, ortaokul % 37,5, lise % 48,6, üniversite % 38 ve lisansüstü % 26,3'tür. Buna göre baba öğrenim durumunu ortaokul ve lisansüstü olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; baba öğrenim durumunu ilkokula gitmemiş, ilkokul, lise ve üniversite olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir. Bunun yanında baba öğrenim durumunu ilkokula gitmemiş olarak tanımlayan öğrencilerin üçte ikisinden fazlasını kararsız kalması dikkat çekmektedir ($p=,001<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 38,9'u kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 28,1'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 34,9'u kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 21,3'ü bilgileri yeterli bulmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 32,3'ü kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 24,5'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 31,3'ü kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 40,6'sı bilgileri yeterli bulmamaktadır.

Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 33,1, dindar % 43,8, az dindar % 43,2 ve dindar değil % 28,1'dir. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu diğer öğrencilere göre kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; baba dindarlık durumlarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli bulmamaktadır. Baba dindarlık durumunu dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,009<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 37,9'u kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 26,6'sı bilgileri yeterli bulmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 35,3'ü kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 22,1'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 23,6'sı kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 24,8'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 40'ı kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 24'ü bilgileri yeterli bulmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 35,6, dindar % 42,6, az dindar % 51,7 ve dindar değil % 36'dır. Buna göre anne dindarlık durumunu çok dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; anne dindarlık durumunu dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı saptanmıştır ($p=,001<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 36,1'i Din Kültürü kitabında Fıkhi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli bulurken, bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 44'e çıkmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde % 34'te kalmaktadır. Din Kültürü kitabında Fıkhi Mezheplerle ilgili bilgileri yeterli bulmayanların oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 23,2, hayır istemez diyen öğrencilerde % 40 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 21,2'dir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 40,7, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 54,8'dir. Buna göre aileleri dini bilgi almasını istemeyeceğini düşünen öğrencilerin neredeyse yarısı kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; ailesinin dini bilgi almasını

isteyeceğini söyleyen öğrenciler ve bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kalmıştır ($p=,002<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkeni açısından seçmeli din dersi almış olan öğrencilerin % 35,5'i kitaptaki bilgileri yeterli bulduğunu belirtirken; % 22'si yeterli bulmamaktadır. Seçmeli ders almamış öğrencilerin ise % 33,7'si kitaptaki bilgileri yeterli bulduğunu belirtirken; % 27,1'i yeterli bulmamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; seçmeli ders alan öğrencilerde % 42,6 ve seçmeli ders almamış öğrencilerde % 39,3'tür. Buna göre seçmeli ders almış öğrencilerin seçmeli ders almamış öğrencilere göre daha yüksek oranda yeterli aynı zamanda da kararsız olduğu görülmektedir ($p=,005<,05$).

Öğrencilerin “Din Kültürü kitabında Tasavvufi Yorumlarla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 48'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 32,8'i bilgileri yeterli bulurken; % 25'i yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 42,3'tür. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu “Din Kültürü kitabında Tasavvufi Yorumlarla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine kararsız kaldığını belirtmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve seçmeli ders alma durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 27,6'sı ve erkek öğrencilerin % 39,7'si “Din Kültürü kitabında Tasavvufi Yorumlarla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 23,5 ve erkek öğrencilerde % 27'dir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 48,9 ve erkek öğrencilerde % 33,3'tür. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kitaptaki bilgileri daha yüksek oranda yeterli bulduğu görülmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin neredeyse yarısı bu konuda kararsız kaldığını belirtmiştir ($p=,000<,05$).

Tablo 52: “Din Kültürü kitabında Tasavvufi Yorumlar ile ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitabında Tasavvufi Yorumlarla ilgili bilgileri yeterli buluyorum	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	27	8,8	71	23,1	139	45,1	50	16,2	21	6,8	308	100
Fen Lisesi	6	6,7	18	20	42	46,7	13	14,4	11	12,2	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	3	3,5	4	4,7	34	40	29	34,1	15	17,6	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	8	7	27	23,5	57	49,6	18	15,7	5	4,3	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	20	23,8	20	23,8	22	26,2	12	14,3	10	11,9	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	28	13,8	52	25,6	81	39,9	22	10,8	20	9,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	7	9,9	22	31	29	40,8	12	16,9	1	1,4	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 31,9, Fen Lisesi öğrencileri % 26,7, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 8,2, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 30,5, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 47,6, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 39,4 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 40,9'u kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; bilgileri yeterli bulmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 23, Fen Lisesi öğrencileri % 26,6, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 51,7, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 20, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 26,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 20,7 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 18,3'tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 45,1, Fen Lisesi öğrencileri % 46,7, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 40, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 49,6, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 26,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 39,9 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 40,8'dir. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yetersiz bulmaktadır. Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerin çoğunluğunun ise bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,8'i, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 32,7'si ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 41,4'ü kitaptaki bilgileri yeterli bulmaktadır. Din Kültürü kitabındaki bilgileri yeterli bulmayanların oranı ise; yüksek % 28,9, orta % 24,3 ve düşük % 37,9'dur. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 42,4, orta

% 43 ve düşük % 20,7'dir. Buna göre ekonomik durumunu düşük olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli görürken; ekonomik durumunu yüksek ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı saptanmıştır ($p=,015<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 43,9'u kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 28,1'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 30,7'si kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 23,4'ü bilgileri yeterli bulmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 32,3'ü kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 26,5'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,3'ü kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 37,5'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 28,1, dindar % 46, az dindar % 41,3 ve dindar değil % 34,4'tür. Buna göre baba dindarlık seviyesini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; baba dindarlık seviyesini dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunun kararsız kaldığı görülmektedir. Baba dindarlık seviyesini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise; ifadeye katılmadığı saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 42,8'i kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 26,1'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 30'u kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 24,5'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 25,9'u kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 25,8'i bilgileri yeterli bulmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 36'sı kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; % 24'ü bilgileri yeterli bulmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 31,1, dindar % 45,5, az dindar % 48,3 ve dindar değil % 40'tır. Buna göre anne dindarlık seviyesini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; anne dindarlık seviyesini dindar, az dindar ve dindar değil olarak tanımlayanların çoğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 23,8'i Din Kültürü kitabında

Tasavvufi Yorumlarla ilgili bilgileri yeterli bulurken, bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 36'ya çıkmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde % 23'te kalmaktadır. Din Kültürü kitabında Tasavvufi Yorumlarla ilgili bilgileri yeterli bulmayanların oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 25,2, hayır istemez diyen öğrencilerde % 40 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 20,2'dir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 41, hayır istemez diyen öğrencilerde % 24 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 56,7'dir. Buna göre aileleri dini bilgi almasını istemeyeceğini düşünen öğrenciler kitaptaki bilgileri yüksek oranda yeterli bulurken; ailelerinin dini bilgi almalarını isteyeceğini düşünen öğrencilerin ve bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğu bu konuda kararsız kalmıştır ($p=,048<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkeni açısından seçmeli almış olan öğrencilerin % 34,1'i kitaptaki bilgileri yeterli bulunduğunu belirtirken; % 22,3'ü yeterli bulmamaktadır. Seçmeli ders almamış öğrencilerin ise % 29,2'si kitaptaki bilgileri yeterli bulunduğunu belirtirken; % 31,8'i yeterli bulmamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; seçmeli ders alan öğrencilerde % 43,6 ve seçmeli ders almamış öğrencilerde % 38,9'dur. Buna göre seçmeli ders almış öğrencilerin seçmeli ders almamış öğrencilere göre daha yüksek oranda yeterli gördüğü ve aynı zamanda da kararsız kaldığı saptanmıştır ($p=,002<,05$).

Tablo 53: “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum	105	11	243	25,4	387	40,5	134	14	87	9,1	956	100

Öğrencilerin “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 53'te görüldüğü gibi

öğrencilerin % 36,4'ü bilgileri yeterli bulurken; % 23,1'i yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 40,5'tir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine kararsız kaldığını belirtmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul türü, aile ekonomik durumu, anne meslek durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve seçmeli ders alma durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 34,9'u ve erkek öğrencilerin % 38,4'ü “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 25,9 ve erkek öğrencilerde % 23,4'tür. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 42,2 ve erkek öğrencilerde % 38,2'dir. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kitaptaki bilgileri daha yüksek oranda yeterli bulduğu görülmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin büyük çoğunluğu da bu konuda kararsız kaldığını belirtmiştir ($p=,003<,05$).

Tablo 54: “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	31	11,2	54	19,6	132	47,8	36	13	23	8,3	276	100
10. sınıf	29	12,4	50	21,4	94	40,2	38	16,2	23	9,8	234	100
11. sınıf	24	9,8	84	34,1	84	34,1	29	11,8	25	10,2	246	100
12. sınıf	21	10,5	55	27,5	77	38,5	31	15,5	16	8	200	100

Sınıf değişkeni açısından “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” ifadesine 9.sınıflar % 30,8, 10.sınıflar % 33,8, 11.sınıflar % 43,9 ve 12.sınıflar % 38 oranında katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranları ise; 9.sınıflarda % 21,3, 10.sınıflarda % 26, 11.sınıflarda % 22 ve 12.sınıflarda % 23,5'tir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9.sınıflarda % 47,8, 10.sınıflarda % 40,2, 11.sınıflarda % 34,1 ve 12.sınıflarda % 38,5'tir. Buna göre kitaptaki bilgileri 11.sınıf

öğrencilerinin çoğunluğu yeterli bulurken; 9. 10. ve 12.sınıfların çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,026<,05$).

Tablo 55: “Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	27	8,8	71	23,1	139	45,1	50	16,2	21	6,8	308	100
Fen Lisesi	6	6,7	18	20	42	46,7	13	14,4	11	12,2	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	3	3,5	4	4,7	34	40	29	34,1	15	17,6	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	8	7	27	23,5	57	49,6	18	15,7	5	4,3	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	20	23,8	20	23,8	22	26,2	12	14,3	10	11,9	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	28	13,8	52	25,6	81	39,9	22	10,8	20	9,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	7	9,9	22	31	29	40,8	12	16,9	1	1,4	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 35,1, Fen Lisesi öğrencileri % 33,4, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 12,9, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 35,6, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 48,8, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 42,9 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 42,3’ü kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; bilgileri yeterli bulmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 21,8, Fen Lisesi öğrencileri % 23,3, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 51,8, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 20, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 14,3, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 21,2 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 15,5’tir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 43,2, Fen Lisesi öğrencileri % 43,3, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 35,3, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 44,3, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 36,9, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 36 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 42,3’tür. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli bulurken; Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin yarıdan fazlası kitaptaki bilgileri yeterli bulmamakta ve Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun ise kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 35,6, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 36,4 ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 37,9'u kitaptaki bilgileri yeterli bulmaktadır. Din Kültürü kitabındaki bilgileri yeterli bulmayanların oranı ise; yüksek % 25,5, orta % 22,5 ve düşük % 37,9'dur. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 39, orta % 41,1 ve düşük % 24,1'dir. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kararsız olduğunu belirtirken; ekonomik durumunu düşük olarak tanımlayan öğrencilerin yeterli ve yetersiz seçeneklerini eşit oranda tercih ettikleri saptanmıştır ($p=,027<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 30,9'u ifadeye katılırken; % 43,2'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 23,9'u ifadeye katılırken; % 33,2'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 23,2'si ifadeye katılırken; % 43,9'u ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 12,5'i ifadeye katılırken; % 56,2'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 25,9, dindar % 42,9, az dindar % 32,9 ve dindar değil % 31,2'dir. Buna göre babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin (yarısından fazlası) diğer öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katılmadığı saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 31,5'i ifadeye katılırken; % 38,7'si ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 22,2'si ifadeye katılırken; % 35,8, ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 23,6'sı ifadeye katılırken; % 39,3' ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 20'si ifadeye katılırken; % 48'i ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 29,7, dindar % 41,9, az dindar % 37,1 ve dindar değil % 32'dir. Buna göre anne dindarlık durumunu dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu bu konuda kararsız olduğunu belirtirken; anne dindarlık durumunu çok dindar, az dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kitaptaki bilgileri yeterli bulmadığını belirtmiştir ($p=,001<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkeni açısından seçmeli din dersi almış olan öğrencilerin % 36,7'si kitaptaki bilgileri yeterli bulduğunu belirtirken; % 21,6'sı yeterli bulmamaktadır. Seçmeli ders almamış öğrencilerin ise % 35,6'sı kitaptaki bilgileri yeterli bulduğunu belirtirken; % 27'si yeterli bulmamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; seçmeli ders alan öğrencilerde % 41,7 ve seçmeli ders almamış öğrencilerde % 37,4'tür. Buna göre seçmeli ders almış öğrenciler seçmeli ders almamış öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kalırken; seçmeli ders almış öğrenciler Din Kültürü kitabındaki bilgileri daha yüksek oranda yeterli bulmuştur ($p=,004<,05$).

Tablo 56: “Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir	152	15,9	271	28,3	380	39,7	76	7,9	77	8,1	956	100

Öğrencilerin “Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir”ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 56’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 44,2’si kitaplarda mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmesi gerektiğini düşünürken; % 16’sı buna katılmamaktadır. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 39,7’dir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun kitaplarda mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmesi gerektiğindüşünmektedir. Ayrıca bu konuda kararsız kalanların oranının yüksek olması da dikkat çekicidir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul türü, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 43,1’i ve erkek öğrencilerin % 45,9’u kitaplarda

mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmesi gerektiğini düşünürken; buna katılmayanların oranı; kız öğrencilerde % 14,5 ve erkek öğrencilerde % 17,9'dur. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 42,4 ve erkek öğrencilerde % 36,2'dir. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldıkları görülmektedir ($p=,003<,05$).

Tablo 57: “Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
9. sınıf	39	14,1	59	21,4	137	49,6	17	6,2	24	8,7	276	100
10. sınıf	32	13,7	79	33,8	91	38,9	18	7,7	14	6	234	100
11. sınıf	47	19,1	76	30,9	83	33,7	22	8,9	18	7,3	246	100
12. sınıf	34	17	57	28,5	69	34,5	19	9,5	21	10,5	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9.sınıf öğrencilerinin % 35,5'i, 10.sınıfların % 47,5'i, 11.sınıfların % 50'si ve 12.sınıfların % 45,5'i ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı; 9.sınıflarda % 14,9, 10.sınıflarda % 13,7, 11.sınıflarda % 16,2 ve 12.sınıflarda % 20'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9.sınıflarda % 49,6, 10.sınıflarda % 38,9, 11.sınıflarda % 33,7 ve 12.sınıflarda % 34,5'tir. Buna göre 9.sınıf öğrencilerinin neredeyse yarısı ifadeye kararsız olduğunu belirtirken; 10. 11. ve 12.sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun ifadeye katıldıkları görülmektedir ($p=,010<,05$).

Tablo 58: “Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Okul türü												

Anadolu Lisesi	44	14,3	94	30,5	132	42,9	19	6,2	19	6,2	308	100
Fen Lisesi	9	10	32	35,6	34	37,8	6	6,7	9	10	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	12	14,1	23	27,1	35	41,2	7	8,2	8	9,4	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	15	13	33	28,7	50	43,5	9	7,8	8	7	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	26	31	18	21,4	21	25	7	8,3	12	14,3	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	34	16,7	55	27,1	74	36,5	23	11,3	17	8,4	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	12	16,9	16	22,5	34	47,9	5	7	4	5,6	71	100

Okul türü değişkeni açısından kitaplarda mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 44,8, Fen Lisesi öğrencileri % 45,6, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 41,2, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 41,7, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 52,4, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 43,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 39,4'tür. Buna katılmayanların oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 12,4, Fen Lisesi öğrencileri % 16,7, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 17,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 14,8, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 22,6, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 19,7 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 12,6'dır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 42,9, Fen Lisesi öğrencileri % 37,8, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 41,2, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 43,5, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 25, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 36,5 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 47,9'dur. Buna göre Sağlık Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun ifadeye kararsız kaldıklarını belirtirken; Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,029<,05$).

Aile ekonomik durum değişkeni açısından kitaplarda mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 40,6, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 44,7 ve zayıf olarak tanımlayan öğrenciler % 37,9'dur. Bu ifadeye katılmayanların oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 28,8, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 14,8 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 24,1'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 30,5, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 40,4 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 37,9'dur. Aile ekonomik durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin olumlu ve kararsız kaldıkları oranın eşit olduğu görülürken; aile ekonomik

durumunu yüksek ve orta olarak tanımlayan öğrencilerinin çoğunluğunun ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,009<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 58,3'ü ifadeye katılırken, % 14,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 43,1'i ifadeye katılırken, % 15,1'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 40,7'si ifadeye katılırken, % 16,8'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 25'i ifadeye katılırken; % 37,5'i ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 27,3, dindar % 41,9, az dindar % 42,6 ve dindar değil % 37,5'tir. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar ve dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; baba dindarlık durumunu az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunun kararsız kaldığı görülmektedir. Baba dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin ise; olumsuz ve kararsız kaldıkları oranın eşit olması dikkat çekmektedir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 55,4'ü ifadeye katılırken, % 15,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 42,9'u ifadeye katılırken, % 14,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 31,4'ü ifadeye katılırken, % 21,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 24'ü ifadeye katılırken; % 36'sı ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 29,3, dindar % 42,4, az dindar % 47,2 ve dindar değil % 40'tır. Buna göre anne dindarlık durumunu çok dindar ve dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; anne dindarlık durumunu az dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,001<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 47,5'i kitaplarda mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmesi gerektiğini düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 32'de kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 21,2'de kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 14,2, hayır istemez

diyen öğrencilerde % 40 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 25'tir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 38,3, hayır istemez diyen öğrencilerde % 28 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 53,8'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin neredeyse yarısı ifadeye katılırken; hayır istemez diyen öğrencilerin çoğunluğunun ifadeye katılmadığı görülmektedir. Bilmiyorum diyen öğrencilerin yarısından fazlasının ise bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından daha önce dini bilgi almış olan öğrencilerin % 46'sı kitaplarda mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmesi gerektiğini düşünürken; daha önce dini bilgi almış olan öğrencilerin % 15'i buna katılmamaktadır. Daha önce dini bilgi alan öğrencilerin % 39'u ise bu konuda kararsız kaldığını söylemiştir. Daha önce dini bilgi almayan öğrencilerin ise; % 27,5'i kitaplarda mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmesi gerektiğini düşünürken; % 25,3'ü buna katılmamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; % 47,3'tür. Buna göre daha önce dini bilgi almış olan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; daha önce dini bilgi almamış olan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,006<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından kitaplarda mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 52,5, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 38,4, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 35,7 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 13,3'tür. Buna katılmayanların oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 14, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 16,3, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 20,8 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 33,3'tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 33,5, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 45,2, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 43,6 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 53,3'tür. Buna göre başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin yarısından fazlası ifadeye katılırken; başarı durumunu iyi, orta ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=001<,05$).

Tablo 59: “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili bilgilere yer verilmelidir” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili bilgilere yer verilmelidir	131	13,7	218	22,8	410	42,9	107	11,2	90	9,4	956	100

Öğrencilerin “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili bilgilere yer verilmelidir” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 59’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 36,5’i Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilik ile ilgili bilgilere yer verilmesi gerektiğini düşünürken; % 20,6’sı buna katılmamaktadır. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 42,9’dur. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilik ile ilgili bilgilere yer verilmesi konusunda kararsız kaldığı görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 32,4’ü ve erkek öğrencilerin % 42,1’i Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilik ile ilgili bilgilere yer verilmesi gerektiğini düşünürken; buna katılmayanların oranı; kız öğrencilerde % 19,7 ve erkek öğrencilerde % 21,9’dur. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 48 ve erkek öğrencilerde % 36’dır. Buna göre erkek öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; kız öğrencilerin yarıya yakını bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 60: “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili bilgilere yer verilmelidir” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili bilgilere yer verilmelidir	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam

Okul türü	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	39	12,7	59	19,2	148	48,1	32	10,4	30	9,7	308	100
Fen Lisesi	6	6,7	25	27,8	40	44,4	8	8,9	11	12,2	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	16	18,8	27	31,8	26	30,6	10	11,8	6	7,1	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	8	7	27	23,5	63	54,8	10	8,7	7	6,1	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	22	26,2	17	20,2	20	23,8	13	15,5	12	14,3	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	34	16,7	49	24,1	77	37,9	24	11,8	19	9,4	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	6	8,5	14	19,7	36	50,7	10	14,1	5	7	71	100

Okul türü değişkeni açısından Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşılık ile ilgili bilgilere yer verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 31,9, Fen Lisesi öğrencileri % 34,5, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 50,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 30,5, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 46,4, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 40,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 28,2'dir. Buna katılmayanların oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 20,1, Fen Lisesi öğrencileri % 21,1, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 18,9, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 14,8, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 29,8, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 21,2 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 21,1'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 48,1, Fen Lisesi öğrencileri % 44,4, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 30,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 54,8, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 23,8, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 37,6 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 50,7'dir. Buna göre Sosyal Bilimler Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durum değişkeni açısından Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşılık ile ilgili bilgilere yer verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 39, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 36,4 ve zayıf olarak tanımlayan öğrenciler % 34,4'tür. Bu ifadeye katılmayanların oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 30,5, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 19,8 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 24,1'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 30,5, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 43,8 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 41,4'dir. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan

öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; aile ekonomik durumunu orta ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,004<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 43,1'i ifadeye katılırken, % 23,7'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 34,8'i ifadeye katılırken, % 18,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 39,3'ü ifadeye katılırken, % 21,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,2'si ifadeye katılırken; % 50'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 33,1, dindar % 47, az dindar % 39,4 ve dindar değil % 21,9'dur. Buna göre babalarını dindar değil şeklinde tanımlayan öğrencilerin yarısı ifadeye katılmadığını belirtirken; dindar ve az dindar şeklinde tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir. Babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise; ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 44,6'sı ifadeye katılırken, % 22,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 23,9'u ifadeye katılırken, % 19,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 40'ı ifadeye katılırken, % 19,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 28'i ifadeye katılırken; % 44'ü ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 33,3, dindar % 46,8, az dindar % 43,8 ve dindar değil % 28'dir. Buna göre annelerini çok dindar şeklinde tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; annelerini dindar ve az dindar şeklinde tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir. Annelerini dindar değil şeklinde tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,004<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 38,9'u Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilik ile ilgili bilgilere yer verilmesi gerektiğini düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 32'de kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 18,3'te kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini

bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 19, hayır istemez diyen öğrencilerde % 52 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 26'tır. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 42,1, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 55,8'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen ve bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülürken; hayır istemez diyen öğrencilerin çoğunluğunun ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 61: “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi vardır” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi vardır	109	11,4	156	16,3	457	47,8	137	14,3	97	10,1	956	100

Öğrencilerin “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi vardır” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 61’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 27,7’si Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi olduğunu düşünürken; % 24,4’ü buna katılmamaktadır. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 47,8’dir. Buna göre öğrencilerin yarıya yakınının Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi olması konusunda kararsız kaldığı görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve seçmeli ders alma durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 22,7’si ve erkek öğrencilerin % 34,4’ü Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi olduğunu düşünürken; buna katılmayanların oranı; kız öğrencilerde % 23,4 ve erkek öğrencilerde % 25,8’dir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 31 ve erkek öğrencilerde % 39,7’dir. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kaldığı ve aynı zamanda kitaptaki bilgileri yeterli gördüğü tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

Tablo 62: “Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi vardır” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi vardır	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	26	8,4	51	16,6	156	50,6	50	16,2	25	8,1	308	100
Fen Lisesi	10	11,1	11	12,2	46	51,1	11	12,2	12	13,3	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	7	8,2	5	5,9	33	38,8	24	28,2	16	18,8	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	7	6,1	24	20,9	64	55,7	12	10,4	8	7	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	20	23,8	18	21,4	23	27,4	7	8,3	16	19	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	33	16,3	33	16,3	95	46,8	24	11,8	18	8,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	6	8,5	14	19,7	40	56,3	9	12,7	2	2,8	71	100

Okul türü değişkeni açısından Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi olduğunu düşünenlerin oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 25, Fen Lisesi öğrencileri % 23,3, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 14,1, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 27, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 45,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 32,6 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 28,2'dir. Buna katılmayanların oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 24,3, Fen Lisesi öğrencileri % 25,5, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 47, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 17,4, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 27,3, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 20,7 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 15,5'tir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 50,6, Fen Lisesi öğrencileri % 51,1, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 38,8, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 55,7, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 27,4, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 46,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 56,3'tür. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu ifadeye katılırken; Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin yarıya yakınının ifadeye katılmadığı görülmektedir. Okul türlerine göre ifadeye kararsız kalanlar ise; Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi'dir (p=,000<,05).

Aile ekonomik durum değişkeni açısından Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi olduğunu düşünenlerin oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 30,5, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 27,7 ve zayıf

olarak tanımlayan öğrenciler % 24,1'dir. Bu ifadeye katılmayanların oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 33,9, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 23,5 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 34,5'tir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 35,6, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 48,8 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 41,4'dir. Buna göre ailelerinin gelir durumunu orta olarak tanımlayan öğrencilerin yüksek ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,001<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 39,6'sı ifadeye katılırken, % 20,9'u ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 26,5'i ifadeye katılırken, % 22'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 21,3'ü ifadeye katılırken, % 32,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 31,3'ü ifadeye katılırken; % 50'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 39,6, dindar % 51,4, az dindar % 46,5 ve dindar değil % 18,8'dir. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kararsız kaldığını belirtirken; baba dindarlık durumunu dindar değil şeklinde tanımlayan öğrencilerin yarısının ifadeye katılmadığı görülmektedir. Bunun yanında baba dindarlık durumunu çok dindar olarak belirten öğrencilerin olumlu ve kararsız görüşlerinin oranının eşit olması dikkat çekicidir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 36'sı ifadeye katılırken, % 23'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 25,8'i ifadeye katılırken, % 23,5'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 19,1'i ifadeye katılırken, % 28,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 32'si ifadeye katılırken; % 48'i ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 41, dindar % 50,6, az dindar % 52,8 ve dindar değil % 20'dir. Buna göre anne dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin büyük çoğunluğu kararsız kaldığını belirtirken; anne dindarlık

durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin yarıya yakınının ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 29,2'si Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi olduğunu düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 40'a çıkmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 12,5'te kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 23,2, hayır istemez diyen öğrencilerde % 44 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 29,8'dir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 47,5, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 57,7'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını istemeyeceğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmadığını belirtirken; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini ve bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Seçmeli ders alma durumu değişkeni açısından seçmeli ders almış öğrencilerin % 28,9'u Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi olduğunu düşünürken; % 21,8'i buna katılmamakta, % 49,4'ü de bu konuda kararsız kaldığını belirtmektedir. Seçmeli ders almamış öğrencilerin ise; % 24,8'i kitapta yeterli bilgi olduğunu düşünürken; % 31,5'i buna katılmamakta, % 43,7'si ise bu konuda kararsız kaldığını belirtmektedir. Buna göre seçmeli ders almış öğrencilerin seçmeli ders almamış öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=011<,05$).

3.3.4. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarına Teolojik Açıdan Bakışı

Tablo 63: “Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi/ Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Analizi

	Kesinlikle Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%

İtikadi Mezhepler	76	7,9	110	11,5	381	39,9	180	18,8	209	21,9	956	100
Fıkhi Mezhepler	103	10,8	131	13,7	367	38,4	176	18,4	179	18,7	956	100

Öğrencilerin “Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 63’te görüldüğü gibi öğrencilerin % 19,4’ü mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin olduğuna inanırken; % 40,2’si ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 39,9’dur. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun “Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” ifadesine katılmadığını belirtirken; mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin bulunmadığına inanan ve kararsız öğrencilerin oranı da neredeyse aynıdır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, baba öğrenim durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 12,5’i ve erkek öğrencilerin % 28,8’i “Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 45,3 ve erkek öğrencilerde % 34,5’tir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 42,2 ve erkek öğrencilerde % 36,7’dir. Buna göre kız öğrencilerin yarıya yakını mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin olduğu düşüncesine katılmadığını belirtirken; erkek öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız olduğu görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 64: “Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	17	5,5	25	8,1	121	39,3	67	21,8	78	25,3	308	100

Fen Lisesi	4	4,4	8	8,9	39	43,3	19	21,1	20	22,2	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	4	4,7	6	7,1	26	30,6	19	22,4	30	35,3	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	9	7,8	9	7,8	50	43,5	23	20	24	20,9	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	17	20,2	18	21,4	30	35,7	6	7,1	13	15,5	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	20	9,9	36	17,7	81	39,9	35	17,2	31	15,3	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	5	7	8	11,3	34	47,9	11	15,5	13	18,3	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 13,6, Fen Lisesi öğrencileri % 13,3, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 11,8, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 15,6, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 41,6, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 27,6 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 18,3'ü "Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum" ifadesine katıldığını belirtirken; ifadeye katılmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 47,1, Fen Lisesi öğrencileri % 43,3, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 57,7, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 40,9, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 22,6, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 32,5 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 33,8'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 39,3, Fen Lisesi öğrencileri % 43,3, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 30,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 43,5, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 35,7, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 39,9 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 47,9'dur. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu mutlak anlamda tek bir doğru mezhep olduğunu düşünürken; Anadolu Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu ifadeye katılmamaktadır. Sağlık Meslek Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun ise; bu konuda oldukça kararsız kaldığı görülmektedir. Ayrıca Fen Lisesi öğrencilerinin ifadeye olumsuz yanıtları ve kararsız kaldıkları yanıtların oranı aynıdır ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,8'i, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 18,8'i ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 20,6'sı ifadeye katılmaktadır. Mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin olduğuna katılmayanların oranı ise; yüksek % 39, orta % 40,5 ve düşük % 48,2'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 32,2, orta % 40,7 ve düşük % 31'dir. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ve ekonomik durumunu düşük olarak tanımlayan öğrencilerin

nerede yarı ifadeye katılmadığını belirtirken; ekonomik durumunu orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kararsız kaldığını ifade etmiştir ($p=,014<,05$).

Baba öğrenim durumu değişkeni açısından tek bir doğru İtikadi mezhebin olduğunu düşünen öğrencilerin oranı şöyledir: babası ilkokula gitmemiş öğrenciler % 37,5, baba öğrenim durumu ilkokul olan öğrenciler % 21,2, baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrenciler % 27,5, baba öğrenim durumu lise olan öğrenciler % 15,4, baba öğrenim durumu üniversite olan öğrenciler % 15 ve baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrenciler ise % 15,8 oranında ifadeye katılmaktadır. İfadeye katılmayanların oranı ise; babası ilkokula gitmemiş öğrencilerin % 12,5'i, baba öğrenim durumu ilkokul olan öğrencilerin % 35,5'i, baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrencilerin % 37,5'i, baba öğrenim durumu lise olan öğrencilerin % 41,1'i, baba öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerin % 48,1'i ve baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerin % 55,3'üdür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerde % 50, baba öğrenim durumu ilkokul olan öğrencilerde % 43,3, baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrencilerin % 35'i, baba öğrenim durumu lise olan öğrencilerin % 43,5'i, baba öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerin % 36,9'u ve baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerin % 28,9'udur. Buna göre baba öğrenim durumu yükseldikçe öğrencilerin ifadeye katılmama oranının da yükseldiği görülmektedir. Bunun yanında baba öğrenim durumu ilkokul ve lise olan öğrencilerin çoğunluğu ve ilkokula gitmemiş olan öğrencilerin yarısının kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,014<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,8'i ifadeye katılırken, % 38,9'u ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 17,1'i ifadeye katılırken, % 39,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 21,3'ü ifadeye katılırken, % 44,5'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 15,6'sı ifadeye katılırken; % 56,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 32,4, dindar % 43,5, az dindar % 34,2 ve dindar değil % 28,1'dir. Buna göre baba dindarlık durumunu dindar olarak tanımlayan öğrencilerin yarıya yakını kararsız kaldığını belirtirken; baba dindarlık durumunu çok dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ile dindar değil olarak tanımlayan

öğrencilerin yarısından fazlası mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi mezhebin olduğu fikrine katılmadığını belirttiği görülmektedir. Bunun yanında baba dindarlık durumunu dindar olarak tanımlayan öğrencilerin de yüksek oranda katılmıyorum seçeneğini tercih ettikleri görülmektedir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,9'u ifadeye katılırken, % 39,2'si ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 16,6'sı ifadeye katılırken, % 40,8'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 14,6'sı ifadeye katılırken, % 42,7'si ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 24'ü ifadeye katılırken; % 44'ü ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 32, dindar % 42,6, az dindar % 42,7 ve dindar değil % 32'dir. Buna göre anne dindarlık durumunu dindarolarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu bu konuda kararsız kaldığını belirtirken; anne dindarlık durumunu çok dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi mezhebin olduğu konusuna katılmadığını belirttiği görülmektedir. Anne dindarlık durumunu az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin ise; kararsızlık ve ifadeye katılmama durumlarının eşit oranda tercih etmesi dikkat çekicidir ($p=,002<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 20,8'i ifadeye katılırken, % 44,5'i katılmamaktadır. Başarı durumunu iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 17,9'u ifadeye katılırken, % 37,6'sı katılmamaktadır. Başarı durumunu orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 20,8'i ifadeye katılırken, % 32,7'si katılmamaktadır. Başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin ise; % 13,3'ü ifadeye katılırken, % 60'ı katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok iyi % 34,6, iyi % 44,5, orta % 46,5 ve zayıf % 26,7 oranındadır. Buna göre başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin neredeyse üçte ikisi başarı durumunu çok iyi, iyi ve orta olarak tanımlayan öğrencilere göre yüksek oranda ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,024<,05$).

Öğrencilerin “Mutlak anlamda tek bir doğru Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 63'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 24,5'i mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin olduğuna inanırken; % 37,1'i ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda

kararsız olanların oranı ise % 38,4'tür. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun “Mutlak anlamda tek bir doğru Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” ifadesine kararsız kaldıkları görülmektedir. Bunun yanında mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin bulunmadığına inanan öğrencilerin oranı da oldukça yüksektir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 18,6'sı ve erkek öğrencilerin % 32,5'i “Mutlak anlamda tek bir doğru Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 40,8 ve erkek öğrencilerde % 32,3'tür. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 40,7 ve erkek öğrencilerde % 35,2'dir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin olduğu konusuna daha yüksek oranda katılmaktadır. Kız öğrencilerin ise; büyük çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldıkları anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$).

Tablo 65: “Mutlak anlamda tek bir doğru Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Mutlak anlamda tek bir doğru Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	21	6,8	29	9,4	127	41,2	64	20,8	67	21,8	308	100
Fen Lisesi	12	13,3	9	10	34	37,8	18	20	17	18,9	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	9	10,6	8	9,4	26	30,6	17	20	25	29,4	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	11	9,6	15	13	45	39,1	24	20,9	20	17,4	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	22	26,2	16	19	28	33,3	7	8,3	11	13,1	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	22	10,8	47	23,2	74	36,5	32	15,8	28	13,8	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	6	8,5	7	9,9	33	46,5	14	19,7	11	15,5	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 16,2, Fen Lisesi öğrencileri % 23,3, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 20, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 22,6, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 45,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 34 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 18,4'ü “Mutlak anlamda tek bir doğru Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” ifadesine katıldığını belirtirken; ifadeye katılmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 42,6, Fen Lisesi öğrencileri % 38,9, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 49,4, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 38,3, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 21,4, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 29,6 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 35,2'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 41,2, Fen Lisesi öğrencileri % 37,8, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 30,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 39,1, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 33,3, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 36,5 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 46,5'tir. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin yarıya yakını mutlak anlamda tek bir doğru mezhep olduğunu düşünürken; Ticaret Meslek Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu ise; bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir. İfadeye katılmayan okul türleri ise; Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin çoğunluğudur ($p=,000<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,8'i, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 23,8'i ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 34,5'i ifadeye katılmaktadır. Mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin olduğuna katılmayanların oranı ise; yüksek % 33,9, orta % 37,2 ve düşük % 41,3'tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 37,3, orta % 38,9 ve düşük % 24,1'dir. Buna göre gelir durumunu düşük olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin olduğu ifadesine katılmadığını belirtirken; gelir durumunu yüksek ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız olduğu görülmektedir ($p=,046<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 70,5'i ifadeye katılırken, % 11,5'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 64'ü ifadeye katılırken, % 10,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 67,1'i ifadeye

katılırken, % 10,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 56,2'si ifadeye katılırken; % 21,9'u ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 18, dindar % 25,7, az dindar % 22,6 ve dindar değil % 21,9'dur. Buna göre baba dindarlık seviyesi arttıkça öğrencilerin mutlak anlamda tek bir doğru mezhep olduğunu düşündüğü görülmektedir ($p=,030<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 69,8'i ifadeye katılırken, % 14,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 64,4'ü ifadeye katılırken, % 9,9'u ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 64'ü ifadeye katılırken, % 7,8'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 48'i ifadeye katılırken; % 16'sı ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 15,8, dindar % 25,8, az dindar % 28,1 ve dindar değil % 36'dır. Buna göre anne dindarlık seviyesi arttıkça öğrencilerin mutlak anlamda tek bir doğru mezhep olduğunu düşündüğü görülmektedir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 25,4'ü mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin bulunduğunu düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 32'ye yükselmektedir. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 15,4'te kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 36,9, hayır istemez diyen öğrencilerde % 40 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 38,4'tür. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 37,7, hayır istemez diyen öğrencilerde % 28 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 46,2'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını istemeyeceğini düşünen öğrencilerin çoğunluğu mutlak anlamda tek bir doğru mezhebin olduğuna katılmadığını belirtirken; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen ve bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,046<,05$).

Tablo 66: “Her Müslümanın bir İtikadi/Fıkhi Mezhebe veya Tasavvufi Yoruma mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
--	------------------------	-------------	------------	--------------	-------------------------	--------

	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
İtikadi Mezhepler	129	13,5	165	17,3	370	38,7	163	17,1	129	13,5	956	100
Fıkhi Mezhepler	130	13,6	284	29,7	347	36,3	113	11,8	82	8,6	956	100
Tasavvufi Yorumlar	91	9,5	167	17,5	432	45,2	156	16,3	110	11,5	956	100

Öğrencilerin “Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 66’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 30,8’i her Müslümanın bir mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; % 30,6’sı ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 38,7’dir. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun “Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” ifadesine kararsız kaldıkları görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, sınıf, aile ekonomik durumu, baba öğrenim durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, anne meslek durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 24,4’ü ve erkek öğrencilerin % 39,4’ü “Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 32,9 ve erkek öğrencilerde % 27,3’tür. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 42,7 ve erkek öğrencilerde % 33,3’tür. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre her Müslümanın bir İtikadi mezhebe mensup olması gerektiğine daha yüksek oranda katılmaktadır. Kız öğrencilerin ise; bu konuda yüksek oranda kararsız kaldıkları anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$).

Tablo 67: “Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	31	10,1	45	14,6	130	42,2	62	20,1	40	13	308	100
Fen Lisesi	13	14,4	14	15,6	37	41,1	11	12,2	15	16,7	90	100

Sosyal Bilimler Lisesi	9	10,6	6	7,1	32	37,6	17	20	21	24,7	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	3	2,6	28	24,3	45	39,1	23	20	16	13,9	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	29	34,5	14	16,7	22	26,2	9	10,7	10	11,9	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	37	18,2	50	24,6	67	33	27	13,3	22	10,8	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	7	9,9	8	11,3	37	52,1	14	19,7	5	7	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 24,7, Fen Lisesi öğrencileri % 30, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 17,7, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 26,9, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 51,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 42,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 21,2 oranında “Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” ifadesine katıldığını belirtirken; ifadeye katılmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 33,1, Fen Lisesi öğrencileri % 28,9, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 44,7, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 33,9, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 22,6, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 24,1 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 26,7’dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 42,2, Fen Lisesi öğrencileri % 41,1, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 37,6, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 39,1, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 26,2, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 33 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 52,1’dir. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri her Müslümanın bir mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin neredeyse yarısı ifadeye katılmamaktadır. Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun ise kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Tablo 68: “Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	42	15,2	44	15,9	123	44,6	44	15,9	23	8,3	276	100
10. sınıf	38	16,2	35	15	92	39,3	32	13,7	37	15,8	234	100
11. sınıf	23	9,3	41	16,7	89	36,2	53	21,5	40	16,3	246	100
12. sınıf	26	13	45	22,5	66	33	34	17	29	14,5	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9. sınıflar % 31,1, 10. sınıflar % 31,2, 11. sınıflar % 26 ve 12. sınıflar % 35,5 oranında ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı 9. sınıflarda % 24,2, 10. sınıflarda % 29,5, 11. sınıflarda % 37,8 ve 12. sınıflarda % 31,5 oranındadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9. sınıflarda % 44,6, 10. sınıflarda % 39,3, 11. sınıflarda % 36,2 ve 12. sınıflarda % 33'tür. Buna göre 12. sınıf öğrencilerinin çoğunluğu her Müslümanın bir mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; 11. sınıf öğrencilerinin çoğunluğu bu ifadeye katılmamakta, 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin çoğunluğu ise bu konuda kararsız kaldığını belirtmektedir ($p=,009<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 42,4'ü, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 29,9'u ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 31'i ifadeye katılmaktadır. Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğine katılmayanların oranı ise; yüksek % 35,6, orta % 30 ve düşük % 37,9'dur. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 22, orta % 40,1 ve düşük % 31'dir. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu her Müslümanın bir mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; gelir durumunu düşük olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmamakta, orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmektedir ($p=,010<,05$).

Baba öğrenim durumu değişkeni açısından her Müslümanın bir İtikadi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünen öğrencilerin oranı şöyledir: babası ilkokula gitmemiş öğrenciler % 62,5, baba öğrenim durumu ilkokul olan öğrenciler % 30,3, baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrenciler % 36,5, baba öğrenim durumu lise olan öğrenciler % 28,1, baba öğrenim durumu üniversite olan öğrenciler % 26,7 ve baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrenciler ise % 36,9 oranında ifadeye katılmaktadır. İfadeye katılmayanların oranı ise; babası ilkokula gitmemiş öğrencilerin % 0, baba öğrenim durumu ilkokul olan öğrencilerin % 26'sı, baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrencilerin % 27'si, baba öğrenim durumu lise olan öğrencilerin % 30,8'i, baba öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerin % 40,6'sı ve baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerin % 31,6'dır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerde % 37,5, baba öğrenim durumu ilkokul olan öğrencilerde % 43,7, baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrencilerin %

36,5, baba öğrenim durumu lise olan öğrencilerin % 41,1, baba öğrenim durumu üniversite olan öğrencilerin % 32,6 ve baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerin % 31,6'dır. Buna göre baba öğrenim durumu ilkokula gitmemiş olan öğrencilerin üçte ikisi ifadeye katılırken; baba öğrenim durumu ilkokul ve üniversite olan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmamaktadır. Baba öğrenim durumu lise olan öğrencilerin çoğunluğu ise kararsız kaldığını belirtmiştir. Bunun yanında baba öğrenim durumu ortaokul olan öğrencilerin ifadeye katılma ve kararsız seçeneğini; baba öğrenim durumu lisansüstü olan öğrencilerin ise ifadeye katılmama ve kararsız kalma seçeneğini eşit oranda tercih etmiş olmaları dikkat çekicidir ($p=,019<,05$).

Anne meslek durumu değişkeni açısından her Müslümanın bir İtikadi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünenlerin oranı; annesi memur olan öğrencilerde % 35,1, işçi olan öğrencilerde % 27,1, çiftçi olan öğrencilerde % 0, öğretmen olan öğrencilerde % 41,1, serbest meslek olan öğrencilerde % 12,1, annesi ev kadını olan öğrencilerde % 30,8 ve annesi diğer meslek gurubundaki öğrencilerde % 36,5'tir. İfadeye katılmayanların oranı ise; annesi memur olan öğrencilerde % 24,3, işçi olan öğrencilerde % 27,1, çiftçi olan öğrencilerde % 25, öğretmen olan öğrencilerde % 35,3, serbest meslek olan öğrencilerde % 60,7, annesi ev kadını olan öğrencilerde % 29,4 ve annesi diğer meslek gurubundaki öğrencilerde % 32,5'tir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; annesi memur olan öğrencilerde % 40,5, işçi olan öğrencilerde % 45,8, çiftçi olan öğrencilerde % 75, öğretmen olan öğrencilerde % 23,5, serbest meslek olan öğrencilerde % 27,3, annesi ev kadını olan öğrencilerde % 29,4 ve annesi diğer meslek gurubundaki öğrencilerde % 32,5'tir. Buna göre annesinin mesleği çiftçi olan öğrencilerin hiç birinin ifadeye katılmadığı, dörtte üçünün ise kararsız kaldığı görülmüştür ($p=009<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 42,4'ü ifadeye katılırken, % 27,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 29,3'ü ifadeye katılırken, % 30'u ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 27,7'si ifadeye katılırken, % 30,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 21,8'i ifadeye katılırken; % 56,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 30,2, dindar % 40,6, az dindar % 41,9 ve dindar değil % 21,9'dur. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan

öğrencilerin çoğunluğu her Müslümanın bir mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; baba dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin yarısından fazlası ifadeye katılmamaktadır. Baba dindarlık durumunu dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 45'i ifadeye katılırken, % 28,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 27,2'si ifadeye katılırken, % 29,2'si ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 22,5'i ifadeye katılırken, % 39,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 20'si ifadeye katılırken; % 52'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 26,6, dindar % 43,5, az dindar % 38,2 ve dindar değil % 28'dir. Buna göre anne dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu her Müslümanın bir mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; anne dindarlık durumunu az dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu buna katılmamakta ve anne dindarlık durumunu dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise bu konuda kararsız kaldığını belirtmiştir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 32,1'i her Müslümanın bir İtikadi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 28,9'da kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 17,4'te kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 28,9, hayır istemez diyen öğrencilerde % 52 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 38,5'tir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 38,9, hayır istemez diyen öğrencilerde % 8 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 44,2'dir. Buna göre ailesinin dini bilgi almasını istemeyeceğini düşünen öğrencilerin çoğunluğu her Müslümanın bir İtikadi mezhebe mensup olması gerektiğine katılmadığını belirtirken; ailesinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrenciler ve bilmiyorum yanıtını

veren öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından her Müslümanın bir İtikadi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünen öğrencilerin oranı başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 33,3, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 29,7, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 24,8 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 26,7'dir. İfadeye katılmayanların oranı; başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 32,2, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 27,6, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 32,7 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 46,6'dır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 34,6, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 42,7, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 42,6 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 26,7'dir. Buna göre başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin yarıya yakını her Müslümanın bir İtikadi mezhebe mensup olması gerektiğine katılmadığını belirtirken; başarı durumunu çok iyi, iyi ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin bu konuda kararsız olduğu görülmektedir ($p=,038<,05$).

Öğrencilerin “Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum”ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 66'da görüldüğü gibi öğrencilerin % 43,3'ü her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; % 20,4'ü ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 36,3'tür. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun “Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” ifadesine katıldığı görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, sınıf, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 39,6'sı ve erkek öğrencilerin % 48,3'ü “Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum”ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 22,6 ve erkek öğrencilerde % 17,5'tir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 37,8 ve erkek öğrencilerde % 34,2'dir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre her

Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiğine daha yüksek oranda katılmaktadır ($p=,001<,05$).

Tablo 69: “Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	47	15,3	100	32,5	92	29,9	43	14	26	8,4	308	100
Fen Lisesi	12	13,3	25	27,8	35	38,9	6	6,7	12	13,3	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	14	16,5	16	18,8	31	36,5	9	10,6	15	17,6	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	6	5,2	37	32,2	47	40,9	19	16,5	6	5,2	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	19	22,6	25	29,8	30	35,7	4	4,8	6	7,1	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	25	12,3	65	32	77	37,9	23	11,3	13	6,4	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	7	9,9	16	22,5	35	49,3	9	12,7	4	5,6	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 47,8, Fen Lisesi öğrencileri % 41,1, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 35,3, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 37,4, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 52,4, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 54,3 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 32,4 oranında “Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” ifadesine katıldığını belirtirken; ifadeye katılmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 22,4, Fen Lisesi öğrencileri % 20, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 28,2, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 21,7, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 11,9, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 17,7 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 18,3’tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 29,9, Fen Lisesi öğrencileri % 38,9, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 36,5, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 40,9, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 35,7, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 37,9 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 49,3’tür. Buna göre Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu her Müslümanın bir mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; Sosyal Bilimler Lisesi ve Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,001<,05$).

Tablo 70: “Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum	Kesinlikle Katlıyorum		Katlıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
9. sınıf	40	14,5	82	29,7	118	42,8	25	9,1	11	4	276	100
10. sınıf	39	16,7	65	27,8	80	34,2	23	9,8	27	11,5	234	100
11. sınıf	32	13	71	28,9	85	34,6	36	14,6	22	8,9	246	100
12. sınıf	19	9,5	66	33	64	32	29	14,5	22	11	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9. sınıflar % 44,2, 10. sınıflar % 44,5, 11. sınıflar % 41,9 ve 12. sınıflar % 42,5 oranında ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı 9. sınıflarda % 13,1, 10. sınıflarda % 21,3, 11. sınıflarda % 23,5 ve 12. sınıflarda % 25,5 oranındadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9. sınıflarda % 42,8, 10. sınıflarda % 34,2, 11. sınıflarda % 34,6 ve 12. sınıflarda % 32'dir. Buna göre 9. ve 10. sınıf öğrencileri 11 ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek oranda ifadeye katılmaktadır ($p=,010<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 50,8'i, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 43'ü ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 37,9'u ifadeye katılmaktadır. Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğine katılmayanların oranı ise; yüksek % 28,8, orta % 19,8 ve düşük % 20,7'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 20,3, orta % 37,2 ve düşük % 41,4'tür. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; aile ekonomik durumunu düşük olarak tanımlayan öğrenciler her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiği konusunda kararsız kalmıştır ($p=,018<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 57,6'sı ifadeye katılırken, % 15,8'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 45'i ifadeye katılırken, % 18,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 38'i ifadeye katılırken, % 25,1'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan

öğrencilerin % 31,3'ü ifadeye katılırken; % 53,1'i ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 26,6, dindar % 39,4, az dindar % 36,8 ve dindar değil % 15,6'dır. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; baba dindarlık durumunu dindar değil şeklinde tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiği düşüncesine katılmadığını belirtmiştir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 57,2'si ifadeye katılırken, % 18,5'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 41,3'ü ifadeye katılırken, % 17,5'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 28,1'i ifadeye katılırken, % 37,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 24'ü ifadeye katılırken; % 48'i ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 24,3, dindar % 41,1, az dindar % 34,8 ve dindar değil % 28'dir. Buna göre anne dindarlık durumunu çok dindar ve dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; anne dindarlık durumunu dindar değil ve az dindar şeklinde tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun buna katılmadığı görülmektedir. Ayrıca anne dindarlık durumunu dindar olarak tanımlayan öğrencilerin kararsız olma oranının yüksek olması da dikkat çekicidir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 46,1'i her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 44'de kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 21,1'de kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 17,9, hayır istemez diyen öğrencilerde % 48 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 33,7'dir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 36, hayır istemez diyen öğrencilerde % 8 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 45,2'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini düşünen öğrencilerin yarıya yakını her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; hayır istemez

diyen öğrencilerin yarıya yakını buna katılmamakta ve bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğu ise bu konuda kararsız kaldığını belirtmektedir ($p=,000<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından daha önce dini bilgi almış olan öğrencilerin % 45,2'si her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; % 18,2'si bu ifadeye katılmamaktadır. Daha önce dini bilgi almamış olan öğrencilerin de % 25,3'ü her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; % 47'si bu ifadeye katılmamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; daha önce dini bilgi alanlarda % 36,5, daha önce dini bilgi almayanlarda ise % 34,1'dir. Buna göre daha önce dini bilgi almış öğrencilerin çoğunluğu her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünürken; daha önce dini bilgi almamış olan öğrencilerin neredeyse yarısı bu konuya katılmadığını belirtmiştir ($p=,000<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından her Müslümanın bir Fıkhi mezhebe mensup olması gerektiğini düşünen öğrencilerin oranı başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 49,5, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 40,2, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 30,7 ve zayıfolarak tanımlayan öğrencilerde % 26,7'dir. İfadeye katılmayanların oranı; başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 18,1, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 20,3, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 27,7 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 40'tır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 32,4, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 39,4, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 41,6 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 33,3'tür. Buna göre başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin neredeyse yarısı, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin ise çoğunluğu ifadeye katılırken; başarı durumunu orta olarak tanımlayan öğrencilerin kararsız kaldığı görülmektedir. Başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ise ifadeye katılmamaktadır ($p=,001<,05$).

Öğrencilerin “Her Müslümanın bir Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğini düşünüyorum”ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 66'da görüldüğü gibi öğrencilerin % 27'si her Müslümanın bir Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğini düşünürken; % 27,8'i ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 45,2'dir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun “Her Müslümanın bir

Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğini düşünüyorum” ifadesine kararsız kaldıkları görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, sınıf, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 21,8’i ve erkek öğrencilerin % 34’ü “Her Müslümanın bir Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğini düşünüyorum”ifadesine katıldığını belirtmiştir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 29,1’i ve erkek öğrencilerde % 26,1’dir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 49,1 ve erkek öğrencilerde % 39,9’dur. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre her Müslümanın bir Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğine daha yüksek oranda katılırken; kız öğrencilerin yarıya yakını erkek öğrencilere göre kararsız kaldığını ifade etmiştir ($p=,000<,05$).

Tablo 71: “Her Müslümanın bir Tasavvufi Yorumu mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Her Müslümanın bir Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğini düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	33	12	50	18,1	139	50,4	36	13	18	6,5	276	100
10. sınıf	22	9,4	37	15,8	107	45,7	36	15,4	32	13,7	234	100
11. sınıf	17	6,9	38	15,4	103	41,9	54	22	34	13,8	246	100
12. sınıf	19	9,5	42	21	83	41,5	30	15	26	13	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9. sınıflar % 30,1, 10. sınıflar % 25,2, 11. sınıflar % 22,3 ve 12. sınıflar % 30,5 oranında ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı 9. sınıflarda % 19,5, 10. sınıflarda % 29,1, 11. sınıflarda % 35,8 ve 12. sınıflarda % 28 oranındadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9. sınıflarda % 50,4, 10. sınıflarda % 29,1, 11. sınıflarda % 35,8 ve 12. sınıflarda % 28’dir. Buna göre 9. sınıf öğrencilerinin yarıdan fazlası her Müslümanın bir tasavvufi yorumu benimsemesi konusunda yüksek oranda kararsız kaldığını belirtirken; 10. 11. Ve 12. Sınıf öğrencilerinin ifadeye katılmama oranları ve kararsız kaldıkları oranların birbirine eşit olduğu saptanmıştır ($p=,019<,05$).

Tablo 72: “Her Müslümanın bir Tasavvufi Yoruma mensup olması gerektiğini düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Her Müslümanın bir Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğini düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	23	7,5	40	13	152	49,4	63	20,5	30	9,7	308	100
Fen Lisesi	5	5,6	19	21,1	39	43,3	11	12,2	16	17,8	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	6	7,1	7	8,2	37	43,5	17	20	18	21,2	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	5	4,3	27	23,5	54	47	16	13,9	13	11,3	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	18	21,4	18	21,4	27	32,1	11	13,1	10	11,9	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	30	14,8	41	20,2	88	43,3	27	13,3	17	8,4	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	4	5,6	15	21,1	35	49,3	11	15,5	6	8,5	71	100

Okul türü değişkeni açısından Anadolu Lisesi öğrencileri % 20,5, Fen Lisesi öğrencileri % 26,7, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 15,3, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 27,8, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 42,8, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 35 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 26,7 oranında “Her Müslümanın bir Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğini düşünüyorum” ifadesine katıldığını belirtirken; ifadeye katılmayanların oranı Anadolu Lisesi öğrencileri % 30,2, Fen Lisesi öğrencileri % 30, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 41,2, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 25,2, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 25, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 21,7 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 24’tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 49,4, Fen Lisesi öğrencileri % 43,3, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 43,5, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 47, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 32,1, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 43,3 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 49,3’tür. Buna göre Anadolu Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin yarıya yakını, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin ise çoğunluğu kararsız kalırken; Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun ifadeye katıldığı saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 40,3’ü ifadeye katılırken, % 27,4’ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını

dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 24,9'u ifadeye katılırken, % 25,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 25,2'si ifadeye katılırken, % 31,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 18,7'si ifadeye katılırken; % 56,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 32,4, dindar % 49,5, az dindar % 43,2 ve dindar değil % 25'tir. Buna göre babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin yarıya yakını ve babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kararsız kaldığını belirtmiştir. Baba dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin yarısından fazlasının ise, ifadeye katılmadığı saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 39,2'si ifadeye katılırken, % 27,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 24,2'si ifadeye katılırken, % 26,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 19,1'i ifadeye katılırken, % 34,8'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 16'sı ifadeye katılırken; % 52'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 33,8, dindar % 49,7, az dindar % 46,1 ve dindar değil % 32'dir. Buna göre annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; annelerini dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 29,9'u her Müslümanın bir Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğini düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 20'de kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 5,8'de kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 25,4, hayır istemez diyen öğrencilerde % 48 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 42,3'tür. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 44,7, hayır istemez diyen öğrencilerde % 32 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 51,9'dur. Buna göre

ailelerinin dini bilgi almasını istemeyeceğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmadığını belirtirken; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini ve bilmediğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından her Müslümanın bir Tasavvufi yorumu benimsemesi gerektiğini düşünen öğrencilerin oranı başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 29,9, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 26,9, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 15,9 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 20'dir. İfadeye katılmayanların oranı; başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 30, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 23,6, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 31,7 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 46,6'dır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 40, iyi olarak tanımlayan öğrencilerde % 49,5, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 52,5 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 33,3'tür. Buna göre başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin yarıya yakını ifadeye katılmadığını belirtirken; başarı durumunu çok iyi, iyi ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız olduğu görülmektedir ($p=,004<,05$).

Tablo 73: “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi Mezhebi/Fıkhi Mezhebi/Tasavvufi Yorumu değiştirebileceğini düşünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İtikadi Mezhepler	105	11	179	18,7	410	42,9	154	16,1	108	11,3	956	100
Fıkhi Mezhepler	110	11,5	191	20	385	40,3	142	14,9	128	13,4	956	100
Tasavvufi Yorumlar	103	10,8	185	19,4	422	44,1	135	14,1	111	11,6	956	100

Öğrencilerin “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 73'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 29,7'si bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi mezhebi değiştirebileceğini düşünürken; % 27,4'ü ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 42,9'dur. Buna göre öğrencilerin

büyük çoğunluğunun “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum” ifadesinde kararsız kaldığı anlaşılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 27,2’si ve erkek öğrencilerin % 33’ü bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi mezhebi değiştirebileceğini düşünmektedir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 37,5 ve erkek öğrencilerde % 27,4’tür. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 45,3 ve erkek öğrencilerde % 39,7’dir. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,004<,05$).

Tablo 74: “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	33	12	42	15,2	139	50,4	36	13	26	9,4	276	100
10. sınıf	30	12,8	36	15,4	114	48,7	33	14,1	21	9	234	100
11. sınıf	21	8,5	52	21,1	87	35,4	48	19,5	38	15,4	246	100
12. sınıf	21	10,5	49	24,5	70	35	37	18,5	23	11,5	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9. sınıflar % 27,2, 10. sınıflar % 28,2, 11. sınıflar % 29,6 ve 12. sınıflar % 35 oranında ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı 9. sınıflarda % 22,4, 10. sınıflarda % 23,1, 11. sınıflarda % 34,9 ve 12. sınıflarda % 30 oranındadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9. sınıflarda % 50,4, 10. sınıflarda % 48,7, 11. sınıflarda % 35,4 ve 12. sınıflarda % 35’tir. Buna göre 9. Sınıf öğrencilerinin yarıdan fazlası ile 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin çoğunluğu kararsız kaldığını belirtirken; 12. sınıf öğrencilerinin ise olumlu ve kararsız kaldıkları oranın eşit olduğu görülmektedir ($p=,001<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 37,3', orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 29,8'i ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 13,8'i ifadeye katılmaktadır. Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi mezhebi değiştirmeyeceğini düşünenlerin oranı ise; yüksek % 30,5, orta % 27,2 ve düşük % 27,6'dır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 32,2, orta % 43,1 ve düşük % 58,6'dır. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; aile ekonomik durumunu orta ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız olduğu görülmektedir ($p=,025<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 36,6'sı ifadeye katılırken, % 27,3' ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 27'si ifadeye katılırken, % 26,2'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 32,9'u ifadeye katılırken, % 29,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 37,5'i ifadeye katılırken; % 40,7'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 36, dindar % 46,8, az dindar % 37,4 ve dindar değil % 21,9'dur. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; baba dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmamaktadır. Baba dindarlık durumunu dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 36,5'i ifadeye katılırken, % 27,5'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 26,8'i ifadeye katılırken, % 27,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 31,5'i ifadeye katılırken, % 23,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 36'sı ifadeye katılırken; % 36'sı ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 36, dindar % 45,6, az dindar % 44,9 ve dindar değil % 28'dir. Buna göre anne dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; anne dindarlık durumunu dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu kararsız kalmıştır. Anne dindarlık durumunu dindar

değil olarak tanımlayan öğrencilerin ise olumlu ve olumsuz yanıtları eşit orandadır ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 31,1'i bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi mezhebi değiştirebileceğini düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 28'de kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 19,2'de kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 26,5, hayır istemez diyen öğrencilerde % 56 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 27,9'dur. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 42,4, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 52,9'dur. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini ve bilmediğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğu ifadeye kararsız kaldığını belirtirken; ailelerinin dini bilgi almasını istemeyeceğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğunun ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,001<,05$).

Öğrencilerin “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Fıkhi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 32'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 31,5'i bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Fıkhi mezhebi değiştirebileceğini düşünürken; % 28,3'ü ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 40,3'tür. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Fıkhi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum” ifadesinde kararsız kaldığı anlaşılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, aile ekonomik durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 27,7'si ve erkek öğrencilerin % 36,7'si bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Fıkhi mezhebi değiştirebileceğini düşünmektedir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 28,7 ve erkek öğrencilerde % 27,5'tir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 43,6 ve erkek öğrencilerde % 35,7'dir. Buna göre erkek öğrencilerin çoğunluğu bir kişinin istediği

zaman mensubu olduğu Fıkhi mezhebi değiştirebileceğini düşünürken; kız öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,002<,05$).

Tablo 75: “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Fıkhi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Fıkhi Mezhebi değiştirebileceğini düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	26	9,4	43	15,6	132	47,8	36	13	39	14,1	276	100
10. sınıf	37	15,8	40	17,1	103	44	34	14,5	20	8,5	234	100
11. sınıf	24	9,8	55	22,4	85	34,6	43	17,5	39	15,9	246	100
12. sınıf	23	11,5	53	26,5	65	32,5	29	14,5	30	15	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9. sınıflar % 25, 10. sınıflar % 32,9, 11. sınıflar % 32,2 ve 12. sınıflar % 38 oranında ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı 9. sınıflarda % 27,1, 10. sınıflarda % 23, 11. sınıflarda % 33,4 ve 12. sınıflarda % 29,5 oranındadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9. sınıflarda % 47,8, 10. sınıflarda % 44, 11. sınıflarda % 34,6 ve 12. sınıflarda % 32,5'tir. Buna göre 12. sınıf öğrencileri bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensup olduğu Fıkhi mezhebi değiştirebileceğini düşünürken; 9. 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre 12. Sınıf öğrencilerinin diğer öğrencilere göre mezhep değiştirme konusuna daha olumlu baktığı görülmektedir. 9. ve 10. sınıflarda ise kararsızlık oranlarının yüksek olma sebebini mezhepler konusunun işlendiği sınıf düzeyinin etkisine bağlanabilir ($p=,002<,05$).

Aile ekonomik durumu değişkeni açısından ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin % 32,2'i, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 31,6'sı ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin % 24,1'i ifadeye katılmaktadır. Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Fıkhi mezhebi değiştiremeyeceğini düşünenlerin oranı ise; yüksek % 37,3, orta % 27,6 ve düşük % 27,5'tir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; yüksek % 30,5, orta % 40,7 ve düşük % 48,3'tür. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmadığını belirtirken; ekonomik durumunu orta ve düşük olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,012<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 36,8'i ifadeye katılırken, % 26,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 29,2'si ifadeye katılırken, % 27,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 34,8'i ifadeye katılırken, % 31'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 37,5'i ifadeye katılırken; % 40,7'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 36,7, dindar % 43,5, az dindar % 34,2 ve dindar değil % 21,9'dur. Buna göre baba dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmadığını belirtirken; baba dindarlık durumunu dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görölmektedir. Baba dindarlık durumunu çok dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise; bu ifadeye katıldığı görölmektedir ($p=,003<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 35,6'sı ifadeye katılırken, % 31,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 30'u ifadeye katılırken, % 26,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 30,3'ü ifadeye katılırken, % 32,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 36'sı ifadeye katılırken; % 28'i ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 33,3, dindar % 43,4, az dindar % 37,1 ve dindar değil % 36'dır. Buna göre anne dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; annelerini dindar, az dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görölmektedir ($p=,001<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 33'ü bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Fıkhi mezhebi değiştirebileceğini düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 16'da kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 23'te kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 27,8, hayır istemez diyen öğrencilerde % 60 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 24'tür. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 39,2, hayır istemez

diyen öğrencilerde % 24 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 52,9'dur. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen ve bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğu kararsız kalırken; hayır istemez diyen öğrencilerin çoğunluğunun ifadeye katılmadığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Öğrencilerin “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Tasavvufi Yorumu değiştirebileceğini düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 32’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 30,2’si bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Tasavvufi yorumu değiştirebileceğini düşünürken; % 25,7’si ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 44,1’dir. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Tasavvufi yorumu değiştirebileceğini düşünüyorum” ifadesinde kararsız kaldığı anlaşılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 27,8’i ve erkek öğrencilerin % 33,2’si bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Tasavvufi yorumu değiştirebileceğini düşünmektedir. İfadeye katılmayanların oranı ise; kız öğrencilerde % 26,2’i ve erkek öğrencilerde % 25,2’dir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 46 ve erkek öğrencilerde % 41,6’dır. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,007<,05$).

Tablo 76: “Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Tasavvufi Yorumu değiştirebileceğini düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Tasavvufi Yorumu değiştirebileceğini düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	22	8	47	17	147	53,3	34	12,3	26	9,4	276	100
10. sınıf	31	13,2	44	18,8	109	46,6	25	10,7	25	10,7	234	100

11. sınıf	27	11	50	20,3	88	35,8	47	19,1	34	13,8	246	100
12. sınıf	23	11,5	44	22	78	39	29	14,5	26	13	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9. sınıflar % 25'i, 10. sınıflar % 32'si, 11. sınıflar % 31,3'ü ve 12. sınıflar % 33,5'i ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı 9. sınıflarda % 21,7, 10. sınıflarda % 21,4, 11. sınıflarda % 32,9 ve 12. sınıflarda % 27,5 oranındadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9. sınıflarda % 53,3, 10. sınıflarda % 46,6, 11. sınıflarda % 35,8 ve 12. sınıflarda % 39'dur. Buna göre 9. sınıf öğrencilerinin 10. 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek oranda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,013<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 30,9'u ifadeye katılırken, % 26,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,3'ü ifadeye katılırken, % 24,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 32,2'si ifadeye katılırken, % 29,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 33,1'i ifadeye katılırken; % 25'i ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 42,4, dindar % 47,1, az dindar % 38,1 ve dindar değil % 21,9'dur. Buna göre babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; baba dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,003<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 36'sı ifadeye katılırken, % 26,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 26,5'i ifadeye katılırken, % 26'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 36'sı ifadeye katılırken, % 23,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 48'i ifadeye katılırken; % 20'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 37,4, dindar % 47,6, az dindar % 40,4 ve dindar değil % 32'dir. Buna göre annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; annelerini çok dindar, az dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,009<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 30,7'si bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Tasavvufi yorumu değiştirebileceğini düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 40'a çıkmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 23,1'de kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 26,1, hayır istemez diyen öğrencilerde % 36 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 20,2'dir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 43,2, hayır istemez diyen öğrencilerde % 24 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 56,7'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini ve bilmediğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğu kararsız kaldığını belirtirken; hayır istemez diyen öğrencilerin çoğunluğunun ifadeye katıldığı görülmektedir. ($p=,002<,05$).

Tablo 77: “Bir kişi herhangi bir mezhep veya Tasavvufi yorumu benimsemek zorunda değildir” Sorusunun Analizi

	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Bir kişi herhangi bir mezhep veya Tasavvufi yorumu benimsemek zorunda değildir	196	20,5	234	24,5	356	37,2	108	11,3	6,2	6,5	956	100

Öğrencilerin “Bir kişi herhangi bir mezhep veya Tasavvufi yorumu benimsemek zorunda değildir” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 77’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 45’i herkesin bir mezhep ve Tasavvufi yorum benimsemek zorunda olmadığını düşünürken; % 17,8’i ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 37,2’dir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun “Bir kişi herhangi bir mezhep veya Tasavvufi yorumu benimsemek zorunda değildir”ifadesinde katıldığı anlaşılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu ve ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız

öğrencilerin % 42'si ve erkek öğrencilerin % 49,1'i herkesin bir mezhep ve Tasavvufi yorum benimsemek zorunda olmadığını düşünürken; buna katılmayanların oranı; kız öğrencilerde % 17,6 ve erkek öğrencilerde % 18'dir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 40,4 ve erkek öğrencilerde % 33'tür. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,002<,05$).

Tablo 78: “Bir kişi herhangi bir mezhep veya Tasavvufi yorumu benimsemek zorunda değildir” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Bir kişi herhangi bir mezhep veya Tasavvufi yorumu benimsemek zorunda değildir	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	44	15,9	70	25,4	124	44,9	23	8,3	15	5,4	276	100
10. sınıf	58	24,8	48	20,5	86	36,8	26	11,1	16	6,8	234	100
11. sınıf	45	18,3	65	26,4	80	32,5	35	14,2	21	8,5	246	100
12. sınıf	49	24,5	51	25,5	66	33	24	12	10	5	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9. sınıflar % 41,3'ü, 10. sınıflar % 45,3'ü, 11. sınıflar % 44,7'si ve 12. sınıflar % 50'si ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı 9. sınıflarda % 13,7, 10. sınıflarda % 17,9, 11. sınıflarda % 22,7 ve 12. sınıflarda % 17 oranındadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9. sınıflarda % 44,9, 10. sınıflarda % 36,8, 11. sınıflarda % 32,5 ve 12. sınıflarda % 33'tür. Buna göre 12. sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun 9. 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin çoğunluğuna göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,029<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 47,5'i ifadeye katılırken, % 20,8'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 42,7'si ifadeye katılırken, % 16,2'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 51,6'sı ifadeye katılırken, % 20'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 46,9'u ifadeye katılırken; % 25'i ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 31,7, dindar % 41,1, az dindar % 28,4 ve dindar değil % 28,1'dir. Buna göre baba dindarlık durumunu az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun baba dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve dindar değil

olarak tanımlayan öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,006<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 49,5'i ifadeye katılırken, % 21,7'si ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 42,1'i ifadeye katılırken, % 16,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 54'ü ifadeye katılırken, % 19,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 44'ü ifadeye katılırken; % 20'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 28,8, dindar % 41,8, az dindar % 27 ve dindar değil % 36'dır. Buna göre anne dindarlık durumu az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin anne dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,011<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 45,9'u herkesin bir mezhep ve Tasavvufi yorum benimsemek zorunda olmadığını düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 48'e çıkmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 36,5'te kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 36,8, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 17,3'tür. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 36,8, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 46,2'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini ve istemeyeceğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,003<,05$).

Tablo 79: “İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünüyorum” Sorusuna Dair Bulgular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarını												

n	200	20,9	339	35,5	290	30,3	72	7,5	55	5,8	956	100
oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünüyorum												

Öğrencilerin “İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 79’da görüldüğü gibi öğrencilerin % 56,4’ü yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünürken; % 13,3’ü ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 30,3’tür. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 56’sı ve erkek öğrencilerin % 56,9’u yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünürken; buna katılmayanların oranı; kız öğrencilerde % 12,6 ve erkek öğrencilerde % 14,3’tür. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 31,5 ve erkek öğrencilerde % 28,8’dir. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir. Bununla beraber kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kaldığı saptanmıştır ($p=,000<,05$).

Tablo 80: “İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
---	-------------------------------	--------------------	-------------------	---------------------	--------------------------------	---------------

Okul türü	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anadolu Lisesi	58	18,8	129	41,9	87	28,2	23	7,5	11	3,6	308	100
Fen Lisesi	18	20	28	31,1	31	34,4	5	5,6	8	8,9	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	26	30,6	35	41,2	17	20	2	2,4	5	5,9	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	16	13,9	52	45,2	39	33,9	6	5,2	2	1,7	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	25	29,8	22	26,2	19	22,6	8	9,5	10	11,9	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	45	22,2	53	26,1	73	36	17	8,4	15	7,4	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	12	16,9	20	28,2	24	33,8	11	15,5	4	5,6	71	100

Okul türü değişkeni açısından yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünenlerin oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 60,7, Fen Lisesi öğrencileri % 51,1, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 71,8, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 59,1, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 56, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 48,3 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 45,1'dir. İfadeye katılmayanların oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 11,1, Fen Lisesi öğrencileri % 14,5, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 8,3, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 6,9, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 21,4, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 15,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 21,1'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 28,2, Fen Lisesi öğrencileri % 34,4, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 20, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 33,9, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 22,6, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 36 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 33,8'dir. Buna göre Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu diğer lise türlerine göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 58,4'ü ifadeye katılırken, % 11,5'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 53,2'si ifadeye katılırken, % 13,2'si ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 60'ı ifadeye katılırken, % 13,5'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 50'si ifadeye katılırken; % 21,9'u ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 20,1, dindar % 33,7, az dindar % 26,5 ve dindar değil % 28,1'dir. Buna göre baba dindarlık durumu az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun baba dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve dindar değil olarak

tanımlayan öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,008<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 62,6'sı ifadeye katılırken, % 11,8'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 53,6'sı ifadeye katılırken, % 13,8'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 62,9'u ifadeye katılırken, % 11,2'si ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 48'i ifadeye katılırken; % 20'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 25,7, dindar % 32,6, az dindar %25,8 ve dindar değil % 32'dir. Buna göre anne dindarlık durumunu az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun anne dindarlık durumunu çok dindar, dindar ve dindar değil olarak tanımlayan öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,005<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 58'i yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 48'de kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 45,1'de kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 13,3, hayır istemez diyen öğrencilerde % 36 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 7,7'dir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 28,7, hayır istemez diyen öğrencilerde % 16 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 47,1'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini ve istemeyeceğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; bilmiyorum diyen öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünenlerin oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 59,1'i, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 56,3'ü, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 48,5'i ve zayıf olarak tanımlayanlar % 33,4'tür. İfadeye katılmayanların oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 12,3, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 12,5, orta olarak tanımlayan

öğrencilerin % 19,8 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 20'dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,7, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 31,2, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 31,7 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 46,7'dir. Buna göre başarı durumunu çok iyi, iyi ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=012<,05$).

3.3.5. Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları Konusunda Öğretmenlerin Yeterliliğine Yönelik Bakışı

Tablo 81: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Analizi

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu düşünüyorum	113	11,8	222	23,2	396	41,4	128	13,4	97	10,1	956	100

Öğrencilerin “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 81’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 35’i öğretmenlerini yeterli bulurken; % 23,5’i buna katılmamaktadır. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 41,4’tür. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğretmenlerinin mezhep ve tasavvufi yorumların öğretimi konusunda yeterlilik durumları karşısında kararsız kaldığı görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul türü, aile ekonomik durumu, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 33,1’i ve erkek öğrencilerin % 37,7’si öğretmenlerini yeterli bulurken; buna katılmayanların oranı; kız öğrencilerde % 23,6 ve erkek öğrencilerde % 23,4’tür. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 43,3 ve

erkek öğrencilerde % 38,9'dur. Buna göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek oranda ifadeye katıldığı görülmektedir ($p=,003<,05$).

Tablo 82: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Sınıf Değişkeni Açısından Analizi

Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
9. sınıf	33	12	63	22,8	133	48,2	26	9,4	21	7,6	276	100
10. sınıf	31	13,2	45	19,2	96	41	39	16,7	23	9,8	234	100
11. sınıf	22	8,9	69	28	87	35,4	38	15,4	30	12,2	246	100
12. sınıf	27	13,5	45	22,5	80	40	25	12,5	23	11,5	200	100

Sınıf değişkeni açısından 9. sınıflar % 34,8, 10. sınıflar % 32,4, 11. sınıflar % 36,9 ve 12. sınıflar % 36 oranında ifadeye katılırken; ifadeye katılmayanların oranı 9. sınıflarda % 17, 10. sınıflarda % 26,5, 11. sınıflarda % 27,6 ve 12. sınıflarda % 24 oranındadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; 9. sınıflarda % 48,2, 10. sınıflarda % 41, 11. sınıflarda % 35,4 ve 12. sınıflarda % 40'tır. Buna göre 11. sınıf öğrencilerinin çoğunluğu ifadeye katılırken; 9, 10 ve 12. sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,047<,05$).

Tablo 83: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	25	8,1	84	27,3	134	43,5	41	13,3	24	7,8	308	100
Fen Lisesi	6	6,7	17	18,9	43	47,8	13	14,4	11	12,2	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	6	7,1	5	5,9	34	40	23	27,1	17	20	85	100

Sağlık Meslek Lisesi	10	8,7	28	24,3	49	42,6	15	13	13	11,3	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	21	25	18	21,4	26	31	8	9,5	11	13,1	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	40	19,7	50	24,6	74	36,5	23	11,3	16	7,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	5	7	20	28,2	36	50,7	5	7	5	7	71	100

Okul türü değişkeni açısından öğretmenlerini yeterli bulanların oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 35,4, Fen Lisesi öğrencileri % 25,6, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 13, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 33, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 46,4, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 44,3 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 35,2'dir. Buna katılmayanların oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 21,1, Fen Lisesi öğrencileri % 26,6, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 47,1, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 24,3, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 22,6, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 19,2 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 14'tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 43,5, Fen Lisesi öğrencileri % 47,8, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 40, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 42,6, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 31, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 36,5 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 50,7'dir. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu ifadeye katılırken; Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu ifadeye katılmamaktadır. Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun ise kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 42,5'i ifadeye katılırken, % 23,8'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 33,1'i ifadeye katılırken, % 21,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 38,7'si ifadeye katılırken, % 27,1'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 21,9'u ifadeye katılırken; % 50'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 33,8, dindar % 45,6, az dindar % 34,2 ve dindar değil % 28,1'dir. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar, az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; baba dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin yarısı ifadeye katılmamaktadır. Baba dindarlık durumunu dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 39,7'si ifadeye katılırken, % 26,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 34,1'i ifadeye katılırken, % 21,1'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 32,6'sı ifadeye katılırken, % 25,8'i ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 28'i ifadeye katılırken; % 48'i ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 33,8, dindar % 44,8, az dindar % 41,6 ve dindar değil % 24'tür. Buna göre anne dindarlık durumu çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; anne dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin nerdeyse yarısı ifadeye katılmamaktadır. Anne dindarlık durumunu dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 38,3'ü öğretmenlerini yeterli olduğunu düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 32'de kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 25,9'da kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 23,1, hayır istemez diyen öğrencilerde % 32 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 25'tir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 40,6, hayır istemez diyen öğrencilerde % 36 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 49'dur. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını isteme durumunu bilmediğini söyleyen öğrenciler diğer öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kalmıştır ($p=,029<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından öğretmenlerinin yeterli olduğunu düşünenlerin oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 39,1, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 32,9, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,7 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 13,4'tür. Buna katılmayanların oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 24,2, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 20,8, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 26,8 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 33,3'tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 36,7, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 46,2, orta olarak tanımlayan

öğrencilerin % 44,6 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 33,3'tür. Buna göre başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; başarı durumunu iyi ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir. Başarı durumunu zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin ise olumsuz ve kararsız kaldıkları oran eşittir ($p=007<,05$).

Tablo 84: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin tarafsız olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Analizi

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin tarafsız olduğunu düşünüyorum	124	13	230	24,1	397	41,5	116	12,1	89	9,3	956	100

Öğrencilerin “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin tarafsız olduğunu düşünüyorum” ifadesine ilişkin görüşlerine baktığımızda Tablo 84’te görüldüğü gibi öğrencilerin % 37,1’i öğretmenlerini tarafsız bulurken; % 21,4’ü buna katılmamaktadır. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 41,5’tir. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun öğretmenlerinin mezhep ve tasavvufi yorumların öğretimi konusunda tarafsızlık tutumu konusunda kararsız kaldığı görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul türü, aile ekonomik durumu, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, baba dindarlık durumu, anne dindarlık durumu, ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu, daha önce dini bilgi alma durumu ve DKAB dersi başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin % 34,1’i ve erkek öğrencilerin % 40,9’u öğretmenlerini tarafsız bulurken; buna katılmayanların oranı; kız öğrencilerde % 22,2 ve erkek öğrencilerde % 20,5’tir. Kararsız kalanların oranı ise; kız öğrencilerde % 43,6 ve erkek öğrencilerde % 38,7’dir. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kaldığı görülmektedir. Ayrıca erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre öğretmenlerini daha tarafsız bulduğu görülmektedir ($p=,020<,05$).

Tablo 85: “Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin tarafsız olduğunu düşünüyorum” Sorusunun Okul Türü Değişkeni Açısından Analizi

Mezhep ve Tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin tarafsız olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okul türü												
Anadolu Lisesi	35	11,4	82	26,6	126	40,9	39	12,7	26	8,4	308	100
Fen Lisesi	8	8,9	23	25,6	42	46,7	6	6,7	11	12,2	90	100
Sosyal Bilimler Lisesi	7	8,2	7	8,2	42	49,4	15	17,6	14	16,5	85	100
Sağlık Meslek Lisesi	13	11,3	30	26,1	50	43,5	15	13	7	6,1	115	100
Endüstri Meslek Lisesi	18	21,4	19	22,6	28	33,3	10	11,9	9	10,7	84	100
Ticaret Meslek Lisesi	35	17,2	52	25,6	75	36,9	23	11,3	18	8,9	203	100
Güzel Sanatlar Lisesi	8	11,3	17	23,9	34	47,9	8	11,3	4	5,6	71	100

Okul türü değişkeni açısından öğretmenlerini tarafsız bulanların oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 38, Fen Lisesi öğrencileri % 34,5, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 16,4, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 37,4, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 44, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 42,8 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 35,2'dir. Buna katılmayanların oranı; Anadolu Lisesi öğrencileri % 21,1, Fen Lisesi öğrencileri % 18,9, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 34,1, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 19,1, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 22,6, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 20,2 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 16,9'dur. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; Anadolu Lisesi öğrencileri % 40,9, Fen Lisesi öğrencileri % 46,7, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri % 49,4, Sağlık Meslek Lisesi öğrencileri % 43,5, Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri % 33,3, Ticaret Meslek Lisesi öğrencileri % 36,9 ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri % 47,9'dur. Buna göre Endüstri Meslek Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,025<,05$).

Aile ekonomik durum değişkeni açısından mezhep ve tasavvufi yorumların öğretilmesinde öğretmenlerini tarafsız bulanların oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 42,3, orta olarak tanımlayan öğrenciler % 37 ve zayıf olarak

tanımlayan öğrenciler % 27,5'tir. Bu ifadeye katılmayanların oranı; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 34,2, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 20,5 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 27,5'tir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; gelir durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerde % 25,4, orta olarak tanımlayan öğrencilerde % 42,5 ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerde % 44,8'dir. Buna göre aile ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; ekonomik durumunu orta ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,009<,05$).

Baba dindarlık durumu değişkeni açısından babalarını çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 45,4'ü ifadeye katılırken, % 20,1'i ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 36,5'i ifadeye katılırken, % 19,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 34,1'i ifadeye katılırken, % 26,4'ü ifadeye katılmamaktadır. Babalarını dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 25'i ifadeye katılırken; % 43,7'si ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 34,5, dindar % 44,1, az dindar % 39,4 ve dindar değil % 31,2'dir. Buna göre baba dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; baba dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmamaktadır. Baba dindarlık durumunu dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,006<,05$).

Anne dindarlık durumu değişkeni açısından annelerini çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 40,5'i ifadeye katılırken, % 23,9'u ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin % 36,8'i ifadeye katılırken, % 19,3'ü ifadeye katılmamaktadır. Annelerini az dindar olarak tanımlayan öğrenciler % 33,7'si ifadeye katılırken, % 23,6'sı ifadeye katılmamaktadır. Annelerini dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin % 24'ü ifadeye katılırken; % 44'ü ifadeye katılmamaktadır. Kararsız kalanların oranı ise; çok dindar % 35,6, dindar % 43,9, az dindar % 42,7 ve dindar değil % 32'dir. Buna göre anne dindarlık durumunu çok dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katıldığını belirtirken; anne dindarlık durumunu dindar değil olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmamaktadır. Anne

dindarlık durumunu dindar ve az dindar olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun ise kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,009<,05$).

Ailelerin çocuklarının dini bilgi almasını isteme durumu değişkeni açısından ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin % 39,2'si öğretmenlerini tarafsız olduğunu düşünürken; bu oran hayır istemez diyen öğrencilerde % 36'da kalmaktadır. Bilmiyorum diyen öğrencilerde ise % 20,2'de kalmaktadır. İfadeye katılmadığını belirtenlerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 19,8, hayır istemez diyen öğrencilerde % 40 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 29,8'dir. Kararsız kalan öğrencilerin oranı ise; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerde % 41, hayır istemez diyen öğrencilerde % 24 ve bilmiyorum diyen öğrencilerde % 50'dir. Buna göre ailelerinin dini bilgi almasını istemeyeceğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılmadığını belirtirken; ailelerinin dini bilgi almasını isteyeceğini söyleyen öğrencilerin çoğunluğunun ve bilmediğini söyleyen öğrencilerin yarısı kararsız kaldığı görülmektedir ($p=,001<,05$).

Daha önce dini bilgi alma durumu değişkeni açısından daha önce dini bilgi almış olan öğrencilerin % 38,4'ü mezhep ve tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerinin tarafsız olduğunu düşünürken; daha önce dini bilgi alan öğrencilerin % 20,2'si buna katılmamaktadır. Daha önce dini bilgi alan öğrencilerin % 41,4'ü ise bu konuda kararsız kaldığını söylemiştir. Daha önce dini bilgi almayan öğrencilerin ise; % 24,2'si öğretmenlerinin tarafsız olduğunu düşünürken; % 33'ü buna katılmamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; %42,9'dur. Buna göre daha önce dini bilgi almamış olan öğrenciler dini bilgi alan öğrencilere göre daha yüksek oranda kararsız kaldıkları görülmektedir ($p=,012<,05$).

DKAB dersi başarı durumu değişkeni açısından öğretmenlerinin tarafsız olduğunu düşünenlerin oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 42,3, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 34,2, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 28,7 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 13,3'tür. Buna katılmayanların oranı; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 19,4, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 22,1, orta olarak tanımlayan öğrencilerin % 25,8 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 33,4'tür. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise; başarı durumu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 38,2, iyi olarak tanımlayan öğrencilerin % 43,7, orta olarak tanımlayan

öğrencilerin % 45,5 ve zayıf olarak tanımlayanlar % 53,3'tür. Buna göre başarı durumunu çok iyi olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğu ifadeye katılırken; başarı durumunu iyi, orta ve zayıf olarak tanımlayan öğrencilerin çoğunluğunun kararsız kaldığı görülmektedir ($p=0,33 < 0,05$).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünyada farklı inanç ve düşünceye sahip insanların bir arada yaşaması ve bunun sonucunda çoğulcu bir ortamın oluşması; sosyal, kültürel, siyasal, eğitim ve benzeri birçok alanda çeşitli düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Türkiye’de de özellikle 2000 yılından sonra uygulamaya konulan DKAB öğretim programlarında gerek İslam dışındaki diğer dinlerin ve gerekse İslam içindeki yorum farklılıklarının öğretimine daha çoğulcu bir perspektifle yer verilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda DKAB öğretim programlarının dinbilimsel yaklaşımı doğrultusunda Kur’an merkezli, mezhepler üstü ve dinler arası açılımlı bakış açısının 2000 sonrası programlarda daha belirgin bir şekilde uygulanmaya başladığı görülmektedir. Bu bağlamda özellikle İslam içindeki yorum farklılıklarına öğretim programları ve ders kitaplarında yer verilmek suretiyle bu tür dini ve mezhepsel farklılıkların birer zenginlik olarak görülmesi ve dinle özdeşleştirilmemesi sağlanmaya çalışılmıştır. Öğretim programlarında İslam düşüncesindeki yorumların öğretimine yer verilmesi önemli olmakla birlikte öğrencilerin bu konular kapsamında neler düşündüklerine yönelik araştırma ve önerilerin program geliştirme süreçlerine önemli katkılarının olacağı açıktır.

Bu bölümde çalışmanın amacı olan; Lise öğrencilerinin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları ve öğretimine bakışı ile ilgili tespit edilen görüşlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesine yer verilmektedir. Araştırmada öğrencilerin İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarına karşı tutumu ile bazı değişkenler arasında önemli bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bağımsız değişkenlerden bazıları şunlardır: öğrencilerin okul türü, sınıf düzeyi, anne-babanın öğretim ve dindarlık düzeyi, ailenin çocuğuna dini bilgi vermek isteyip istememesi, öğrencinin okul dışında dini bilgi almış olup olmaması, öğrencilerin dersteki başarı düzeyi.

Araştırmada lise öğrencilerinin yetiştikleri sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik ortamın belirlenmesi ve bu açıdan tespitlerin yapılmasına yönelik cinsiyet, aile gelir durumları, anne-baba eğitim düzeyleri, anne-baba mesleki durumları, öğretim gördükleri okul türü, sınıf seviyesi, anne-baba dindarlık durumu, daha önce dini bilgi alma durumu, seçmeli ders alma durumu, ailelerinin dini bilgi almalarını isteme durumu ve DKAB dersi başarı durumları hakkında kendilerine sorular yöneltilmiştir. Bu konudaki veriler tezin içeriğinde yer aldığı için sonuç kısmında tekrar zikredilmemiştir. Sosyo-demografik

profillerine ilişkin elde edilen sonuçların diğer araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılmasını şu şekilde özetlemek mümkündür:

Lise Öğrencilerinin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları Konusundaki Kavramlarla İlgili Görüşleri

Müslümanlığın geniş bir coğrafyaya yayılmasıyla birlikte, gelişen dünya ve kültürle birlikte İslam düşüncesinde yorum farklılıkları giderek artmıştır. İslamiyet'in ilk zamanlarında Müslümanlar çözüm bulmak istedikleri konularda Hz. Muhammed'e danışırken; O'nun vefatıyla beraber gelişen yaşam şartları İslam dünyasında yeni problemler ortaya çıkarmış, bunlara ise İslam alimleri tarafından İslam düşüncesindeki yorum farklılıkları adı altında çözüm aranmıştır. Bu çerçevede araştırmamızda lise DKAB Öğretim Programında 11. ve 12.sınıfta yer alan İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarına ve öğretimine öğrencilerin bakış açısı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için öncelikle öğrencilerin bu kavramlar hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğu ölçülmüştür. Araştırmada bu sorulara verilen yanıtlarla ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlemek mümkündür:

Araştırma sonuçlarına göre, lise öğrencileri İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının en çok; “Farklı mezhep ve Tasavvufi Yorumları benimseyenleri daha iyi anlamamız ve hoşgörülü olmamıza katkı sağlaması için” öğretilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca İslam düşünce zenginliğini anlamamıza katkı sağlayacağını da vurgulamışlardır. Öğrencilerin bu konuda programın amaçlarına uygun düşünerek, farklılıklara saygı duyduğunu belirtmesi, programın amaçlarının gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Yine araştırma sonuçlarına göre lise öğrencilerinin mezhepler ve Tasavvufi yorumlar hakkında oldukça az bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kendilerini İtikadi Mezhepler hakkında bilgilerinin “yetersiz”, Fıkhi Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında ise; “kısmen yeterli” bulduğunu görülmektedir. Öğrencilerin tasavvufi yorumlarla ilgili olarak ankette yer alan her Müslümanın bir Tasavvufi yoruma mensup olması ile ilgili soruda da yüksek oranda kararsız kaldığı saptanmıştır.

Mezhepler ve Tasavvufi yorumlarla ilgili öğrencilerin bilgi durumlarına baktığımızda; İtikadi Mezheplerle ilgili yalnızca 12. sınıf öğrencilerinin bilgilerini kısmen yeterli bulduğunu, diğer sınıf seviyesindeki öğrencilerin bilgilerini yetersiz bulduğunu anlaşılmıştır.

İtikadi Mezhepler, Ortaöğretim DKAB Öğretim Programında yalnızca 11.sınıfta bir üniteye yer almaktadır. Öğrencilerin Fıkhi Mezhepler konusu ile ilgili bilgi durumu ise; bütün sınıf seviyelerinde öğrenciler tarafında kısmen yeterli şekilde tanımlanmıştır. Öğrencilerin bu konuda daha fazla bilgi sahibi olmasını; Fıkhi Mezheplerin ibadet, muamelat vb. gibi günlük hayatın içinde olan hadiselerle alakalı olmasına bağlayabiliriz. Son olarak Tasavvufi Yorumlarla ilgili öğrencilerin bilgi durumlarını kısmen yeterli olarak tanımladıkları tespit edilmekle birlikte, en yüksek oranın 12. sınıf öğrencilerinde olması öğretim programında yalnızca 12.sınıf konularında yer almasına bağlayabiliriz.

Araştırmamızdaki verilere göre lise öğrencilerinin mezhep ve Tasavvufi Yorumlarla ilgili en çok merak ettiği konu; Mezhep ve Tasavvufi Yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiğidir. Sonrasında ise öğrencilerin en çok merak ettiği konu mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamalarıdır. Öğrencilerin en çok merak ettiği konular ile programda yer alan konular karşılaştırıldığında; programda mezhep ve tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği ile ilgili yeteri kadar bilgiye yer verildiği görülmektedir. Fakat mezhep ve tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamalarına programda yer verilmediği saptanmıştır.

Araştırmamıza katılan Lise öğrencilerine Tasavvuf kelimesinin ifade ettiği düşünce sorulduğunda; öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda fikir sahibi olmadığı görülmüştür. Sonrasında ise; öğrencilerin çoğunluğu Tasavvuf kelimesini “Güzel Ahlaktır” şeklinde tanımlamışlardır. Öğrencilerin çoğunun bu konuda kararsız kalmasının sebebi, öğretim programında Tasavvuf kavramının yalnızca 12.sınıfta yer almasına bağlanabilir. Birçok tanım içerisinde öğrencilerin fikrim yok seçeneğini tercih etmesi öğrencilerin bu konuda oldukça yetersiz bilgiye sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmamızda Mezhep kavramıyla ilgili olarak; öğrencilerin büyük çoğunluğunun mezhep kavramını görüş ayrılıkları ve İslam dinini anlaşılma, yorumlanma ekolleri olarak algıladıkları saptanmaktadır. Öğrencilerin çoğunun mezhep kavramını görüş ayrılıkları olarak görmesi programın amaçlarında yer alan hoşgörü ve zenginlik tanımıyla örtüşmemektedir.

Son olarak araştırmamızda öğrencilere Tarikat kelimesiyle ilgili düşünceleri sorulduğunda; neredeyse öğrencilerin yarısı fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Bunun

sebebini; müfredatta tarikat konusunun yalnızca 12.sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kitabında geçmesine ve bu içeriğin yeterince tatmin edici olmamasına bağlanabilir. Sonrasında ise öğrencilerin tarikat kavramını sırasıyla; Kendine özgü bir tarzda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur, İnsanların dini inanç ve duygularını canlı tutmaya çalışan akımdır, İslam'ın bozulmuş tasavvufi yorumudur şeklinde tanımladıkları saptanmıştır.

Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarının Öğretimine Yönelik Bakışları

Araştırmada öğrencilerin neredeyse 4/3'ünün İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının öğretilmesine olumlu baktığı görülmektedir. Bununla beraber öğrenciler; İtikadi Mezhepler, Fıkhi Mezhepler ve Tasavvufi Yorumların öğretilmesine de aynı şekilde olumlu bakmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin neredeyse yarısı (% 46,2'si) Din Kültürü derslerinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi yorumlara yer verilmesinin gereksiz olmadığını düşünmektedir.

Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Farklılıkların Öğretiminin Bireysel ve Toplumsal İlişkilere Yansımalarına Yönelik Bakışları

Araştırmamızda ulaşılan sonuçlara göre öğrencilerin yarısından fazlası (% 61,4) Mezhep ve Tasavvufi yorumlar hakkında bilgi sahibi olmanın, İslam dünyasındaki siyasi, toplumsal ve sosyolojik olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağını düşündüğü görülmektedir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu, İslam Düşüncesindeki Yorum farklılıklarının öğrenilmesinin toplumsal ilişkilere olumlu yansıtacağını düşünmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 64,6) İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının öğretilmesinin, aynı zamanda bireysel olarak da onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmaya katkı sağlayacağını düşünmektedir. Öğrenciler Fıkhi Mezhepler arasındaki uygulama farklılıklarına da saygı duyduklarını belirtmiştir. İslam Düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi yorumların bir zenginlik olduğunu düşünerek dışlayıcı bir tavırdan ziyade farklılıklara karşı hoşgörü ve saygı ile yaklaştıkları görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin İslam Düşüncesindeki yorum farklılıklarıyla ilgili bilgilerinin eksik olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Öğretim Programı ve Ders Kitaplarının Yeterliliğine Yönelik Bakışları

Araştırmamızda ulaşılan sonuçlara göre öğrencilerin çoğunluğu Din kültürü kitaplarındaki İtikadi Mezhepler, Fıkhi Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlarla ilgili bilgilerin yeterliliği ile ilgili kararsız kalmıştır. Öğrenciler bu konularda bilgilerini yeterli bulmadığı gibi, kitaptaki bilgilerin yeterliliği ile ilgili de kararsız kalmıştır. Bu sonuç öğrencilerin bilgi sahibi olmayışlarına bağlanabilir. Sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin bu kavramları bilmedikleri için kararsız kaldıkları varsayılabilir.

İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarıyla ilgili olarak ta, öğrenciler hem Fıkhi Mezheplerle ilgili uygulama farklılıklarına saygı duyduğunu belirtmiş; hem de Din Kültürü kitaplarında mezheplerle ilgili uygulama farklılıklarına da yer verilmesini istemiştir.

Araştırmamızın Alevilik-Bektaşilik ile ilgili kısmına baktığımızda; yine öğrencilerin bilgi sahibi olmadığı anlaşılmaktadır. Öğrenciler Din Kültürü kitaplarında Alevilik-Bektaşilikle ilgili bilgilere yer verilmesiyle ilgili kararsız kaldıkları gibi; kitapta bu konuda yeterli bilgi bulunma konusunda da kararsız kaldıkları görülmektedir. Çünkü Alevilik-Bektaşilik konusu öğretim programında yalnızca 12. sınıfta bir ünite şeklinde bulunmaktadır.

Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarına Teolojik Açıdan Bakışı

Araştırmamızda öğrencilerin çoğunun “Mutlak anlamda tek bir doğru Fıkhi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” ifadesine kararsız kaldığı görülmektedir. Öğrencilere “Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi Mezhep olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum” ifadesi yöneltildiğinde ise; öğrencilerin çoğunun ifadeye katılmadığını belirttiği görülmektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin çoğunluğu (%38,7) “Her Müslümanın bir İtikadi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” ifadesine kararsız kalmıştır. Bunun yanında öğrencilerin çoğu (% 43,3) “Her Müslümanın bir Fıkhi Mezhebe mensup olması gerektiğini düşünüyorum” ifadesine katılmaktadır. “Her Müslümanın bir Tasavvufi

yorumuna mensup olması gerektiğini düşünüyorum” ifadesinde de öğrencilerin neredeyse yarısı(% 45,2)kararsız kaldığını belirtmiştir.

Araştırmamızda öğrencilerin çoğunluğu (%40,3) Fıkhi mezheplerle ilgili olarak; ihtiyaç duyulduğunda değiştirilebileceğiyle ilgili kararsız kalmıştır. Bu oran İtikadi mezhepte daha yüksek olarak % 42,9 oranında karşımıza çıkmaktadır. Son olarak bir Müslümanın ihtiyaç duyduğu zaman mensup olduğu tasavvufi yorumu değiştirebilmesiyle ilgili ise öğrencilerin çoğu (% 44,1) kararsız kalmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak öğrencilerin günlük hayatlarında daha fazla iç içe olması sebebiyle Fıkhi mezhepler konusunda daha fazla bilgi sahibi olduğu fikri oluşmaktadır.

Araştırmamızda öğrencilerin çoğunluğu (% 45) herkesin bir mezhep veya tasavvufi yorumu benimsemek zorunda olmadığını düşünmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin yarıdan fazlası(% 56,4) İslam düşüncesindeki bu yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi şartlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünmektedir.

Öğrencilerin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıkları Konusunda Öğretmenlerin Yeterliliğine Yönelik Bakışı

Araştırmamızda mezhep ve tasavvufi yorumların öğretiminde öğretmenlerin yeterliliğiyle ilgili öğrencilerin görüşleri sorulduğunda; öğrencilerin çoğu (% 35) öğretmenlerini yeterli bulurken; diğer bir kısmı (% 23,5) buna katılmamaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu konuda kararsız olmasının sebebi, öğrencilerin bu konuda bilgilerinin yetersizliğine bağlanabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda şu öneriler ileri sürülebilir:

1. Program geliştirme ve ders kitabı yazım süreçlerinde İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının birer zenginlik olduğu ve bir ayrışma sebebi olmaması gerektiğine yönelik içerik daha kapsamlı hale getirilmelidir.
2. Tasavvuf, tarikat ve mezhep hakkında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında ve öğretim programlarında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu konunun genişletilerek program ve ders kitaplarının düzenlenmesi uygun görülmektedir.

3. İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının uygulamaya nasıl yansıdığı ve ne gibi değişiklikler olduğuyula ilgili bilgi verilerek öğrenciler aydınlatılmalıdır.
4. İslam düşüncesindeki yorumların tarihsel boyutları yanında ayrıca günümüzdeki durumları konusunda güncel bir içeriğe yer verilmesi hususları düşünülmelidir.
5. Öğrenciler tasavvuf, tarikat, mezhep ve Alevilik kavramlarıyla ilgili bilgilerinin yeterliliği konusunda kararsız kaldıklarını belirtmiştir. Buna paralel olarak ders kitaplarında bu konularla ilgili yeterli bilgi olup olmaması konusunda da öğrencilerin kararsız kaldığı görülmüştür. Bunun sonucunda öğrencilerin bilgi sahibi olmadığı konularda çekimser kalarak kararsız seçeneğini işaretlediği anlaşılmaktadır. Bu konularla ilgili ders kitapları düzenlenirken çeşitli kavramlara daha erken sınıflarda ve belirli ölçülerde yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Altaş, N. (2002). Türkiye’de Zorunlu Din Öğretimini Yapılandıran Süreç, Hedefler ve Yeni Yöntem Arayışları(1980-2001), *Dini Araştırmalar*, Cilt, 4, Sayı: 12, 145-168.
- Arslan, Ş. Z. (2005). Din Eğitiminde Dünyada Uygulanan Modellere Toplu Bir Bakış. *Türk Milli Eğitim Sisteminde Din Eğitim ve Öğretim Sempozyumu* içinde (ss. 198-211). Yarınlar İçin Düşünce Platformu, Ankara: Kültür Yayınları.
- Arslantürk, Z. (1999). *Araştırma Metod ve Teknikleri*. İstanbul: Marmara İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Aşlamacı, İ. (2008). *Çoğulculuk ve Din Eğitimi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Avrupa Konseyi. (2008). *White Paper on Intercultural Dialogue: Living Together as Equals in Dignity/Kültürlerarası Diyalog İçin Beyaz Kitap: Eşit Bireyler Olarak Onurlu Biçimde Bir Arada Yaşamak*. Strazburg:Avrupa Konseyi.
- Ayhan, H. (1985). *Din Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Bilgin, B. (1981). *Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XXIV, 23-47.
- Bilgin, B. (1988). *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*. Ankara: Gün Yayınları.
- Bilgin, B. (1999). *Mezhepler ve Dinler Arası Eğitim ve İşbirliği*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XXXIX, 1-25.
- Bora, N. (2009). *Çoğulculuk Açısından Alevilere Göre Din Eğitimi ve Öğretimi*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Bulut, Z. (2014). Dinsel Çoğulculuk ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Diğer Dinlerin Öğretimi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 359-381.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Çapcıoğlu, F. (2006). *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar Çerçevesinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çelik, H. (2008). Çokkültürlülük ve Türkiye'deki Görünümü, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (15), 319-332.
- Demirel, Ö. (2017). *Öğrenme Sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirtaş, K. (2017). *Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı*. 12.sınıf, Ankara: Özgün Yayınları.
- Doğan, R. (1999). Cumhuriyetin İlk Yıllarından Tevhid-i Tedrisat Çerçevesinde Din Eğitim-Öğretimi ve Yapılan Tartışmalar. *Cumhuriyetin 75.yılında Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmî Toplantısı* içinde(ss: 227-288). Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Doğan, R. (2004). 1980'e kadar Türkiye'de Din Öğretimi Program Anlayışları. *Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyumu* içinde (611-646). Ankara: MEB Yayınları
- Doğan, R. ve Altaş, N. (2004). Din Öğretiminde Yeni Yöntem Tartışmalarında Kuramdan Uygulamaya: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları (Ankara Modeli), *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2 (5), 41-57.
- <http://www.tdk.gov.tr>
- Jackson, R. (2005). *Din Eğitimi: Yorumlayıcı Bir Yaklaşım*, Üzeyir Ok ve M. Ali Özkan (Çev.). İstanbul: DEM Yayınları.
- Kaymakcan, R. (2004). *Günümüz İngiltere'sinde Din Eğitimi*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Kaymakcan, R. (2006). Türkiye'de Din Eğitimi Politikaları Üzerine Düşünceler, *EKEV Akademi Dergisi*, 10 (27), 21-36.
- Kaymakcan, R. (2007a). Gençlerin Dine Bakışı: Karşılaştırmalı Türkiye ve Avrupa Araştırması. İstanbul: DEM Yayınları.

- Kaymakcan, R. (2007b).Türkiye’de Din Eğitiminde Çoğulculuk ve Yapılandırmacılık: Yeni Ortaöğretim DKAB Programı Bağlamında Bir Değerlendirme.*Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (1), 177-210.
- Kızılabdullah, Y. ve Yürük, T. (2010).Din Eğitimi Modelleri Çerçevesinde Türkiye’deki Din Eğitimi Üzerine Genel Bir Değerlendirme.*Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Sempozyumu* içinde (124-145), Konya: Konya İlahiyat Derneği Yayınları.
- Kızıltan, G. (2007).Dini Çoğulculuk ve Din Eğitimi.Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Köylü, M. (2001).*Dinsel Dışlayıcılık (Eksklusivizm): İslam ve Öteki*.İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Köylü, M. ve Turan, İ. (2010). AB-Türkiye İlişkilerinde Din Faktörü, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,29 (1), 5-34.
- Kutlu, S. (2002).*Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyumu*,Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,Cilt: XLIII, 301-322.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1949).*Tebliğler Dergisi*,1 Şubat 1949, 11, sy. 524.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1956).*Tebliğler Dergisi*,17 Eylül 1956, 19, sy. 921.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1967).*Tebliğler Dergisi*,23 Ekim 1967, 30, sy. 1475.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1968).*İlkokul Programı*,İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Milli Eğitim Bakanlığı (1976).*Tebliğler Dergisi*,27 Eylül 1976, 39, sy.1900
- Milli Eğitim Bakanlığı (1982).*Tebliğler Dergisi*,29 Mart 1982, 37, sy. 109
- Milli Eğitim Bakanlığı (1992).*Tebliğler Dergisi*, 13 Nisan 1992, sy. 2356
- Milli Eğitim Bakanlığı (2000).*İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9, 10, 11, 12.sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005).*Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9, 10, 11, 12.sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7, 8.sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010a). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9, 10, 11, 12.sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010b). *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9, 10, 11, 12.sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü.
- Okumuş, M.N. (2013).DKAB Ders Programlarında Farklı Din ve İnanç Öğretimi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Onat, H. (1997).Niçin Din Eğitimi?.*Uluslararası Din Eğitimi Sempozyumu* içinde Ankara.
- Osmanoğlu, C. (2016).*Çoğulcu Din Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Öcal, M. (2008).Türkiye’de Din Eğitimi Tarihi Literatürü.*Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Sayı 12, 399-430.
- Öcal, M. (2011).*Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Din Eğitimi*.İstanbul: Düşünce Kitapevi Yayınları.
- Öncel, H. (2013).İlköğretim Din Kültür ve Ahlak Bilgisi Programının Kültürlerarası Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi.İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Özen, T. Ö. (2004).1982-2000 DKAB Programı Amaç ve İçeriklerinin Karşılaştırılması. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Peltek, E. (2015).Dini Çoğulculuğun İmkânı: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitapları Örneği.Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

- Tosun, C. (2010). Cumhuriyet Dönemi Din Dersi Öğretim Programlarında Diğer Dinler. *Dinler Tarihi Araştırmaları VII. Türkiye’de Dinler Tarihi: Dünü, Bugünü ve Geleceği* içinde, (ss. 655-672). Ankara: Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları.
- Tosun, C. (2011).*Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yemenici, Ahmet. (2012).Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Diğer Dinlere ve Din Mensuplarına İlişkin Yaklaşımları. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış doktora tezi.
- Yıldız, İ. (2009).AB Ölçütleriyle Türkiye’de Din Dersi. *Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi Küreselleşme Sürecinde Eğitim Sorunlarının Felsefi Boyutu* içinde (ss. 441-457) Ankara.
- Yılmaz, A. (2016).*Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 11. Sınıf Ders Kitabı*. İstanbul: Dikey Yayıncılık.
- Yılmaz, H., ve Klavuz, M.A.. (2009). Örgün ve Yaygın Eğitimde Öğrenenlerin İhtiyaçları Doğrultusunda Din Eğitimi ve Öğretimi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 123-139.
- Yürük, T. (2011).Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi Program Anlayışları.Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış doktora tezi.
- Zengin, M. (2017).*Cumhuriyet Dönemi Din Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dinler, İnançlar ve İslam Düşüncesinde Yorumlar*,İstanbul: DEM yayınları.

EKLER

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSLERİ BAĞLAMINDA LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İSLAM DÜŞÜNÇESİNDEKİ YORUM FARKLILIKLARINA VE EĞİTİMİNE BAKIŞLARI

Sevgili Gençler,

Bu anket, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din bilimleri bölümünde Din Eğitimi anabilim dalında, “İslam düşüncesindeki yorum farklılıkları” konusunda hazırlanan bir yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Anket sadece bilimsel amaçlar çerçevesinde değerlendirilecek ve hiçbir şekilde bireysel yanıtlar açıklanmayacaktır. Anket üzerine isminizi yazmayınız.

Lütfen, ankette yer alan seçeneklerden durumunuzu yansıttığını düşündüğünüz seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz ve **boş bırakmayınız**.

Samimi katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yeliz ALTUNTAŞ
Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER:

Cinsiyet: ☐ Kız ☐ Erkek	Sınıfınız: ☐ 9 ☐ 10 ☐ 11 ☐ 12
Okul Türü: ☐ Anadolu Lisesi ☐ Fen Lisesi ☐ Sosyal Bilimler Lisesi ☐ Sağlık Meslek Lisesi ☐ Endüstri Meslek Lisesi ☐ Ticaret Meslek Lisesi ☐ Güzel Sanatlar Lisesi ☐ Kız Meslek Lisesi	
Ailenizin Ekonomik Durumu ☐ Yüksek ☐ Orta ☐ Düşük	Annenizin Öğrenim Durumu ☐ İlkokula gitmemiş ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü
Babanızın Öğrenim Durumu ☐ İlkokula gitmemiş ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü	Annenizin Mesleği ☐ Memur ☐ İşçi ☐ Çiftçi ☐ Öğretmen ☐ Serbest Meslek ☐ Ev Kadını ☐ Başka (yazınız)
Babanızın Mesleği ☐ Memur ☐ İşçi ☐ Çiftçi ☐ Öğretmen ☐ Serbest Meslek ☐ İşsiz ☐ Başka (yazınız)	Aileniz Hangi Yerleşim Yerinde Oturuyor? ☐ Adapazarı ☐ Ferizli ☐ Karasu ☐ Sapanca ☐ Akyazı ☐ Geyve ☐ Kaynarca ☐ Serdivan ☐ Arifiye ☐ Hendek ☐ Kocaali ☐ Söğütlü ☐ Erenler ☐ Karapürçek ☐ Pamukova ☐ Taraklı
Babanızın dindarlığını nasıl tanımlarsınız? ☐ Çok dindar ☐ Dindar ☐ Az dindar ☐ Dindar değil	Annenizin dindarlığını nasıl tanımlarsınız? ☐ Çok dindar ☐ Dindar ☐ Az dindar ☐ Dindar değil
Aileniz sizin dini bilgi almanızı ister mi? ☐ Evet ister ☐ Hayır istemez ☐ Bilmiyorum	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Dışında Seçmeli Kur'an-ı Kerim, Temel Dini Bilgiler veya Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinden herhangi birini aldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır
Okulda Din Kültür ve Ahlak Bilgisi dersi almadan önce ailenizde veya camide dini bilgi aldınız mı? ☐ Evet aldım ☐ Hayır almadım	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde başarınız nasıldır? ☐ Çok iyi ☐ İyi ☐ Orta ☐ Zayıf

A. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İSLAM DÜŞÜNCESİNDEKİ YORUM FARKLILIKLARIYLA İLGİLİ KAVRAMLARA BAKIŞI

1. Size göre İslam düşüncesindeki yorum farklılıkları (mezhepler ve tasavvufi yorumlar) en çok niçin öğretilmelidir? Lütfen size en uygun tek bir seçenek işaretleyiniz.

- Genel kültürümüzü artırır, bakış açımızı genişletir
 İslam dinindeki düşünce zenginliğini anlamamızı sağlar
 Farklı mezhep ve tasavvufi yorumları benimseyenleri daha iyi anlamamıza ve hoşgörülü olmamıza katkı sağlar

2. Mezhepler ve Tasavvufi yorumlar hakkındaki bilgilerinizi yeterli buluyor musunuz? İlgili kutucuğa (X) işareti koyunuz.

	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz
İTİKADİ MEZHEPLER Maturidilik, Eşarilik, Şiiilik, Mutezile, Haricilik			
FIKHİ MEZHEPLER Hanefilik, Şafilik, Malikilik, Hanbelilik, Caferilik			
TASAVVUFİ YORUMLAR Mevlevilik, Kadirilik, Nakşibendilik, Alevilik-Bektaşilik,			

3. Din Kültürü derslerinde mezhepler ve tasavvufi yorumlarla ilgili en çok merak ettiğiniz konu nedir? Lütfen size en uygun tek bir seçenek işaretleyiniz.

- Mezhep ve Tasavvufi yorumların İslam coğrafyasındaki dağılımı
 Mezhep ve Tasavvufi yorumların benzer ve farklı yönleri
 Mezhep ve Tasavvufi yorumların toplum üzerindeki etkileri
 Mezhep ve Tasavvufi yorumların nasıl ortaya çıktığı ve sistemleştiği
 Mezhep ve Tasavvufi yorumların ibadet, zikir vb. uygulamaları

4. Size göre Tasavvuf kelimesi neyi ifade eder? Lütfen size en uygun tek bir seçenek işaretleyiniz.

- Güzel ahlaklıdır Kişiyi Allah'a götüren yoldur Allah aşkıdır
 Kalp temizliğidir Kötülüklerden uzak durmak ve haramdan kaçınmaktır
 Allah'ı ve insanı sevmek, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaktır
 Tasavvuf, İslam'ın bozulmuş bir halidir Fikrim yok

5. Size göre Mezhep kelimesi neyi ifade eder? Lütfen size en uygun tek bir seçenek işaretleyiniz.

- İslam düşüncesindeki görüş ayrılıklarıdır
 İslam dininin yorumlanma ve anlaşılma ekolleridir
 Mezhep dinin bir diğer adıdır
 Fikrim yok

6. Size göre Tarikat kelimesi neyi ifade eder? Lütfen size en uygun tek bir seçenek işaretleyiniz.

- Kendine özgü bir tarzda insanı hakikate ulaştırmaya çalışan yoldur
 İnsanların dini inanç ve duygularını canlı tutmaya çalışan tasavvufi akımdır
 İslam'ın bozulmuş tasavvufi yorumudur
 Fikrim yok

B. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İSLAM DÜŞÜNCESİNDEKİ YORUM FARKLILIKLARININ ÖĞRETİMİNE BAKIŞI

Aşağıdaki soruları tek bir seçenek şeklinde işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7.Din Kültürü derslerinde Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlara yer verilmelidir.					
8.Din Kültürü dersinde İtikadi Mezhepler (<i>Maturidilik,Eşarilik,Mutezile vb.</i>) öğretilmelidir.					
9.Din Kültürü dersinde Fıkhi Mezhepler (<i>Hanefilik, Şafilik, Malikilik, Caferilik vb.</i>) öğretilmelidir.					
10.Din Kültürü dersinde Tasavvufi yorumlar (<i>Mevlevilik, Kadirilik, Alevilik-Bektaşilik vb.</i>) öğretilmelidir.					
11.Din Kültürü dersinde İslam dininin temel bilgileri dışında mezhepler veya Tasavvufi Yorumlara yer verilmesi gereksizdir.					
12. Mezhepler ve Tasavvufi Yorumlar hakkında bilgi sahibi olmak İslam dünyasındaki siyasi, toplumsal ve sosyolojik olayların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar.					
13.Mezhep ve Tasavvufi yorumları öğrenmemiz, onları benimseyenlere karşı hoşgörülü olmamızı sağlar.					
14.Din Kültürü kitabında İtikadi Mezheplerle (<i>Maturidilik,Eşarilik,Mutezile vb.</i>) ilgili bilgileri yeterli buluyorum.					
15.Din Kültürü kitabında Fıkhi Mezheplerle (<i>Hanefilik, Şafilik, Malikilik, Caferilik vb.</i>) ilgili bilgileri yeterli buluyorum.					
16.Din Kültürü kitabında Tasavvufi yorumlarla (<i>Mevlevilik, Kadirilik, Alevilik-Bektaşilik vb.</i>) ilgili bilgileri yeterli buluyorum.					
17.Din Kültürü kitabında Tasavvuf kavramıyla ilgili bilgileri yeterli buluyorum.					
18.Fıkhi Mezhepler (<i>Hanefilik, Şafilik, Malikilik, Caferilik vb.</i>) arasındaki ibadetlerle ilgili farklı uygulamalara saygı duyarım.					
19. Mutlak anlamda tek bir doğru Fıkhi Mezhep (<i>Hanefilik, Şafilik, Malikilik, Caferilik vb.</i>) olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum.					
20.Mutlak anlamda tek bir doğru İtikadi Mezhep (<i>Maturidilik,Eşarilik,Mutezile vb.</i>) olduğunu ve bunun dışındaki mezheplerin yanlış olduğunu düşünüyorum.					
21. Her müslümanın bir İtikadi Mezhebe (<i>Maturidilik,Eşarilik,Mutezile vb.</i>) mensup olması gerektiğini					

düşünüyorum					
22. Her müslümanın bir Fıkhi Mezhebe (<i>Hanefilik, Şafilik, Malikilik, Caferilik vb.</i>) mensup olması gerektiğini düşünüyorum.					
23. Her müslümanın bir Tasavvufi yorumu (<i>Mevlevilik, Kadirilik, Nakşibendilik</i>) benimsemesi gerektiğini düşünüyorum.					
24. İslam düşüncesindeki Mezhep ve Tasavvufi Yorumların bir zenginlik olduğunu düşünüyorum.					
25. Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu fıkhi mezhebi (<i>Hanefilik, Şafilik, Malikilik, Caferilik vb.</i>) değiştirebileceğini düşünüyorum.					
26. Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu İtikadi mezhebi (<i>Maturidilik, Eşarilik, Mutezile vb.</i>) değiştirebileceğini düşünüyorum.					
27. Bir kişinin ihtiyaç duyduğu zaman mensubu olduğu Tasavvufi Yorumu değiştirebileceğini düşünüyorum.					
28. Bir kişi herhangi bir mezhep veya Tasavvufi yorumu benimsemek zorunda değildir.					
29. İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının oluşmasında coğrafi tlar ve kültürel yapının etkili olduğunu düşünüyorum.					
30. İnsanların kendi mezhebi dışındaki diğer mezhepleri öğrenmeleri kafalarının karışmasına sebep olur.					
31. Mezhep ve Tasavvufi Yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
32. Mezhep ve Tasavvufi Yorumların öğretiminde öğretmenlerimizin tarafsız olduğunu düşünüyorum.					
33. Din Kültürü kitaplarında mezheplere göre ibadetlerle ilgili uygulama şekillerine yer verilmelidir.					
34. Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili bilgilere yer verilmelidir.					
35. Din Kültürü kitabında Alevilik-Bektaşilikle ilgili yeterli bilgi vardır.					

T.C.
SAKARYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 53920820-605-E.6996745
Konu: Anket İzni

24.06.2016

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Din Eğitimi alanı yüksek lisans öğrencisi Yeliz ALTUNTAŞ'ın "Din Eğitimi ve Öğretimi Bağlamında Lise Öğrencilerinin İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarına ve Eğitime Bakışları" konulu anket çalışmasını, ek'li listede yer alan okullarımıza uygulama talebi, Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü, Din Eğitimi Enstitüsü Müdürlüğü'nün 02/06/2016 tarihli ve 7501 sayılı yazısı ile bildirilmiştir.

Söz konusu anket çalışmasının, İlimizdeki ekli listede yer alan okullara uygulanması, yasal gerekliliğin ilgili Okul Müdürlüklerince yerine getirmesi kaydıyla Şube Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmekte ise de;

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ahmet ALTIN
Şube Müdürü

OLUR
24.06.2016

Mevlüt KUNTOĞLU
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Anket Örneği (4 Sayfa)

Resmî Daireler Kampüsü
B Blok 54290 Adapazarı / SAKARYA
[http:// www.meb.gov.tr](http://www.meb.gov.tr) - Sosyal-Kültürel-Sportif Faliyetler

Ayrıntılı bilgi için: Arzu AKINCI (Memur)
Tel: 0 264 251 36 14 - 15 - 16
Faks: 0 264 251 36 04

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden c860-aade-343e-a94e-b56f kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Yeliz Altuntaş 1990 yılında Üsküdar'da doğdu. 2008 yılında Zeytinburnu Anadolu İmam Hatip Lisesi'nden 2012 yılında da Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Din Eğitimi bilim dalında yüksek lisansa başladı. 2012 yılında Din Kültürü Öğretmeni olarak Sakarya'da göreve başladı. Halen Sakarya'da öğretmen olarak görevine devam etmektedir.

